RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 13.

Onsdagen den 13 mars.

Kl. 11 f. m.

Kammarens förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 6 innevarande mars förda protokoll.

§ 2.

Statsrådet m. m. herr *J. E. von Krusenstjerna* öfverlemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beredande af pension å allmänna indragningsstaten åt vaktmästaren i utrikesdepartementet Johan Edvard Ohlson.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr *C. J. Jakobson* på grund af sjukdom, gastritis acuta, är förhindrad att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 12 mars 1901.

Conrad Vahlquist.
Legitim. läkare.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

§ 5.

Härefter föredrogs och bifölls herr *P. Waldenströms* anhållan att till herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet få framställa ett spörsmål.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 26 och 27.

§ 7.

Angående inteckning i fartyg.

Till afgörande förelåg till en början särskilda utskottets n:o 2 utlåtande, n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inteckning i fartyg, lag om ändring i 10 och 17 kapitlen handelsbalken, lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen, lag om ändrad lydelse af 51, 90 och 117 §§ konkurslagen, lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen, lag om ändrad lydelse af 14 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning, lag om ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden samt lag om antecknande i fartygsregistret af tvist om fartyg eller fartygslott.

Sedan herr vice talmannen anmält ärendet till handläggning, lemnades på begäran ordet till

Herr Widén, som yttrade: I afseende å sättet för föredragningen af nu föreliggande utlåtande anhåller jag få föreslå,

att utlåtandet föredrages punktvis, dervid börjas med punkten 5 och derefter fortsättes med 1, 2, 3, 4, 6, 7 och 8,

att vid § 2 sjölagen diskussionen må omfatta förslagen i sin helhet,

att vid föredragning af punkterna 1, 2, 3, 4 och 5 de dit hörande lagförslag föredragas paragrafvis, efter föredragning af hvart

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

lagförslag dess öfvergångsstadgande, ingress och rubrik samt sist utskottets hemställan,

att af lagförslagens paragrafer icke uppläsas andra än de, beräffande hvilka uppläsning begäres, samt

att, i den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende på de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Hvad herr Widén sålunda hemstält, blef af kammaren bifallet.

I enlighet med kammarens sålunda fattade beslut föredrogs nu *punkten 5* i utskottets utlåtande, deri utskottet hemstält, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen icke kan oförändradt godkännas, måtte för sin del antaga ett af utskottet delvis omarbetadt förslag till Lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen.

Enligt Kongl. Maj:ts af utskottet godkända förslag skulle *§ 2* erhålla denna lydelse: »Öfver alla svenska fartyg, hvilka äro afsedda att nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande och ega en drägtighet af tjugu registerton eller derutöfver, skall föras register, innehållande för hvarje sådant fartyg de uppgifter, som pröfvas nödiga för fartygets säkra urskiljande, så ock upplysning angående eganderätten till fartyget, beskaffenheten af inskrifven egares fång samt tiden, då fartyget i registret införts eller förändring i eganderätten inskrifvits; skolande, sedan fartyg i registret antecknats, derom utfärdas bevis, som bör åtfölja fartyget.

Då fartyg anmäles till införande i registret, skall företes offentlig myndighets intyg, utvisande när, hvar och af hvem fartyget är bygdt, samt, der ej den, som byggt fartyget, sjelf anmäles vara egare, styrkas, att eganderätten till fartyget från honom öfvergått till den, hvilken såsom egare anmäles; dock att, der fartyget varit i utländsk ego, hvad sålunda är stadgadt ej eger tillämpning i vidare mån, än att utländsk egares rätt skall visas hafva öfvergått å den, som till registret anmäles såsom egare. Vid fartygs införande i registret skall visst nummer tilldelas fartyget; och må det nummer ej sedermera ändras eller tilläggas annat fartyg. Varder fartyg, som ur registret afförts, deri å nyo upptaget, behålle det sitt förra nummer. Göres anmälan om förändring i eganderätten till fartyg, som är i registret infördt, men finnes den, hvilken såsom egare anmäles, ej kunna i sådan egenskap inskrifvas, skall ändock i registret göras anteckning, som utvisar hans namn, det uppgifna fångets beskaffenhet samt dagen då anmälan skett. Fartyg, som blifvit i registret infördt, må ej derur

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

afföras i annat fall än då fartyget förolyckats, upphuggits eller annorledes förstörts, eller enligt 258 § må anses förloradt, eller efter timad skada förklarats icke vara iståndsättligt, eller ock upphört att vara svenskt.

Vill egare af svenskt fartyg, som ej på grund af hvad här förut blifvit stadgadt skall vara i fartygsregistret upptaget, låta det i registret införas, vare dertill berättigad; och skall, der fartyget varder till registrering anmäldt, hvad här förut är i afseende å registreringspligtigt fartyg stadgadt ega tillämpning.

Vidare föreskrifter, huru fartygsregister skall vara inrättadt och registrering ske, så ock i fråga om det intyg om fartygs byggande, som, enligt hvad här förut är sagdt, skall vid dess anmälande till registrering företes, meddelas af Konungen.»

I afseende å denna paragrafs lydelse hade reservationer afgifvits

af herr *Åkerman,* som yttrat: »Då endast ett jemförelsevis litet fåtal af landets fartygsegare kan få gagn af den föreslagna inteckningsrätten i fartyg, kan jag icke finna skäligt, att de för de mindre fartygen redan allt för betungande registreringsbestämmelserna än vidare skärpas för andra fartyg än dem, i hvilka man önskar erhålla inteckning, och anser jag derför, att registrering af fartyg utan skärpta fordringar på samma sätt som hittills bör försiggå i kommerskollegium, men att det derjemte för de fartyg, i hvilka inteckning åstundas, i Stockholms rådstufvurätt skall föras ett för sagda ändamål afsedt tilläggsregister, som utom de för sådana fartyg ur kommerskollegii register hemtade uppgifterna tillika bör innehålla de för intecknings meddelande nödiga upplysningar rörande eganderätten. Härigenom skulle den fördel kunna uppnås, att förmedelst strängare bestämmelser större säkerhet erhölles beträffande eganderätten till intecknade fartyg, utan att den stora massan af fartyg, som aldrig komma att intecknas, derigenom betungades med en i ringaste mån ytterligare försvårad registrering.

För mig är emellertid hufvudsaken, att icke sjöfarten i allmänhet betungas för att ett mindretal fartyg må kunna intecknas, och till undvikande af ett års uppskof kan jag derför äfven biträda den mindre förändring af nu föreliggande förslag, att andra momentet af § 2 sjölagen beröfvas sin fordran af bilbref och eganderättens styrkande»;

samt af herrar *Melin*, *Ödman* och *Lundgren*, hvilka instämt med herr Åkerman.

Efter föredragning af paragrafen anförde:

Herr Wallenberg: Herr talman! Allt mera har det inträngt i allmänna medvetandet hos oss, att åtgärder borde vidtagas för

höjande af sjöfartsnäringen. De specifika åtgärder, som der vid lag kunna komma i fråga, hafva under de gångna åren företagits till behandling dels vid möten, dels inom af Kongl. Maj:t tillsatta komitéer. Vid dessa möten har frågan skärskådats både i sin helhet och i detalj.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Man har dervid funnit, att sjöfartsnäringen är för Sverige en fördelaktig näring, en näring, som har betydelse för en stor del af landets befolkning och som i nationalekonomiskt hänseende bereder landet högst beaktansvärda fördelar. Allt tyder sålunda derpå, att denna näring är för oss både naturlig och vigtig.

Med afseende på de speciella åtgärder, som varit ifrågasatta för att bringa sjöfarten framåt, kan man märka, att uppfattningen om dessa åtgärder först var temligen sväfvande. Man hade endast fått klart för sig, att det vigtigaste, som stod att åtgöra för sjöfarten, skulle vara att aflyfta de betungande afgifter, som hvila på densamma. Man påverkades emellertid i denna uppfattning mycket af den omständigheten, att dessa spörsmål framkommo samtidigt med grundskatteafskrifningen. Man trodde, att, likasom beträffande jordbruket, det också för sjöfarten skulle vara af största vigt, att de på densamma hvilande afgifterna minskades eller upphäfdes.

Emellertid hafva de senaste tidernas utredningar, som gått allt djupare in i ämnet, ådagalagt, att aflyftandet af dessa afgifter *icke* är det enda välsignelsebringande och icke på långt när är så vigtigt som att vidtaga sådana åtgärder, som medföra, att sjöfartsnäringen, fri och obunden af föråldrade former, kan i likhet med andra näringar utveckla sig och motsvara det ändamål, man afser med densamma.

För att ådagalägga betydelsen för sjöfartsnäringen af afgifterna, har man exempelvis anfört lastpenningarne. För ett medelstort fartyg, lastande c:a två tusen tons död vigt, uppgå de icke till mer än 800 à 1,000 kronor. Men af huru ringa betydelse denna utgift är i jemförelse med möjligheten för redarne att beredas tillfälle att förskaffa sig pengar för inköp af fartyg, framgår bäst af det faktum, att under de senaste fem åren på ett dylikt fartyg kunnat förtjenas 40 à 50 tusen kronor årligen, ja, än mer, med en anskaffningskostnad, som, om fartyget icke varit nytt, uppgått till högst 250,000 kronor, men om fartyget deremot varit nytt, utgjort c:a 350,000 kronor. Kammaren torde häraf finna, att de inkomster efter afdrag af räntor en redare kan få, om han kan anskaffa nödigt kapital till ett dylikt fartyg, äro mycket afsevärdare, än om man för det redan egande fartyget minskade afgifterna med dessa 800 à 1,000 kronor.

Detta åskådningssätt tränger, efter hvad jag tror, mer och mer igenom, och man har vid nyare tiders undersökningar börjat inse vigten af att vidtaga *andra* åtgärder än dem, som förr ansågos vara oeftergifliga.

Jag skall nu i största korthet söka göra en utredning af sjöfartsnäringens nationalekonomiska betydelse för Sverige och särskildt för

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

handelsbalansen. Vid de föregående undersökningarna har ofta blifvit ådagalagdt, af huru stor betydelse sjöfartsnäringen är för den sjöfartsidkande befolkningen, hvilken enligt den, om ock ej fullt exakta, statistik, man kunnat erhålla, torde uppgå till omkring 50,000 personer, dess betydelse för vår industri och vår handel, men slutligen ock för vår handelsbalans. I det afseendet har man ett utlåtande från handels- och sjöfartskomitén, hvilket ådagalägger, huru stor nationalekonomisk effekt sjöfartsnäringen torde utöfva på handelsbalansen. Derjemte har man ock undersökt, hvilken följden skulle blifva, om man läte sjöfartsnäringen förfalla och tänkte sig den såsom upphörd i Sverige. Undersökningen i fråga är således både direkt och indirekt. Hvad den direkta undersökningen beträffar, har det visat sig, att, enligt approximativ beräkning, som gjorts af framstående statistici efter en värdesättning enligt normer, som gälla i England, det kapital, som är placeradt i sjöfartsnäringen, uppgår till c:a 80 millioner kronor. Det kan möjligen variera på några få millioner kronor, men detta torde dock vara en siffra, från hvilken man kan utgå. Med detta kapital intjenas, enligt den utredning, som förekommer i kommerskollegii berättelse, icke mindre än omkring 45 millioner kronor. Denna siffra ådagalägger emellertid icke, hvad som kommer landet till godo, ty från densamma måste afdragas dels sådana utgifter, som uppkomma genom att kol måste inköpas utifrån, dels afgifter till stat, kommun och klareringar i utlandet, dels utgifter för proviant, dels utgifter från besättningarnas sida för kläder, nöjen m. m., dels slutligen lastnings- och lossningskostnaderna i den utländska hamnen. Frånrager man dessa belopp, uppstår en siffra, som i denna utredning upptages till 22 millioner kronor och hvilken i förhållande till det kapital, som är placeradt i den utländska sjöfarten, gör 39,8 procent af detta kapital.

För att ådagalägga, huru kraftigt sjöfartsnäringen i sjelfva verket inverkar på handelsbalansen, skall jag tillåta mig en jemförelse med afkastningen af handel och näringar i öfrigt, hvilken representeras af vår export. Denna siffra utgör omkring 360 millioner kronor. I jemförelse med hela vår nationalförmögenhet, utgörande c:a 10 milliarder kronor, skulle afkastningen för dessa öfriga näringar icke representera mer än 3,6 procent. Att således sjöfartsnäringen för vårt land har en utomordentligt stor betydelse, såsom inverkande på handelsbalansen, torde icke kunna bestridas.

Vid utredning, som handels- och sjöfartskomitén underkastat dessa och åtskilliga andra angelägenheter, som varit hänvisade till komitén, har man infordrat utlåtanden från de flesta närings-, industri- och sjöfartsidkare i riket. I de svar, som till komitén inkommo, går såsom en röd tråd, att hvad som framför allt är nödvändigt för sjöfartsnäringens utveckling är, att kapitaltillgång beredes. Det finnes icke ett enda utlåtande, der man icke med kraft betonar detta. Man har påvisat, att kapitalet undandragits sjöfartsnäringen, derför att kapitalet varit behöfligt för andra angelägenheter. Vi hafva byggt

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

jernvägar och utvecklat vår industri. Man har också påvisat, att kapitalet undandragit sig sjöfartsnäringen, derför att denna icke arbetar under samma förmånliga vilkor, som befunnits nödiga inom andra områden. Hvad detta betyder för en näring, torde bäst inses, om man anställer en jemförelse med industrien och andra näringar. Om jag, exempelvis, skulle vara urståndsatt att belåna fastigheter, hvart skulle då all byggnadsverksamhet taga vägen? Om jag icke i en industri skulle hafva tillfälle att belåna ett varulager, huru skulle industrien då kunna utvecklas? Om jag icke vid handel hade vexeln och de lättnader den erbjuder för att bereda kapitaltillgång, hvart skulle det då taga vägen? Så länge sjöfartsnäringen, såsom hittills varit fallet, saknar de allmänna och erkända medlen för dess utöfning, kan sjöfartsnäringen icke utveckla sig. Det blir ett på stället marsch, från hvilket man icke kan komma, om sjöfartsnäringen icke tillåtes arbeta under samma former som andra näringar. Detta bevisas från andra länder på det mest evidenta sätt. Jag skall här endast be att få påpeka, huru nyttigt det varit för Norge att hafva kunnat i så stor skala, som under de sista åren skett, bedrifva sjöfart. Der har man visserligen icke någon lag om inteckning i fartyg, men man har andra former för kapitalanskaffning. Särskildt bör bemärkas, att Norge kunnat bereda sig kapitaltillgång i högst väsentlig mån, derför att Norge icke haft annat sätt att använda sitt inhemska kapital än att placera det i sjöfartsnäringen.

Men man har derjemte förskaffat sig tillfälle att erhålla engelska pengar och på det viset ökat sitt tonnage. Den omständigheten, att Norge för fyra eller fem år sedan under fördelaktiga omständigheter förskaffat sig ett så storartadt tonnage, har gjort, att dess affärsställning är så god, som den för närvarande verkligen är.

Denna lag har icke sitt ursprung från i går, ty frågan om en sådan väcktes så långt tillbaka i tiden som på 1870-talet. Det första kraftiga uttalandet från näringens sida skedde å sjöfartsmötet i Göteborg 1883. Mötet tillstyrkte, att man borde införa en lag om inteckning i fartyg för att derigenom bereda sjöfartsnäringen möjlighet att förskaffa sig kapitaltillgång.

Under frågans vidare behandling har visserligen en och annan erinran gjorts, särskildt från juridiskt håll, rörande det betänkliga att bevilja inteckning i fartyg, som icke skulle kunna utgöra handfången pant. Men då man snart sagdt i alla öfriga länder funnit sig nödsakad att förbise dessa juridiska invändningar, derför att det låg vigt uppå att bereda sjöfartsnäringen den förmån, som införandet af inteckning i fartyg skulle medföra, torde man äfven här vid lag böra låta dylika betänkligheter vika, i all synnerhet som man på senare tider i praktiken funnit på medel, som uppväga den risk, som skulle vara förknippad med nyss anförda förhållande.

Man har också anfört, att detta institut kunde förblandas med inteckning i fastighet. En dylik jemförelse bör naturligtvis icke komma i fråga, ty en sjöegendom kan icke erbjuda samma säkerhet

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

som en fastighet, äfven under förutsättning af samma former för panträtt. Man må komma i håg, att de moderna formerna för affärsverksamhet betinga, att om en teknisk risk finnes, så sträfvar man efter att utfinna en form för borttagande af densamma. Vid sjöfartsnäringens bedrifvande har man i högre grad än eljest eftersträfvat detta. Det är *sjöförsäkringen,* som man tagit till hjelp. Och sjöförsäkringsväsendet har numera ernått en sådan utveckling, att man i praktiken kan säga, att snart sagdt hvarje slag af risk kan täckas. Att en risk finnes äfven beträffande fastigheter, veta vi, och derför brandförsäkrar man dem i regel också. I sådant fall är risken jemförelsevis ringa — en half pro mille. På sjön, der risken är jemförelsevis stor, är naturligtvis premien väsentligen större. Det är på grundvalen af statistiska utredningar, som man bestämt storleken af dessa riskpremier i ena som i andra fallet.

Bland de invändningar, man gjort särskildt vid behandlingen af 2 § sjölagen i den form, hvari den nu föreligger, har en varit, att den förändring beträffande fartygs registrering, som måste bli en följd af införandet utaf inteckning i fartyg, skulle utgöra en ökad börda för de mindre skeppsredarne. Jag har i det afseendet en motsatt åsigt, och jag skall nu be att få redogöra för skälen derför.

I 2 § af *nu* gällande sjölag är bestämdt, att vid registrering af fartyg skall lemnas *tillförlitliga* upplysningar angående eganderätten till fartyget. Detta har vid flere tillfällen, som man känner till, haft till följd, att registreringsmyndigheten nekat att mottaga sådana intyg, som presterats och hvilka varit underskrifna af två personer. För att afhjelpa detta missförhållande och bringa full klarhet i saken har i det af högsta domstolen pröfvade förslag, som af Kongl. Maj:t nu framlagts och hvilket äfven utskottet omfattat, bestämts, *hvilka* personer som vore behörige att utfärda dylika intyg. Man har dervid ansett det vara rigtigast att införa den bestämmelsen, att utfärdandet af dessa intyg skulle öfverlåtas åt vederbörande myndighet, hvarmed man då menar kronofogde, länsman, kyrkoherde samt troligtvis också kommunalnämnds ordförande. När nu en skeppsredare vet, att intyg, utvisande när, hvar och af hvem ett fartyg bygts, som utfärdats af ofvannämnda personer, ovilkorligen skall blifva godkändt, torde en sålunda affattad bestämmelse för honom vara mycket fördelaktigare än att nödgas skaffa intyg af två trovärdiga personer och sedermera icke vara säker om att ett sådant intyg skall godkännas.

I händelse fartyget blifvit köpt af den, som anmäler det till registrering, erfordras för eganderättens styrkande ingenting annat än att förete qvitterad räkning å detsamma. Derjemte är fastslaget, att denna nya bestämmelse icke kan komma att träffa hittills registrerade fartyg, utan endast sådana fartyg, som hädanefter anmälas till registrering. För min del kan jag icke finna, att denna anordning skulle medföra ökad tunga för de mindre skeppsredarne.

Hvad beträffar åtskilliga andra invändningar, som blifvit gjorda mot denna lag, vill jag hänvisa till den omständigheten, att lagen är

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

för sjöfartsnäringen så vigtig, att man borde frånse från dylika mindre meningsskiljaktigheter rörande den ena eller andra bestämmelsens affattning. För sjöfartsnäringen är det temligen likgiltigt, om man åt ordalydelsen af en paragraf gifver en viss nyans i den ena eller andra rigtningen. Men för denna näring är det deremot af hufvudsaklig vigt, att *denna lag verkligen kommer till stånd.*

Jag vill återkalla i minnet, att när sjölagen 1891 låg på kamrarnes bord, voro åsigterna bland sjöfartsnäringens idkare beträffande det lyckliga i dess affattning mycket delade. Det var icke en utan hundratals invändningar, som då framställdes ifrån sjöfartsidkarnes sida. Under den riksdag, då denna fråga behandlades, hade ifrån, snart sagdt, alla sjöfartsnäringsidkare i Sverige insändts protester till flere representanter af Riksdagen, hvari man sökte ådagalägga de stora svårigheter, med hvilka sjöfartsnäringen skulle komma att kämpa, om denna lag verkligen komme till stånd. Jag har denna sak så mycket mera i minne, som jag var en af dem, som ifrigast sökte ådagalägga de stora svårigheter, som skulle uppkomma i och med den nya lagens tillkomst. Men jag måste nu bekänna, att sjölagen *icke* beredt oss några svårigheter. Vi hafva tvärtom lefvat lyckliga och belåtna med densamma, och de spöken, som vi målade på väggen, hafva icke i något afseende visat sig vara så farliga. Till och med den bestämmelsen, som vi då ansågo vara så farlig, ja, rent af underminerande för befälhafvarens ställning om bord, att besättningen i vissa fall skulle kunna påfordra besigtning, icke ens den har beredt oss några svårigheter. Vi togo den gången miste, och jag tror mig kunna försäkra, att de invändningar, som nu komma fram rörande vissa detaljer i det föreliggande lagförslaget, äro af precis samma innebörd.

Det är således ett stort ansvar, mina herrar, som den tager på sig, hvilken genom att frammana sådana betänkligheter rörande vissa smådetaljer skulle bidraga till att denna lag, som är så vigtig för sjöfartsnäringens utveckling, nu skulle falla, eller att ett uppskof med afseende på dess införande komme att ega rum.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kinnman: Herr talman, mina herrar! Jag har ingenting att anmärka emot den föreslagna förändringen i § 2 sjölagen, men då förslaget till lag om inteckning i fartyg nu föreligger, ber jag att få yttra några ord för att tillkännagifva min åsigt beträffande lagförslaget i dess helhet.

Jag skulle kunna vara ense med den föregående talaren deruti, att denna lag komme att lända sjöfarten till mycken nytta, i fall nemligen lagen vore betryggande och i fall den verkligen uppfylde de vilkor, man har rätt att ställa på en sådan lag.

Sjöfartskomitén säger uti sitt utlåtande angående rätt till inteckning i fartyg, hvilket utlåtande hvar och en af kammarens ledamöter fått till sig utdeladt: »Med skäl kan det fordras, att staten icke

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

sätter sin garantistämpel på en institution, som lockar till skadliga eller förlustbringande företag, och den skulle möjligen kunna anses göra det, om den sanktionerade en lag om inteckning i fartyg, utan att detta hypotek vore egnadt att tillvinna sig något allmännare förtroende.» Jag anser, att man bör fasthålla och fastslå dessa ord såsom motto till hela detta lagförslag. Ty så vigtigt och nyttigt fartygshypotek än är, är det dock mera vigtigt att tillse, det lagen blir förtroendeingifvande. Och mot hvem skall den vara förtroendeingifvande? Om vi blott se på lagens syfte, som är att skaffa kapital till sjöfartsnäringen, är det gifvet, att den måste vara förtroendeingifvande hos kapitalets målsmän, hos långifvarne, och innehålla stadganden, som skydda deras rätt och intressen så mycket som möjligt. Detta lagförslag är i det fallet betydligt bristfälligt.

Man har frångått de praktiska erfarenheter, som kunnat hemtas ifrån verkningarna utaf sjölagens bestämmelser i vissa punkter — och såsom den föregående talaren påpekade, ha vi varit nöjda med denna lag, som visat sig vara fördelaktig.

Man har vidare frångått erfarenheterna från andra länder, och den lagstiftning, som der förefinnes, i många och vigtiga punkter. Man har särskildt i en punkt helt och hållet gått ifrån den erfarenhet man inhemtat i Frankrike under de 11 år, lagen angående inteckning i fartyg af år 1874 der gälde. Denna lag, som var den första i ämnet, införde två stadganden, som i praktiken visade sig så otillfredsställande, att lagen vid tillämpningen blef nästan utan resultat. När år 1885 ett förslag till ny lag angående inteckning i fartyg förelåg till behandling, redogjorde såväl deputeradekammarens som senatens utskott med största noggrannhet för de olägenheter, som den gamla lagens stadganden åstadkommit, samt föreslogo betydligt skärpta ändringar. Vi måste ovilkorligen fästa afseende vid dessa saker, ty vi kunna också antaga, att långifvarne — kapitalisterna — komma att studera främmande länders lagstiftning i detta afseende och dervid jemföra, huru det är ställdt här och i andra länder. Granskningen kommer i ty fall icke att utfalla till förmån för vår lagstiftning. Tvärtom komma långifvarne då att se, att vi icke iakttagit den omtänksamhet och försigtighet till skyddande af långifvarnes intressen, som de ha rätt att fordra. Det är alldeles gifvet, att en sådan lag, som afser inteckning i fartyg, måste få en viss internationel karakter, låt vara, att den är svensk och gäller svenska fartyg. Om denna lag kommer att öfversättas till främmande språk och studeras af utländingar, så är det alldeles klart, att den icke kommer att inge främmande kapitalister mycket förtroende till vår lagstiftning, när de finna, att vi helt enkelt negligerat den erfarenhet, som de inhemtat. Men icke nog härmed. De komma att finna det besynnerligt, att vi här i Sverige vid stiftande af en sådan lag som den ifrågavarande icke tagit hänsyn till de erfarenheter, som på detta område vunnits i andra länder. De komma att klandra och förebrå oss för denna vår underlåtenhet.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Derför anser jag, att lagförslaget bör i många punkter underkastas betydliga förändringar. Det hufvudsakligaste felet med den föreslagna lagen är, att man från första början slagit in på en origtig väg och derför äfven kommit till ett origtigt mål. Man har nemligen genom lagparagrafer sökt fastslå och göra troligt, att *ett fartyg* kan betraktas och behandlas såsom *fast egendom*. Ett fartyg är dock, mina herrar, så långt ifrån att vara fast egendom, att det är den rörligaste och flyttbaraste af all lös egendom. Man har i lagen likstält ett fartyg med en fastighet på landet eller en tomt i staden och jemfört förhållandena i det ena och andra fallet. Men detta är alldeles origtigt. Man kan icke genom lagstiftning göra svart till hvitt, lika litet som ett fartyg till fast egendom.

I andra länder har man gått till väga på ett helt annat sätt. Man har der låtit detta vara detta. Man har utgått ifrån att fartyg är lös egendom och i alla tider kommer att förblifva lös egendom. Genom den franska lagstiftningen i förevarande ämne går liksom en röd tråd den åsigten, att ett fartyg är lös egendom, som således kan lemnas i pant. Men — heter det i motiverna — ett fartygs största värde ligger just deri, att det hålles i rörelse och sålunda kan bereda egaren inkomster. Om man skulle lemna ett fartyg i pant liksom annan handpant, blefve ändamålet med detsamma helt och hållet förfeladt. Derför har man ansett nödvändigt att i lagstiftningen vidtaga den ändring, att man kan upplåta panträtt i fartyg, fastän panten får utlånas till egaren och af honom begagnas. Den franska lagen utgår derifrån, att när staten garanterat ett sätt, hvarigenom panträtt till lösegendom kan bestå, fastän panten får handhafvas af egaren, har staten derigenom velat fastslå, att till egaren, som får åtnjuta denna förmån, i och med detsamma lemnats ett förtroendeuppdrag att väl sköta och vårda panten för panthafvarens räkning. Om han derför genom någon handling, som faller inom området för hans sjelfbestämningsrätt, uppsåtligen missvårdar panten eller nedsätter dess värde, straffas han enligt fransk rätt för bedrägeri eller förskingring. Han anses nemligen hafva svikit det förtroende, som lemnats honom. Jag anser, att, om äfven det nu föreliggande lagförslaget gått på den bogen, resultatet skulle hafva blifvit mera tillfredsställande. Men så länge man fasthåller vid uppfattningen om fartyg såsom fast egendom och lagstiftar derefter, komma alltid lagens bestämmelser att blifva otillfredsställande. Man kan aldrig beräkna alla de förhållanden, som under sådana omständigheter kunna behöfva iakttagas.

Jag skall sedermera, när de särskilda paragraferna i lagen komma att föredragas, vid hvar och en göra de anmärkningar, hvartill jag anser fog förefinnas.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag skall anhålla att i korthet få svara på den föregående talarens anmärkningar.

Han började sitt anförande med att framhålla, att lagen vore

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

nyttig och skulle lända sjöfartsnäringen till båtnad. Ja, mina herrar, det tror jag vara ett erkännande att taga fasta på.

Han kom sedermera och ville göra gällande, att lagen ändock i åtskilliga hänseenden vore bristfällig, bland annat derutinnan, att den icke tillräckligt betryggade långifvarens rätt. Ja, det var visserligen ett påstående, som han fälde och i olika former upprepade. Men någon bevisning framdrog han icke, så vidt jag kunde finna.

Han nämnde, att man får betrakta fartyg som lös egendom. Ja visst, det är otvifvelaktigt lös egendom. Och den föreliggande lagen betraktar också fartyg som lös egendom. Det är blott fråga om huru man skall kunna grunda panträtt i lös egendom utan att öfverlemna den panthafvaren i handom. Det är *detta*, den nu förevarande lagen sökt att åstadkomma, och det är detta, alla utländska lagar sökt ernå. Jag för min del har icke kunnat finna, att här föreligger något som helst gravamen mot den nya lagen, på sätt den ärade talaren påstod.

Han talade vidare om att man borde hafva tillgodogjort sig den utländska erfarenheten i förevarande fall. Ja, det är också hvad som är gjordt. Alla dessa handels- och sjöfartskomitéer såväl som sjöfartsmöten, som yttrat sig i denna fråga, hafva just tillgodogjort sig erfarenheten i främmande länder i detta afseende; och denna erfarenhet har äfven tillämpats på den nu föreliggande lagen, fastän dervidlag äfven måst tagas hänsyn till våra svenska lagstiftningsförhållanden och tillses, att det blef konseqvens i det hela.

Han nämnde till sist något om att den franska lagen skulle vara så till vida strängare, att den i vissa fall såsom bedrägeri straffade öfverträdelse af lagens bud. Ja, mina herrar, jag är alldeles öfvertygad, att om någon skulle på bedrägligt sätt missbruka nu ifrågavarande lag, blefve han äfven enligt svensk rätt straffad för bedrägeri. Detta i allmänhet. Men jag vet äfven mycket väl, hvarpå den ärade talaren särskildt syftade. Han syftade på den bestämmelse, som finnes i den franska lagen derom, att i fall en person vill sälja ett fartyg utländes, får han enligt fransk rätt icke göra detta, med mindre han erhållit inteckningshafvarnes tillstånd dertill, samt att, derest han det oaktadt gör detta, han är underkastad straff. En dylik bestämmelse finnes äfven i den finska lagen, men förekommer i öfrigt icke i någon som helst utländsk lag, oaktadt fartygsinteckning blifvit införd i de flesta europeiska länder. Fartygsinteckningsinstitutet förekommer icke i vårt grannland Norge, der man hittills tillämpat ett helt annat system; och anledningen, hvarför icke intecknings-institutet der införts, har varit den, att man icke kunnat komma öfverens om huru registreringen bör anordnas. För öfrigt är inteckningsinstitutet infördt i alla sjöfartsidkande europeiska stater och äfven i Amerika, med undantag af Ryssland, Grekland, Turkiet och möjligen Bulgarien. Alla dessa stater, undantagandes Frankrike och Finland, hafva förkastat omförmälda straffbestämmelse, som den ärade talaren ansåg vara så bra och efterföljansvärd. Den sist utkomna

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

lagen på detta område, Tyska rikets Bürgerliches Gesetzbuch, upptager ej heller detta stadgande. Enligt mitt förmenande finnes således icke något skäl att klandra den svenska lagen derför, att den icke upptagit någon dylik bestämmelse.

Att närmare utreda, huru det förhåller sig med denna del af frågan, torde icke vara lämpligt på denna punkt af diskussionen, utan torde böra anstå, tills vi komma till den del af lagen, som afhandlar de säkerhetsåtgärder, som ansetts nödvändiga vid försäljning af fartyg utom landet. Då skall jag be att grundligt få taga upp denna fråga, derest talaren vidhåller sin mening. Men på sakens nuvarande ståndpunkt har jag ansett mig blott behöfva konstatera, att endast två utländska stater upptagit denna bestämmelse samt att den icke förekommer i den sist utkomna lagen i ämnet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till paragrafen.

Herr Kinnman: Med anledning af den föregående talarens yttrande, att utskottet tagit hänsyn till hvad de olika sjöfartsnäringskomitéerna hemstält, skall jag be att längre fram vid föredragning af de särskilda paragraferna få påvisa, att så icke varit fallet. Ty exempelvis har den s. k. handels- och sjöfartskomitén i sitt utlåtande framstält flera yrkanden, som utskottet alldeles icke fäst afseende vid.

Hvad beträffar herr Widéns uttalande, att inga andra främmande lagar än den franska och den finska skulle innehålla någon straffbestämmelse i den rigtning jag påpekat, får jag hänvisa honom till »*Merchant Shipping Act*» af år 1894. Den upptager mycket stränga bestämmelser i förevarande hänseende. Om en person gjort sig skyldig till bedrägligt förfarande vid försäljning af fartyg utom landet, är han, bland annat, hemfallen till böter, uppgående till 100 pund sterling. Denna lag finnes i Merchant Shipping Act codifierad 1894.

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Den talare, som inledde diskussionen om föreliggande fråga, hade åtskilliga uttalanden, som visserligen icke hörde till sjelfva saken, men mot hvilka jag dock anser mig böra protestera för att icke misstänkas gilla dem.

Han sade, bland annat, att en nedsättning i afgifterna t. ex. för lastpenningar med 800 kronor för fartyg icke vore något beaktansvärdt. Jag vill blott påpeka, att jag och många med mig har en motsatt åsigt i den saken, men anser mig icke böra nu närmare ingå på frågan, som uppenbarligen icke hör till det nu föreliggande spörsmålet.

Den förste talaren nämnde äfven, att sjölagen vore vi så nöjda med, ty den var så bra. Jag hyser jemväl härutinnan en annan uppfattning. Jag anser, att sjölagen behöfver revideras. Ty det finnes paragrafer i densamma, hvilka äro af den beskaffenhet, att redaren, utan att han kan hindra det, kan blifva alldeles ruinerad. En sådan paragraf är t. ex. den, som handlar om numrerade konnossement.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Den andre talaren i ordningen ansåg detta lagförslag vara af europeisk betydelse. Ty han räknade ut, att det skulle komma att öfversättas till flera främmande språk och kommenteras af utländska rättslärde. Jag har en annan åsigt äfven i detta fall. Jag tror, att det möjligen inom Skandinavien skall finnas en eller annan, som studerar lagen, men derutöfver ingen, som tager notis om densamma.

Då samme talare såsom en oegentlighet framhöll, att det maritima hypoteket i lagförslaget betraktades och behandlades såsom fast egendom, vill jag erinra derom, att ingen menniska, som har något begrepp om det maritima hypoteket och den risk det är underkastadt, kan vilja jemnställa det med fastighet på landet. Att lagförslaget för beviljande af inteckning i fartyg stadgat samma form, som gäller för inteckning i fastighet på landet, har berott derpå, att man velat åstadkomma öfverensstämmelse i lagstiftningen. I Frankrike råder i afseende på inteckning en annan lagstiftning än hos oss; och man har der tagit hänsyn till derstädes rådande förhållande vid stiftande af lagen rörande inteckning i fartyg.

Så har äfven yttrats här, att man måste se till, att lagen blir »förtroendegifvande» hos »kapitalets målsmän, hos långifvarne». Ja, jag tror ej, att Riksdagen behöfver lagstifta särskildt för att kapitalisterna sakna förmåga att se till, när de låna ut sina penningar, att detta sker under sådana former och sådana betingelser, att de äro skyddade. Jag tror, att lagstiftarne kunna lemna detta å sido, ty de, som hafva kapital, hafva också erfarenhet att sköta dem, så att de äro på den säkra sidan, och om det är några qvistiga frågor, så vända de sig nog till rådgifvare, som äro kunniga i det särskilda fallet.

Det har nu uppstälts många om och men i denna fråga, och den har gjorts till en stor fråga, men jag tror icke, att frågan är så stor, som en del af de föregående talarne gjort den till. Som herrarne veta, är ju rederi en affär, som fordrar mycket kapital. Den har förut bedrifvits med segelfartyg af mindre storlek, och de kapital, som då voro erforderliga, behöfde icke vara så stora. Sedermera hafva ångarne kommit till, hvilka fordra mycket stora kapital, och de större fartyg på cirka 6,000 tons, som äro ändamålsenliga såsom handelsfartyg, äro en affär på en million kronor. Då det icke finnes så många millionärer här i landet, åtminstone icke sådana, som hafva erfarenhet i denna verksamhetsgren, och det icke går så lätt att få ihop en million ett tu tre, är det alldeles nödvändigt, att former beredas, så att personer kunna på grund af en sådan inteckning, som här är fråga om, få låna penningar. Det kan i alla fall aldrig blifva annat än en förstärkning af den personliga krediten, men om en person visar sig duglig att sköta rederihandtering på ett framgångsrikt sätt, bör staten icke neka honom den förmån, som alla andra hafva, att, om han på grund af det förtroende, han åtnjuter, kan få låna penningar, han måtte få sätta sin egendom i pant. Detta är ju ingenting annat än hvad vi hafva t. ex. i lagstiftningen angående lösöreköp och angående förlagsinteckning.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Det nu föreliggande förslaget om inteckning i fartyg är närmast jemförligt med förlagsinteckning, hvilket ju är en handling, som grundar sig på förtroende. Då ett industrielt bolag med ett varulager får en förlagsinteckning, kan det icke vara fråga om annat än förtroende för ledaren, och en bankinrättning, som blir förlagsgifvare och som tar en sådan säkerhet, vet mycket väl, att största delen kan realiseras, och på grund deraf är det allra hufvudsakligast en personlig kredit, som lemnas. På samma vis skulle, då det nu gäller inteckning i fartyg, i fråga om ett sådant hypotek det blifva så, att en redare kunde använda nämnda form för att få förlag af en bankinrättning, som hade förtroende för honom. Det är så mycket nödvändigare att nu medgifva detta, som den förra formen, som begagnades innan den nuvarande registreringslagen infördes, är omöjlig att numera tillämpa. Förut har det varit så, att förändringar i rederiet — om en redare sålde sitt fartyg eller en del deraf — skulle anmälas inom sex månader, vid vite, om jag icke missminner mig. Man kringgick detta så, att en redare kunde lemna köpebref på fartyget som säkerhet för ett 6 månaders lån i en bankinrättning, och innan de 6 månaderna utgingo, sattes lånet om. Detta var en form, som kunde begagnas undantagsvis, men som egentligen var ett kringgående af lagen. Enligt nuvarande registreringslag skola förändringar angående eganderätten till fartyg anmälas inom 14 dagar, och det går icke an utan att registrera om fartyget helt och hållet, hvilket är något, som ingen skulle vilja gå in på. Det är sålunda rätt och billigt, att nu föreliggande lag angående inteckning i fartyg bifalles.

Jag skulle visserligen kunna göra anmärkningar mot en och annan paragraf och möjligtvis mot flera paragrafer. Men jag undrar, om det framkommit något lagförslag inom riksdagen, som det icke kunnat göras anmärkningar mot i flera afseenden. Och om det visar sig, sedan en lag kommit till stånd, att det uppstått några olägenheter på grund af lagens bestämmelser, så har man ju tillfälle att kunna ändra lagen.

På grund af hvad jag nu anfört, skall jag be att få yrka bifall till ifrågavarande paragraf i lagförslaget.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Det är nu fråga om inteckning i fartyg, och man har här sagt, att man borde från början fastslå den principen, att fartyg äro lösören och att det sålunda blefve inteckning i lös egendom. Ja, det behöfver man väl knappast tala om. Litet hvar känner ju till, att fartyg äro lösören, och detta till och med mera än något annat föremål, ty på några minuter kan ett fartyg af många hundratusen kronors värde försvinna. Därför behöfver man icke fastslå detta. Men det kan hända, att sjelfva det namn, man gifvet åt denna panträtt, nemligen *inteckning*, kan förvexlas och att det egentligen icke borde heta inteckning, ty detta är ett ord, som man vant sig vid att använda, då man afser förstklassiga säkerheter, såsom antingen en fastighet i stad eller en landtegendom, som

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

ju icke kunna försvinna. Det är emellertid icke godt att få ett ord, som passar bättre. Man skulle kunna säga *underpant*, men kanske äfven det kunde misstydas. Nu har det emellertid fått heta inteckning, men det tillägges alltid »inteckning i fartyg», och alltså är man på det klara med från början, att det icke gäller inteckning i fastighet.

Nu säges det, att man genom denna inteckning skulle kunna narra ut kapitalen. Åhnej, mina herrar, det går icke så lätt, ty den, som har kapital, vare sig det är en bank eller enskild person, vet nog, mot hvilken säkerhet han släpper ut sina penningar. Han gör det icke, om han icke har full säkerhet, och man kan ju icke tvinga honom att låna ut sina penningar. Inteckning i fartyg kan icke få gälla i och för sig såsom realsäkerhet, utan endast vid sidan af ett godt namn eller vid sidan af en assuranspolis, och detta vet nog långifvaren att iakttaga. Vidare föreskrifter kan ju denne också tillsätta i vilkoren för lånet, om de fattas i lagen.

Mig synes sålunda, att på det hela icke några betänkligheter böra möta mot lagen i och för sig, ty man kan ju icke tvinga någon att gifva ut sina penningar på en sådan inteckning, hvarom här är fråga. Men jag anser lagen å andra sidan vara af stor vigt. Vi behöfva kapital till vår sjöfartsnäring och synnerligast nu, när densamma öfvergått till storkapitalen, till dessa stora, dyra ångare, som gå till värde af några hundratusen kronor hvar. Man behöfver då mycket kapital, och det är icke lätt att skaffa sådant här i landet. Hittills är det endast i storstäderna, som det i Sverige funnits kapital tillräckligt, att man kunnat komma åt denna moderna och dyrbara fartygsmateriel, nemligen dessa stora ångare. Skulle denna lag nu kunna hjelpa till att man äfven vid kusterna kunde komma åt denna materiel, skulle det naturligtvis vara en stor välgerning, ty vid kusterna rundt om hela vårt land hafva vi den egentliga sjöfartsidkande befolkningen. Naturligtvis har den under nuvarande förhållande haft benägenhet att draga sig åt städerna, der man haft befälhafvareplatser och matrosplatser att bjuda på, men det blir ingen rätt fart i det hela, förr än man äfven får vår sjöfart väl ordnad och väl etablerad utåt kusterna. Då nu ifrågavarande lag möjligen skulle kunna underhjelpa vinnandet af detta för den svenska sjöfarten vigtiga önskemål, så synes det mig, att alla de, som önska framgång åt vår sjöfartsnäring, böra understödja föreliggande lagförslag.

Det har sagts här från denna plats af en föregående talare, hvilken stor vigt sjöfarten har för ett land. Och jag vill tillägga, att den har det, synnerligast för ett land, der handelsbalansen är oförde laktig, såsom för närvarande är förhållandet hos oss. För att bringa denna balans i ett bättre läge, synes det mig vara af särdeles stor vigt att söka höja vår sjöfartsnäring, ty de fraktpenningar, som förtjenas och hemsändas från våra fartyg från utlandet, det är just dessa utländska valutor, som vi behöfva för att möta våra liqvider på utlandet och som således hjelpa till att utjemna bristen i han-

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

delsbalansen. En märkvärdig företeelse inom vår finansverld på de senare åren är, att ehuru det har funnits ett stort öfverskott på t. ex. 25 millioner i statskassan, få vi samtidigt låna utländska penningar till lika stort, om icke större, belopp. Det är det egendomligaste man kan tänka sig, att, då det finnes öfverflöd på penningar i alla kassor, man i alla fall nödgas att låna penningar. Hvad är då anledningen dertill? Jo, att vi hafva för liten export och för liten sjöfart på utlandet. Norrmännen deremot med sin stora handelsflotta räkna årligen i rundt tal 150 millioner kr. som inkomster i frakter från denna flotta. Detta är att hjelpa upp handelsbalansen med. Vi nå icke upp till tredjedelen eller 50 millioner, vi, som dock äro ett vida större land och hafva alla naturliga förutsättningar att drifva sjöfart. Äfven detta manar oss att se till, att vi må göra något för att skaffa fram kapitalen. Sjöfolk hafva vi, så att vi nödgas exportera dem att tjenstgöra i utländska handelsflottor, och så att vi förse bortåt halfva norska flottan och en stor del af den engelska med deras manskap. Dessa män skulle kunna bevaras för vårt eget land. De kunna här icke allenast hjelpa oss att utveckla vår sjöfartsnäring, utan också vara goda att hafva, om vi en gång skola behöfva mobilisera vår örlogsflotta.

Nu har jag egentligen icke någon anmärkning att göra mot lagen i öfrigt annat mot § 2, som nu är föredragen och som rör inregistrering af fartyg. Som herrarne veta, har ett 10-tal af år en lag varit gällande, genom hvilken fartyg af öfver 20 ton, som begagnas till handels- eller passagerarefartyg, skola hos kommerskollegium inskrifvas eller registreras. Denna registrering har varit mer eller mindre omständlig. Det dröjde länge, innan man kom till något samförstånd med kommerskollegium i detta afseende, och orimliga trakasserier hafva uppstått, synnerligast för dem, som bo långt borta vid kusterna och således nödgas att postledes vända sig till nämnda myndighet. Nu har det blifvit något utjemnadt, men under de sju eller åtta första åren blef nästan alltid hvarje handling återsänd med anmärkning. Detta har sina olägenheter, och detta så mycket mera, derför att denna lag om registrering föreskrifver något, som icke någon annan lag om lös egendom eller fastighet har vågat att stipulera, nemligen att man icke får begagna sin egendom, förrän den är registrerad. Om jag deremot köper ett hus eller landtegendom och icke genast styrker min åtkomst till desamma, får jag likväl i alla fall bebo och begagna desamma. Och lösegendom får man efter köp taga i besittning och begagna, men ett fartyg ligger såsom ett dödt kapital, till dess det blifvit behörigen registreradt och man kan förete alla de handlingar, som kunna erfordras härför.

Det har varit många trakasserier angående denna registrering under de tio år, som författningen derom varit gällande, och i många, ja, de flesta, fall ha handlingarna gått fram och tillbaka mellan fartygsredaren och kommerskollegium flera gånger, innan de blifvit i det skick, att de antagits och godkänts.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Ett utaf de skäl — bland de många — som kommerskollegium trodde sig hafva till anmärkning mot registreringshandlingarna och hvarför de ofta återsändes för behörig rättelse, har varit det, att fartygsegaren icke styrkt sin namnteckning med offentlig myndighet, och likväl stadgas det härom i berörda förordnings 4 paragraf, att namnteckning skall styrkas af offentlig myndighet »*eller på annat tillförlitligt sätt*» — således finnes ett undantag från att offentlig myndighet skall göra detta. Nu har jag här en skrifvelse, som visar, att, ehuru en hufvudredare styrkt sin namnunderskrift genom bevittning af två kommunalordförande, handlingen dock blifvit återsänd *derför*, att underskriften icke blifvit styrkt af *offentlig myndighet*. Och likväl tillåter lagen, som jag visat, att underskriften kan styrkas *på annat sätt*. Detta hände flera år efter det lagen trädt i kraft; och man kan således lätt tänka sig, huru många anmärkningar under denna tid framstälts mot anmälningshandlingarna och huru många uppskof med inregistrering som härigenom förekommit, förutom alla kostnader, som vållats fartygsegaren för alla dessa återremisser. Nu har det emellertid, som sagdt, jemnat ut sig, så att nu är det egentligen ej något vidare att anmärka, utan jag har blott velat visa de svårigheter, som varit förenade med anskaffandet och kompletteringen af dessa uppgifter för registreringen.

Men nu skulle man, enligt utskottets förslag, förändra och skärpa denna lag om fartygsregistrering för alla svenska fartyg öfver 20 ton; och detta blott derför, att ett mindre antal bland de större och dyrare skulle få tillfälle att kunna intecknas, ty jag förutser, att det endast blir ett mindre antal af de större och dyrbarare fartygen, som komma att begagna sig af inteckningsrätten.

Jag har derför reserverat mig häremot och anser, att ingen förändring för fartygsregistrering i allmänhet bör ske — utan endast en skärpning inträda i registreringen för dem, som skola intecknas — ty det må icke förundra någon, som känner till frågan, att man har betänkligheter att ändra en författning just nu, då den sjöfartsidkande befolkningen är någorlunda på det klara med vederbörande embetsverks fordringar.

Nu kommer det visserligen att anmärkas, att den ifrågavarande förändringen är en ren bagatell, ty det är endast, när fartyget är *nybygdt*, som man skall visa intyg rörande fartygets byggande från offentlig myndighet; och om fartyget är köpt från utlandet, är det endast första gången fartyget registreras, som man behöfver förete köpebref. Sedan behöfves icke något intyg för att visa öfvergång af eganderätt till fartyget. Men nu har man icke denna lag framför sig, ty här står i föreliggande förslag: »Vidare föreskrifter, huru fartygsregister skall vara inrättadt och registrering ske, så ock i fråga om det intyg om fartygs byggande, som, enligt hvad här förut är sagdt, skall vid dess anmälande till registrering företes, meddelas af Konungen», d. v. s. genom en särskild författning, som vi icke nu kunna se. Hade vi emellertid denna lag framme och man kunde förvissa sig om att den

var af sådan obetydlighet, som man här påstått, så hade jag mycket gerna gått med på densamma, ty jag vill icke riskera hela lagförslaget mot en sådan obetydlighet. Men vi böra tänka på huru det står i den gamla författningen. Enligt denna är det också en smula godtyckligt, och man kan ju tänka sig, att dylika bestämmelser äfven kunna inkomma i den nya. Der står nemligen: »Der särskilda omständigheter dertill föranleda, ankomme i öfrigt på kommerskollegium att såsom vilkor för registrering föreskrifva, att, till bestyrkande af rigtigheten af viss i anmälan meddelad uppgift, jemväl annan handling, än hvarom ofvan förmäles, skall företes», d. v. s. kommerskollegium eger rättighet att fordra in äfven andra handlingar än de här föreskrifna. Om en dylik punkt kommer in i den nya författningen, kan man naturligtvis ej undra på, om kommerskollegium framdeles kommer att fordra, att man vid hvarje öfverlåtelse af fartyg eller fartygsandel får visa sitt laga fång, såsom gåfvobref, arfskifte, köpebref eller på annat sätt, som kan befinnas nödvändigt att styrka öfverlåtelsen. Detta kan i alla fall icke vara svårt, säger man, ty det går alltid så ordentligt och lagligt till. Ja, det kan hända, men på de mindre båtarne och småfartygen kan man icke begära, att det alltid går så ordentligt och omständligt till; och vi skola komma i håg, att det här gäller små fartyg ända ned till 20 registerton, således rent af små båtar. Då det skulle gälla alla dessa, får man sannerligen akta sig att icke göra sådana föreskrifter, som kunna hämma denna lilla näring. Ty den är dock bottenskolan för hela vår sjöfart. Vid kusterna lära pojkarne på dessa småfartyg från början att blifva sjömän; sedan komma de öfver till den större handelsflottan, och slutligen kunna de begagnas på örlogsflottan, när det behöfves. Det är derför jag hyser betänkligheter mot förslaget, när det är fråga om att lägga en tunga på dessa småfartyg, och jag tager mig derför, herr talman, friheten att i denna § 2 yrka återremiss i det syfte, som reservationen angifver.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Herr Kinnman: Herr talman! Jag skall be att blott få förklara ett yttrande, som herr Brodin möjligen missförstått. Jag sade icke, att jag ansåg sjölagen vara bra i allmänhet, utan jag refererade blott till hvad den föregående talaren nämnde om sjölagen, och hänsyftade derpå, att jag ansåg den i sjölagen föreskrifna panträtten vara en mycket fördelaktig sådan. Jag hänsyftade dervid på §§ 270, 271 och 272 i sjölagen, hvilka jag ansåg hafva bort finna plats i denna inteckningslag.

Vidare nämnde herr Brodin, att man skulle ej lagstifta för att söka draga till sig kapitalen. Man kan ju icke tvinga dem in. Man kan icke göra mer, än att man lagstiftar så, att man vinner kapitalisternas förtroende, och lagens syftemål är att få kapitalisternas förtroende till lagen.

Vidare nämnde herr Brodin om lösöreköp. Ja, om man kunde ordna den ifrågavarande lagstiftningen på basis af en lagstiftning för

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

lösöreköp, vore hela saken ofantligt lätt ordnad; och faktiskt är inteckning i fartyg icke något annat än ett slags lösöreköp.

Herr Lindvall: Jag anser, rörande denna inteckningslag, att densamma bör utaf Riksdagen bifallas i den form, som nu framlagts af utskottet. Jag kan således ej vara med om reservanternas mening. Ty rätten att söka och vinna inteckning bör icke förmenas de mindre rederierna eller personer, som ega mindre fartyg. Skulle dessa icke få vara med om denna inteckningslag, skulle säkerligen ett stort missnöje bland dessa blifva rådande.

Det har förmenats, att denna lag skulle komma endast de större rederierna och större bolagen till fromma och icke de mindre, men att lika fullt egarne af dessa mindre fartyg skulle drabbas af lagens strängare bestämmelser rörande registrering o. s. v. Man har derför också tänkt sig att sätta tontalets gräns till 100 à 200 registerton och icke såsom i Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag till 20 registerton. Jag vill i detta sammanhang återföra i den högt ärade reservanten herr Ödmans minne, att då frågan behandlades i utskottet, framställdes öppet den frågan, om vi skulle sätta denna gräns till 200 registerton, men detta ville icke herr Ödman då vara med om. Alltså ansåg han, att det vore en viss fördel för de mindre fartygen att få vara med i denna lag. Det är också min fulla öfvertygelse, att redarne af de mindre fartygen komma att begagna sig af denna lag. De skärpta bestämmelser rörande registreringen torde icke heller kunna anses vara så svåra. Ty om ett fartyg bygges på landet, hvart har man då att vända sig? Ja, som kapten Wallenberg upplyste, att man kunde vända sig äfven till sådana myndigheter som häradsrätt, kronofogde, länsman, ja, till och med kyrkoherde. Om man bygger ett fartyg för åtskilliga 1,000-tal kronor, kan det väl icke anses vara så mycket besvär, kostnad och möda att vända sig till en sådan myndighet för att visa sin rätt till fartyget. Skulle återigen fartyget öfvergå i annans ego — vare sig man köper fartyg af inländing eller utländing — har man endast att förete en qvitterad räkning för att visa sin eganderätt till fartyget.

Det är första gången jag haft äran att vara med om att behandla lagfrågor i ett utskott, och jag har funnit, att det icke är något lätt göra. Särskilda utskottet n:o 2 har i sanning nedlagt ett både nitiskt och samvetsgrant arbete på behandlingen af denna lag. Då den nu kommit så långt, att den hvilar på kamrarnes bord till afgörande, vore det att hoppas, att Riksdagen denna gång bifölle lagen och icke upprepar sitt beslut år 1890. Bifaller kammaren nu lagförslaget, är det min fulla öfvertygelse, att den svenska sjöfartsidkande befolkningen kommer att mottaga detta kammarens beslut med tillfredsställelse. Blir beslutet motsatsen, ja, då kommer säkerligen ett ganska stort missmod att blifva rådande.

Under förhoppning, att kammaren nu godkänner lagen i fråga, yrkar jag, herr talman, bifall till densamma.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Herr Lundgren: Herr talman, mina herrar! Jag är ense med den första talaren derom, att denna frågas afgörande är utaf stor vigt för den svenska sjöfarten.

Här har en talare anmärkt, att det erfordras kapital för att kunna reda i skepp. Han nämnde, att den mer och mer moderna fartygstypen på 6,000 ton fordrar ett kapital af 1 million kronor. Ja, det är icke nog med det. Den nation, med hvilken vi i första rummet hafva att täfla, är den brittiska. Den utrustar fartyg, som draga en kostnad af 11 millioner kronor för ett enda fartyg. Man kan således härutaf göra sig ett begrepp om hvilka kapital som fordras, när det är fråga om att reda skepp i stor skala. Sådana stora företag, som de jag nyss nämnde, äro visserligen ej lämpade för våra förhållanden, och således är det icke heller någons mening, tror jag, att sträcka sina planer och förhoppningar så långt, men hvad man önskar och hoppas är att med lagstiftningens hjelp kunna få samlade tillräckliga kapital för rörelsens drifvande i en omfattning, som öfverensstämmer med våra resurser i öfrigt; och för att åstadkomma detta resultat är just den lagstiftning, som nu är i fråga, synnerligen fördelaktig. Om jag vid sådant förhållande instämt i den reservation, som afgifvits af åtskilliga ledamöter af utskottet, så har det skett med särskildt afseende fästadt derpå, att de små fartygens antal utgör en stor procent af den svenska handelsflottan och att det således kunde för dessa blifva en tunga, om man till förmån för det fåtal, som beräknas komma att begagna sig af inteckningslagen, försvårade registreringen. Det är dock dervidlag att märka, att man vid jemförelse med den gamla förordningen om registrering finner, att den nya lydelsen af § 2 sjölagen icke just innehåller så synnerligen mycket nytt. Ty hvad som fordras nu har egentligen på papperet fordrats förut. Det har ålegat den, som begärt registrering af fartyg, att styrka eganderätten; men det har utbildat sig en praxis vid registreringen, som gjort, att denna skyldighet blifvit så litet betungande som möjligt.

Den ändring, som nu föreslås, åsyftar att ombilda registreringsförfattningen från en administrativ förordning, såsom hittills varit fallet, till en lag, detta emedan högsta domstolens ledamöter och jurister i allmänhet ansett en administrativ förordning icke kunna utgöra lämplig grund för en lag om inteckning i fartyg. Det är anledningen till att de bestämmelser, hvilka reservanterna önskade, om möjligt, få något lindrigare, erhållit sin plats i 2 § sjölagen. Det är ju möjligt, att det kan vara så, som från motsidan anförts, att de nya föreskrifterna icke äro så betungande, som man föreställt sig; de kunna möjligen så tillämpas, att olägenheterna ej blifva så stora, som man befarat. Detta kan ske derigenom, att den särskilda instruktion, som Kongl. Maj:t skulle komma att utfärda i detta ämne, medgifver lämpliga lättnader. I förhoppning, att så måtte ske, skall jag, ehuru reservant vid denna punkt, dock ej göra något yrkande.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Herr Widén: Jag skall anhålla att få yttra några ord angående den förevarande reservationen.

Såsom den nästföregående talaren antydde, är anledningen till nu föreliggande förslag till ändrad lydelse af § 2 i sjölagen, att man icke ansett lämpligt att grunda en lag, såsom lagen om inteckning i fartyg, på en administrativ förordning, förordningen om registrering af fartyg. Och derom torde alla vara ense, att detta är rigtigt, att ett lagstadgande af denna beskaffenhet är behöfligt. Nu säga emellertid reservanterna, att de föreslagna registreringsbestämmelserna skulle blifva synnerligen betungande för särskildt de små fartygen. Hade de verkligen rätt i detta påstående, skulle saken möjligen vara att fundera på. För min del kan jag dock ej finna, att så är förhållandet. Enligt nu gällande registreringsförordning åligger det hvar och en, som skall registrera ett fartyg, att förete, bland annat, en bilattest, d. v. s. en attest, utvisande när, hvar och af hvem fartyget är bygdt. Denna skall vara utfärdad af varfsföreståndare eller skeppsbyggmästare. Det föreliggande lagförslaget fordrar »offentlig myndighets intyg» om den saken. Alltså: intyget i fråga erfordras redan nu; enda skilnaden är, att det skulle hädanefter vara utfärdadt af offentlig myndighet. Under den tid registreringsförordningen tillämpats, har det visat sig, att det varit svårt för dem, som velat få fartyg registrerade, att förete intyg, som kommerskollegium kunnat godkänna. Man har t. ex. kommit med intyg af timmermän och dylikt. Detta har, såsom redan en talare anmärkt, föranledt åtskilligt trassel. För min del kan jag ej finna annat, än att det måste vara en fördel, att det klart och bestämdt heter: »offentlig myndighets intyg». Ett sådant intyg, som ju äfven kan utfärdas af en länsman, kan ej af kommerskollegium refuseras, utan *måste* godkännas. Då slipper man ifrån dessa besvärliga återremisser.

Vidare fordras enligt föreliggande förslag, att, då ej skeppsbyggmästaren sjelf registrerar fartyget, intyg företes derom, att eganderätten till fartyget öfvergått från honom till den, hvilken såsom egare anmäles. Nog måtte det väl vara en enkel sak att förete en qvitterad räkning eller annat intyg af skeppsbyggmästaren eller ock ett köpebref, som utvisar, att eganderätten öfvergått. Icke kan det vara något särdeles betungande. Tvärtom är det väl en god sak för vederbörande, som vilja införa anmälan om fartyg i registret, att veta detta på förhand klart och bestämdt. Då föreligger icke tillfälle för tillämpning af den klausul, herr Ödman klagade öfver, eller att, der särskilda omständigheter dertill föranleda, kommerskollegium kan, såsom vilkor för registrering, föreskrifva, att jemväl andra handlingar än de i allmänhet erforderliga skola ingifvas.

Alltså: den ifrågavarande bestämmelsen är snarare en förmån än en olägenhet. De klagomål och den farhåga, som här yppat sig, härleda sig säkerligen också i sjelfva verket icke från de nu föreslagna bestämmelserna, utan äro reminiscenser från den tid, då regi-

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

streringen först infördes, då saken var ny och ovan och vederbörande hade svårt att komma till rätta dermed.

Vidare bör beaktas, att denna bilattest och detta styrkande af eganderätten ej fordras för alla de fartyg, som registrerats före denna lags trädande i kraft. De äro fritagna från nämnda förpligtelse. Den gamla registreringen, den må nu hafva varit hurudan som helst, är med afseende på dem tillräcklig. Och hvad de nya fartygen angår, erfordras ifrågavarande intyg, endast då fartyg första gången anmäles till införande i registret. Och för öfrigt: då nu denna registrering skall läggas till grund för inteckning i fartyg, måste man väl erkänna det vara med god ordning öfverensstämmande, att eganderätten till ett fartyg, åtminstone första gången det införes i registret, behörigen styrkes.

Nå väl, säger man, detta är godt och väl; det må nu vara mer eller mindre svårt med registreringen — men det är dock en tunga för *alla* fartyg till förmån för några få. Detta resonnement förtjenade beaktande, om man kunde antaga, att fartygsegaren redan vid den första anmälan af fartyget till registrering vore fullt viss på om fartyget komme att intecknas eller ej. De flesta mindre fartygs egare tänka nog icke vid registreringen på någon inteckning. Antag nu, att en sådan egare ej vidtoge åtgärder för noggrannare registrering, utan nöjde sig med den registrering i kommerskollegium, som reservanterna föreslagit, men han så åtskilliga år senare skulle vilja inteckna fartyget, då kunde det för honom blifva mycket svårt, kanske omöjligt att prestera de erforderliga intygen, hvilka det vid den första anmälan varit den enklaste sak i verlden att lemna. Ett stadgande i den rigtning, reservanterna önska, skulle lätt kunna föranleda, att inga andra fartyg kunde intecknas än sådana, som vederbörande från början haft för afsigt att inteckna. Om t. ex. en person sålde ett fartyg och den nye egaren skulle vilja inteckna fartyget för att komma ut med köpeskilligen, skulle detta sannolikt ej kunna gå för sig, derest lagen finge den lydelse, reservanterna önska. Korteligen, följden skulle, såsom redan antydts af en annan talare, säkerligen blifva den, att de flesta mindre fartygs egare ej skulle kunna begagna sig af inteckning. Möjligt är ju, att i alla händelser de mindre fartygen i mindre grad skulle intecknas. Exemplen från våra grannländer peka dock i den rigtningen, att äfven mindre fartyg begagna sig af inteckningsinstitutet. I Danmark var vid 1897 års slut, då den der gällande lagen 5 år varit tillämpad, ställningen den, att inteckningar i fartyg för belopp under 1,000 kronor funnos, uppgående till 42,706 kronor. Det är ju gifvet, att det vid inteckningar för belopp under 1,000 kronor är fråga om mindre fartyg. Således äfven med afseende på dessa kan saken ega rätt stor betydelse.

Då jag för min del anser, att den lydelse af paragrafen, utskottet förordat, är den i ifrågavarande afseende bästa möjliga, skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till paragrafen oförändrad.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Häruti instämde herr *Lindgren* i Oskarshamn.

Herr Ödman: Med anledning af den nästföregående talarens anförande, hvari han sökte bagatellisera bort de af mig antydda svårigheterna, ber jag att få erinra om att jag redan i mitt förra yttrande framhöll, att jag väl visste, att så skulle komma att ske. Men det är icke det jag *ser* i lagen, som jag är rädd för, utan det jag *icke* ser och den ärade talaren ej heller ser. Sista momentet af paragrafen bestämmer, att »*vidare föreskrifter*» i fråga om registreringen meddelas af Konungen. Der är öppen fullmagt lemnad till hvad som helst. För min del kan jag ej fatta, hvarför — om registreringen eljest skall hafva något värde — styrkandet af eganderätten till ett fartyg skall vara nödvändigt *endast* då detta är nytt. Fastmera bör det ske äfven framdeles vid öfvergång från den ene egaren till den andre. I annat fall kommer hela lagen att hvila på alldeles för osäker grund. Om ej hvarje förändring i eganderätten styrkes genom företeende af fångeshandlingar, måste oreda och osäkerhet i fråga om inteckningar i fartyg uppkomma.

Kunde jag få ett uttalande här i kammaren, som visade, att min farhåga är ogrundad och denna besvärliga registrering blott gäller nybyggda eller nyköpta fartyg, skulle jag vara lugn. Men till dess det skett, måste jag, herr talman, vidhålla mitt yrkande om återremiss i det syfte, som i reservationerna antydes.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, godkände kammaren paragrafens lydelse i enlighet med utskottets förslag.

§§ 3 och 52, öfvergångsstadgande, ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets i denna punkt gjorda hemställan förklarades besvarad genom här ofvan under punkten fattade beslut.

Härefter föredrogs *punkten 1*, deri utskottet hemstält,

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:s förslag till lag om inteckning i fartyg icke kan oförändradt godkännas, måtte för sin del antaga ett inom utskottet jemväl delvis omarbetadt förslag till lag om inteckning i fartyg.

Enligt Kongl. Maj:ts af utskottet biträdda förslag hade *§ 1* i denna lag följande lydelse:

Fartyg, som har en drägtighet af tjugu registerton eller derutöfver och är i fartygsregistret infördt, må, der egaren det medgifver, intecknas för fordran, efter ty här nedan sägs; och njute, der det skett, fordringsegaren panträtt i fartyget. Tillhör fartyget flere gemen-

samt, må ej inteckning meddelas, med mindre samtliga delegare dertill lemnat medgifvande.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Ej må inteckning meddelas utan för visst belopp i penningar, ej heller i fartygslott eller i flera fartyg för samma fordran.

I fråga om denna paragraf yttrade:

Herr Kinnman: Den första paragrafen i denna lag medgifver, såsom det synes, genom sin tystnad, att ett skuldebref, som skall intecknas i ett fartyg, kan vara ställdt till innehafvaren eller order. Detta anser jag icke vara nyttigt för inteckningsinstitutionen. I alla främmande länder har man en bestämdt namngifven inteckningsinnehafvare inregistrerad. Den finska lagen säger tydligt, att det skall vara en viss namngifven person. Den franska lagen, som är mera utförlig, säger, att afhandlingen om skulden skall vara skriftligen affattad och undertecknad af såväl långifvare som låntagare. Jag anser derför, att i denna första paragraf bör införas ett dylikt stadgande, att inteckningen skall vara ställd till viss namngifven person.

Vidare säges det, att om fartyget tillhör flere gemensamt, så får det icke intecknas, så framt icke alla äro med derom. Det är då klart, att om ett fartyg har många delegare, så skulle till följd af denna bestämmelse en enda af delegarne kunna hindra inteckning genom att mot densamma inlägga veto. I den franska lagen är det bestämdt, att i dylika fall beslut om inteckning fattas på ett rederisammanträde, d. v. s. det blir pluraliteten af delegarne, som blir den bestämmande. Jag tror, att det vore fördelaktigt, om en ändring gjordes i detta syfte.

Vidare bör denna paragraf, enligt min åsigt, innehålla föreskrifter om huru det skall förfaras, när ett aktiebolag vill taga inteckning i fartyg. Vi veta, att många aktiebolag i sina bolagsordningar hafva det stadgandet, att styrelsen ej eger att sälja bolagets fartyg utan bolagsstämmans hörande. Det är klart, att om inteckningsinstitutet funnits på den tid, då dessa bolagsordningar skrefvos, så skulle i dem hafva inryckts en motsvarande bestämmelse rörande inteckning, eller att styrelsen ej skulle ega att inteckna fartyg utan bolagsstämmans hörande. Att nu en massa bolagsordningar, 50, 60 eller kanske 100, skola ändras, anser jag icke vara skäl, ty det kan hjelpas med en enda rad i denna lag, innehållande, att aktiebolags styrelse icke kan inteckna fartyg utan bolagsstämmans hörande.

Med anledning af hvad jag nu anfört, vill jag yrka återremiss af § 1.

Herr Widén: Jag ber att få med några ord svara på de af den siste talaren gjorda anmärkningarne mot föreliggande paragraf.

Han anmärkte för det första, att paragrafen tillåter, att inteckning i fartyg sker för löpande förskrifningar. I detta hänseende är det visserligen sant, såsom han anmärkte, att det förhåller sig på

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

annat sätt i utländska lagar, men hvad som här stadgas, är å andra sidan i full öfverensstämmelse med hvad svensk rätt i öfrigt stadgar beträffande inteckning. Det är enligt mitt förmenande intet skäl att i det hänseendet göra fartygsinteckningarne sämre stälda än andra inteckningar eller skuldförbindelser i allmänhet. Som bekant taga bankerna icke gerna skuldebref, som icke äro löpande. Med dessa är nemligen förhållandet det, att, om den, till hvilken denna förskrifning ursprungligen är ställd, får betaldt eller gäldenären har genfordran hos honom, den senare innehafvaren icke har bättre rätt mot gäldenären, än den förste innehafvaren skulle hafva. Detta gör, att bankerna i allmänhet icke vilja mottaga några sådana icke löpande papper, och det är mycket sannolikt, att om vi gjorde så, som herr Kinnman föreslagit, med fartygsinteckningsinstitutet, så skulle inteckningarne icke blifva användbara i bankerna, hvilket det väl dock är meningen, att de skulle vara.

Vidare klandrade herr Kinnman, att denna lag icke medgifver att taga inteckning i flera fartyg gemensamt — nej, det var att, jemlikt lagen, beslut om intecknande af fartyg icke kan fattas på rederisammanträde — jag fattade först icke rätt, huru han menade — samt att det icke står något stadgadt om huru aktiebolag skall besluta om inteckning.

Jag vill då påpeka, att det första af de båda anmärkta stadgandena väsentligen öfverensstämmer med stadgandena i sjölagen; och skulle vi ändra det derhän, att inteckning finge beslutas på rederisammanträde, så nödgades vi äfven vidtaga en mängd ändringar i sjölagen, med hvilken annars en dylik föreskrift icke skulle stå i öfverensstämmelse.

Hvad den andra anmärkningen beträffar, så veta vi, att aktiebolag hafva ganska mycken fast egendom och att inteckning mycket ofta tages i denna fasta egendom, men ingen menniska har kommit på den tanken, att det i inteckningslagen skulle bestämmas, huru det skall tillgå vid besluts fattande om sådan inteckning. Den saken behandlas i lagen om aktiebolag samt vederbörande bolagsordningar; och någon bestämmelse derom hvarken behöfver eller bör stå i nu föreliggande lag.

Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr Kinnman: Jag anser det tvärtom vara en fördel, att det står utsatt hvem som är inteckningsinnehafvare. Det är just derför, att man utgår från förutsättningarne för inteckning i fast egendom och fasthåller vid bruket för sådan, som man kommer till att dessa skuldebref skulle vara af löpande natur. Men om man tänker på att lösa panter alltid lemnas till viss namngifven person, blir förhållandet ett annat. Innehafvaren kan då visserligen öfverlåta sin inteckning på andra, men då skall detta registreras. Så är förhållandet i detta fall i andra länder, hvilket visar, att man funnit det fördelaktigt. Det kan ju hända, att inteckningsinnehafvaren eller pantinnehafvaren

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

kan behöfva ingripa och bevaka sina rättigheter, och det är då svårt för honom att styrka sin behörighet, om han icke i handlingen står namngifven som inteckningsinnehafvare.

Jag anser alltså den föreslagna förändringen vara en mycket vigtig sak och vidhåller mitt yrkande.

Herr Brodin: Jag kan icke dela den föregående talarens uppfattning, att om dessa inteckningar borde stadgas, att de skulle vara satta till viss man. Såsom vi veta, skall hvarje inteckning beläggas med kartor till icke så lågt belopp. Vid sådant förhållande kommer det naturligtvis att inträffa, derest inteckningen är utfärdad till viss man, att, om den, som gifvit lånet, säger upp det till inbetalning, inteckningen måste inlösas och dödas och redaren nödgas taga ny inteckning, och då skulle denna beläggas med ny karta. Detta förfaringssätt skulle alltså medföra kostnader, som blefve ganska betydliga, liksom de också äro onödiga. Af detta skäl synes mig utskottets föreliggande förslag vara bättre. Det är ju ingenting som hindrar, att, om lånegifvaren särskildt begär det, man kan ställa inteckningen på det sätt, herr Kinnman förordat, men den bör äfven kunna ställas till innehafvaren, så att den icke behöfver dödas, när den inlöses. Om den ställes till innehafvaren, kan redaren hafva en sådan inteckning liggande i sin ego för att, när han behöfver försträckning, begagna den som hypotek för ett tillfälligt lån att inlösa, när han kan.

Hvad beträffar aktiebolagen och den fara, som föregående talare ansåg ligga deruti, att styrelsen skulla kunna utan bolagsstämmas beslut taga inteckning i fartyg, så tror jag, att hans bekymmer i detta afseende äro alldeles öfverflödiga, ty om en styrelse kommer och begär inteckning i ett fartyg, så åligger det naturligtvis rådstufvurätten att tillse, att styrelsen fått bemyndigande af bolagsstämman att gå i författning om en sådan handling. Att ändra bolagsordningen i alla rederibolag med anledning af denna lag är icke heller nödvändigt, ty endast de bolag, som vilja begagna sig af lagen om inteckning i fartyg, kunde behöfva göra en sådan ändring, om de öfver hufvud taget ansåge densamma nödvändig. Eljest kunna de på bolagsstämma besluta om inteckning i deras fartyg samt uppdraga åt styrelsen att verkställa detta. Om styrelsen hade ett sådant papper att framvisa, skulle nog rådstufvurätten i Stockholm bevilja en dylik inteckning, men eljest säkerligen icke.

Jag anser således icke, att skäl föreligga att göra någon förändring i denna paragraf, utan ber att få yrka bifall till densamma.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen framstälda propositioner godkände kammaren paragrafens föreslagna lydelse.

§ 2.

Godkändes.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

§ 3 hade enligt Kongl. Maj:ts förslag, som af utskottet förordats, följande lydelse:

Inteckning i fartyg sökes hos Stockholms rådstufvurätt.

I afseende å denna paragraf hade reservation afgifvits af herr *Lundgren*, som helst sett, att inteckningsmål skolat handläggas vid rådstufvurätterna i fartygens hemorter.

Efter föredragning af paragrafen yttrade

Herr Lundgren: Såsom min vid utskottets betänkande fogade reservation utvisar, har jag i detta fall olika mening med utskottets pluralitet, i det jag ansett, att inteckningsmålen borde handläggas vid rådstufvurätterna i fartygens hemorter. Men då lagens antagande för mig är hufvudsak och jag icke ville genom att forcera min mening i denna särskilda punkt på något vis skada lagens framgång, så har jag icke gjort något bestämdt yrkande, utan endast velat tillkännagifva min afvikande mening.

Derför gör jag icke heller nu något yrkande. Jag har endast velat framhålla, att för mig är lagens framgång hufvudsaken.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

§§ 4—13.

Godkändes.

Enligt Kongl. Maj:ts af utskottet förordade förslag skulle *§ 14* erhålla följande lydelse:

Är egare af fartyg på grund af tagen försäkring eller eljest berättigad till ersättning för skada å fartyget; den ersättning häfte icke i fartygets ställe för fordran, som är i fartyget intecknad.

I fråga om denna paragraf yttrade:

Herr Kinnman: Vid denna paragraf 14 skall jag be att få göra några anmärkningar.

I denna paragraf stadgas först och främst, att, om egare af intecknadt fartyg på grund af tagen försäkring eller eljest har rätt till ersättning af tredje man, denna ersättning skall tillfalla fartygsegaren och icke panthafvaren. Beträffande den bestämmelsen, att den ersättningssumma, som utfaller på grund af försäkring, icke skall i pantens ställe häfta för panthafvarens fordran, så är ju detta i fullkomlig öfverensstämmelse med motsvarande stadgande i sjölagen, men den andra bestämmelsen står i strid med hvad sjölagen innehåller

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

angående sjöpantfordringar i fartyg. Klart är ju också, att om någon skall vara berättigad att få sin fordran åter, så är det väl en långifvare, som i förlitande på någons förtroende lemnat ifrån sig pengar. Jag skall nu be att få läsa upp sjölagens § 270, som lyder sålunda: »Har fartyg i gemensamt haveri eller till följd af någons vållande gått förloradt eller lidit skada, eller har frakt på sådant sätt helt och hållet eller till någon del förlorats, skola de borgenärer, hvilka enligt 268 § hafva panträtt i fartyget eller i frakten, ega enahanda rätt till den redaren tillkommande ersättning.» Jag föreslår, att denna bestämmelse införes här i stället för § 14, ty den utgör uttryck för ett verkligt rättsförhållande, som bör existera. Hvarför skulle pantegaren förlora sin förmånsrätt i ersättningen? Man kan ju taga det exemplet, att ett fartyg blir påsegladt af ett annat — fartyg äro ju ofta utsatta för kollisioner — och att det påseglande fartyget i följd deraf blir ålagdt att utgifva en ersättning, som kan uppgå till 50, 60, ja, kanske ända upp till inemot 100 procent af det skadade fartygets värde. Detta fartyg blir så fördt in i hamn, kondemneras och säljes i den ordning, som för kondemnerade fartyg är bestämdt. Skulle då den ersättning, som tilldömes det skadade fartyget, alls icke komma pantegaren till godo? Sådant vore ju stridande mot all rättvisa. Det skulle stå i strid med sjölagen och för öfrigt med alla de bestämmelser angående de maritima hypoteken, som jag sett i främmande länders sjölagar. Hvarför skulle icke panthafvaren ega rätt till det proveny, som panten afkastar, i synnerhet som andra länders lagstiftningar bestämma sådant? Man skulle ock kunna tänka sig, att denna panthafvarens minskning i rätt komme att influera menligt vid fartygets assurering.

Det har förut yttrats, att man ju kunde skydda sig genom assurans. Ja, naturligtvis kan man det, åtminstone delvis. Men en försäkringsgifvare betalar nog icke ut assuranssumman, förrän han fått på sig öfverlåten den bergade och behållna delen af försäkringsföremålet. Om jag t. ex. försäkrar lösören emot brandskada och sådan inträffar, så betalar icke brandstodsbolaget ut ersättningen för det hela och låter mig ändå behålla den skadade delen, utan om jag utfår hela summan, får jag afstå rätten till de skadade föremålen, eller också göres vid assuranssummans utbetalande ett afdrag, motsvarande det skadades värde. Så bör ock förhållandet vara på det nu ifrågavarande området. T. ex.: ett fartyg är försäkradt och långifvaren har förbehållit sig, att assuranspolicerna skola till honom öfverlemnas. Det händer sedan en olycka med fartyget; det blir påsegladt och skadas dervid. Långifvaren går då till försäkringsgifvaren för att uppbära assuranssumman. Ja, mycket gerna, svarar försäkringsgifvaren, men var på samma gång så god och öfverlåt på mig rätten att uppbära värdet af allt hvad som bergats. Det finnes ingen försäkringsgifvare i verlden, som utbetalar assuranssumman, förrän han fått på sig öfverlåten rätten till allt det, som finnes qvar af fartyget och bergats. Det är klart att om man i denna inteckningslag inför ett sådant

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

stadgande som det i § 14 innehållna, eller att panträtten icke skall öfvergå på ersättningssumman, så kan icke heller långifvaren öfverlåta på försäkringsgifvaren rätten till hvad som finnes i behåll. Men om denna inteckningslag vore lika med hvad vår sjölag och hvad andra länders lagar om det maritima hypoteket stadga, så att panträtten öfverginge på provenyet, på den bergade delen, och ersättning från tredje man tillfölle panthafvaren, så är det tydligt, att då kunde långifvaren säga till försäkringsgifvaren: Jag öfverlåter panträtten till dessa föremål, som nu tillhöra mig. Nu åter är det redaren eller hans konkursmassa, som får rätten till dessa föremål och ersättningen derför, och den stackars långifvaren får ingenting alls, såvida det icke möjligen komme att uppstå ett så stort öfverskott på försäkringssumman, att han kan få någon del deraf.

Jag vill derför yrka återremiss på denna § 14 och hemställa, att paragrafen affattas i ungefärlig likhet med 270 § i sjölagen.

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den föregående talarens framställning, att denna paragraf skulle till utskottet återremitteras för att undergå ändring, dervid han särskildt framhöll sin ömhet för de »stackars långifvarne», så skall jag be att få påpeka, att allt det der kan ju taga sig mycket bra ut, teoretiskt sedt, men att det är en helt annan sak, huru dermed tillgår i praktiken. Om t. ex. en redare kommer och vill låna penningar mot inteckning, så säger långifvaren: ja, det kan gå för sig på de och de vilkoren, låt också assurera fartyget emot sjöskada — och möjligen äfven emot annan skada — och så skola till mig öfverlemnas försäkringspolicerna, och vidare skall jag i min hand hafva fullmagt till att, om fartyget gör haveri och går förloradt, få uppbära assuranssumman. Ja, så skulle det väl gå till i praktiken; om fartyget skulle göra haveri eller kollidera eller på annat sätt skadas, så att det blir fråga att reparera detsamma, så är det assuradören, som skall betala detta. Assuradören betalar visserligen icke i första hand, men han kan mot särskildt qvitto lemna ett förskott, och i detta fall får redaren vidtala sin inteckningshafvare för att få förhållandet till assuradören ordnadt. Att, såsom herr Kinnman förordat, inteckningshafvaren ensam skulle göra upp med försäkringsgifvaren och bära upp försäkringssumman, detta gör saken endast mera invecklad, ty om fartyget skulle utomlands råka ut för en kollision, kunna derigenom många svårigheter uppstå: det fordras då ofta rättegång, som utföres fort och kräfver snabb handling, redaren måste då hafva fria händer att ge fullmagt åt någon såsom sin advokat och att kunna ställa erforderliga garantier o. s. v., allt många omständigheter, som göra, att det kräfves full handlingsfrihet å redarens sida, och dessa åtgärder vidtagas då efter öfverenskommelse med assuradören; har fartyget intecknats, underlåter han väl i alla fall ej att meddela sig med inteckningsinnehafvaren för att få hans gillande af hvad som åtgöres.

Jag kan icke se, att en förändring af paragrafen skulle i praktiken medföra någon förbättring, utan snarare tvärtom, och derför får jag yrka bifall till paragrafen, sådan den nu föreligger.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Herr Kinnman: Herr talman! Med anledning af den föregående ärade talarens anförande vill jag säga, att redaren ju har sin fullkomliga frihet; denna lagen inkräktar icke alls på redarens handlingsfrihet; jag har ju gått ut från att han med full frihet förvaltar panten för panthafvarens räkning och vidtager åtgärder för att skydda dennes intressen; han eger således att gå i författning om företagande af rättegång, der sådan erfordras, och dylikt. Deremot är det klart, att en försäkringsgifvare på inga vilkor kommer att utbetala försäkringen, utan att han förut fått provenyet — såväl ersättningen af tredje man som ock den bergade delen af fartyget — på sig öfverlåtet. Om redaren gör konkurs, då först uppstår fråga om någon förmånsrätt och då först yppa sig några svårigheter med att ordna den finansiella delen. Med den nu föreslagna lagen i sin hand kommer då en fordringsegare i konkursen och säger till panthafvaren: Ni har icke rätt att uppbära ersättningssumman, ty den häftar icke i pantens ställe, utan skall tillfalla konkursmassan. Det är icke rättvist att på ett sådant sätt lagstifta gent emot långifvarne.

Hvad beträffar herr Brodins yttrande angående min ömhet för långifvarne, så är det min åsigt, att det enda syftemålet med den nu föreslagna lagen är och bör vara att vinna förtroende hos kapitalets målsmän. Om vi icke göra lagen sådan, att den för dem är förtroendeingifvande, så är den fullkomligt värdelös, och må vi derför först och främst se till, att lagen är betryggande för eventuella långifvare.

Men det kan för öfrigt uppstå olägenheter i andra afseenden af det föreslagna stadgandet, att försäkringssumman icke skall i stället för panten häfta för fordringen, och derför skulle jag vilja hafva ett tillägg af den innebörd, att om det vid lånets ingående göres ett aftal derom, att försäkringssumman skall häfta i pantens ställe, så skall detta iakttagas. Ty låtom oss tänka efter, hur det går till i praktiken. Det göres t. ex. ett aftal om lån mellan en redare och en långifvare, och det stadgas dervid det förbehåll, att försäkringspolicerna skola till långifvaren öfverlemnas såsom säkerhet för lånet, i fall någon olycka skulle hända det redaren tillhöriga fartyget. Nya policer utställas hvarje år att gälla från och med den 1 januari. Om nu långifvaren har fått policerna på sig öfverlåtna den 1 januari och redaren gör konkurs t. ex. den 15 eller den 18 eller den 29 eller hvilken som helst dag i denna månad, så lära nog hans öfriga fordringsegare vara så påpassliga och säga till långifvaren: den der assuranspolicen har ni fått öfverlemnad till eder inom trettio dagar före konkursens början, var god och lemna den tillbaka till konkursmassan. Nu säger man, att sådant ju kan förekommas, och det kan det ju visserligen också. Statskontoret och äfven riksbanken bruka

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

till förekommande af sådana eventualiteter göra det förbehåll, att innan den gamla policen utgår, skall ny sådan lemnas trettio dagar före förfallotiden, så att t. ex. den 1 december skall den police lemnas, som skall träda i kraft den 1 januari påföljande år; på detta sätt kunna de skydda sig. Men icke får man begära, att hvarje långifvare i hela landet skall kunna tänka på alla dessa eventualiteter och farligheter, som stå honom i vägen, utan lagen bör klart och tydligt framhålla, hvad långifvaren har att iakttaga för att bevara sin rätt, så att icke det maritima hypoteket drages ned till ringaktning och icke blir till någon som helst fördel för sjöfarten.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Redan vid föregående tillfälle, då jag hade ordet, uttalade jag såsom min uppfattning, att en inteckning i ett fartyg icke har något värde annat än genom den namnsäkerhet, som presteras, och genom förtroendet till den person, som upptager lånet, samt framför allt genom den assuranspolice, som bifogas såsom säkerhet för inteckningsinnehafvaren.

Nu har man börjat fundera öfver denna 14 §, emedan den stadgar, att egaren skall vara berättigad att uppbära den assuransersättning, som kan komma att utbetalas, om fartyget lider skada. Mig synes det emellertid högst naturligt, att det är egaren, som i första hand sköter denna sak, ty inteckningsinnehafvaren är ju endast tredje man. Har egaren fått skada på sitt fartyg, så att det icke kan användas, så ligger det naturligtvis äfven i inteckningsinnehafvarens intresse, att fartyget blir repareradt, ty eljest har ju panten intet värde, och det är för de penningar, som utbetalas af assuradören, som fartyget skall repareras. Huru skulle det gå, om ett för 20,000 kronor assureradt fartyg fått en skada på 5,000 kronor, och att fartyget icke utan reparation kan fortsätta sin resa, huru skulle det gå, om inteckningsinnehafvaren då finge taga de penningar, som assuradören utbetalade? Egaren kunde då icke reparera sitt fartyg och kunde således icke fortsätta sin resa till lossningsorten med fartyget och lasten, om haveriet skett under resan. För min del anser jag således, att det är helt naturligt, att egaren till fartyget får uppbära assuransbeloppet.

Nu har det talats om att en assuranspolice kunde vid inträffad konkurs gå förlorad till följd af bestämmelsen om de 30 dagarne.

Men så behöfver icke ske. Den, som har penningar att låna ut, har nog också reda på huru han skall kunna skydda sig för dylika faror. Han kan t. ex., då han lemnar lånet, sätta som vilkor, att assuransen tages i hans namn. Under sådana förhållanden kan ingen annan komma åt beloppet. Detta blir i alla fall en öfverenskommelse mellan låntagaren och långifvaren, som jag tror, att lagen icke behöfver befatta sig med.

Jag upprepar, hvad jag förut har sagt, att inteckning i fartyg får något värde, endast om den åtföljes af god namnsäkerhet eller af

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

en assuranspolice, och denna police kan ju långifvaren sjelf taga och behålla, och då är ju den antydda faran förbi.

Att, såsom jag förut sagt, denna assuransersättning skall utbetalas åt den, som eger fartyget och skall reparera detsamma, är ju så naturligt, att jag tycker, att man icke behöfver tala om det. Om pantegaren skulle få uttaga den, hvad skulle då fartygets egare få att reparera med?

Jag yrkar bifall till paragrafen, sådan den föreligger i utskottets förslag.

Herr Widén: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid. Jag vill blott framhålla, att jag icke tror, att förslagsställaren har tänkt sig, huru vidlyftigt arbete det skulle medföra, om en ändring i det af honom antydda syftet skulle af utskottet vidtagas. Beträffande frågans praktiska innebörd ber jag deremot endast att få åberopa de yttranden, som afgifvits af herr Brodin och herr Ödman.

Hvad jag nu velat fästa uppmärksamheten vid, är, att vid frågans behandling i högsta domstolen ett af justitieråden, som förordade ett förslag i samma rigtning som det nu af herr Kinnman framstälda, påpekade, att ett sådant förslag skulle medföra nödvändigheten att vidtaga förändringar företrädesvis — jag ber att särskildt få fästa herrarnes uppmärksamhet på detta ord »*företrädesvis*» — af §§ 28 och 38 inteckningslagen, af 17 kap. 5 § 3 mom. handelsbalken, af 3, 4, 13, 73, 89, 118, 119, 133, 143, 164, 169 och 179 §§ utsökningslagen samt 204 § sjölagen. Tro herrarne verkligen, att man genom en återremiss skulle kunna komma till rätta med så vidlyftiga förändringar? Jag tror det för min del icke.

Herr Kinnman: Jag skall icke närmare ingå på hvad den siste talaren anförde om yttrandet i högsta domstolen. Jag har icke vidare fäst mig dervid, men det må ju vara sant, att ett sådant uttalande förekommit. Utskottet har för öfrigt i sitt utlåtande kommit in på samma sak, att det skulle medföra en oerhörd mängd lagarbete, om man vidtoge en ändring i den rigtning, jag nu föreslagit. Gent emot detta vill jag anföra det rent praktiska skälet, att vi hafva en paragraf 270 i sjölagen, som nu är använd i 10 år, och jag kan icke tänka mig annat, än att, när denna paragraf infördes, den sammanjemkades med andra paragrafer i sjölagen äfvensom med andra lagar, på hvilka den hade inflytande. När den nu har arbetat jemnt och bra under 10 år, utan att andra lagar hafva behöft ändras, så kan jag icke förstå, hvarför vi nu skulle behöfva ändra dessa andra lagar. Ja, jag bestrider bestämdt, att en sådan nödvändighet föreligger. Ty vi hafva erfarenhet om att det icke behöfves, och erfarenheten är en faktor, som man icke kan tala om kull.

Jag vidhåller derför min uppfattning, att 270 § med allt fog skulle med någon redaktionsförändring kunna införas i stället för den af utskottet föreslagna 14 § och yrkar i detta syfte återremiss.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Herr Ödman yttrade, att fartygets egare måste hafva penningar för att kunna reparera sitt fartyg. Ja, naturligtvis. Jag utgår ifrån att egaren, äfven då fartyget är intecknadt, har detsamma i sin vård. Han förvaltar det för långifvarens räkning, han sköter panten och vidtager alla åtgärder, som äro erforderliga för pantens bevarande och skyddandet af pantgifvarens rätt. Han får reparera och taga in last och fortsätta resan. Det är blott vid det enda tillfället, då lånet förfallit till betalning, som förmånsrätt skulle inträda för långifvaren. En sådan förmånsrätt inträder icke under resan, och äfven om det står i lagen, att ersättning skall häfta för fordran, som är i fartyget intecknad, så inträder detta icke förr, än lånet skall betalas.

Jag vidhåller, som sagdt, mitt yrkande om återremiss.

Herr Brodin: Herr talman! Då den föregående talaren påstår, att den af utskottet föreslagna bestämmelsen skulle strida mot § 270 af gällande sjölag, så skall jag med sjölagen i hand påvisa, att så icke är förhållandet. Den 270 § hänvisar i hvad panträtten angår till den 268 §. Och sistnämnda paragraf inskränker denna panträtt i fartyg till s. k. sjöfordringar, d. v. s. sådana aftal, som kaptenen eller redarens ombud ingår beträffande fartygets skötsel. Det står i 268 § uppräknadt, hvilka dessa fordringar äro, nemligen 1) lotspenningar, bergarelön och ersättning för fartygets befriande ur fiendes våld; 2) befälhafvarens och besättningens fordran å hyra och annan godtgörelse, hvartill de på grund af sin anställning å fartyget äro lagligen berättigade; 3) fordran å bidrag till gäldande af gemensamt haveri eller af annan kostnad, som skall fördelas efter enahanda grund; bodmerifordran, äfvensom lastegarens fordran för gods, som blifvit såldt under resa för fartygets behof; och 4) fordringar, som grunda sig på förbindelser, hvilka befälhafvaren i denna sin egenskap ingått för fartygets behof, eller på uteblifvet, felaktigt eller ofullständigt fullgörande af förbindelser, hvilka redaren sjelf eller annan på grund af redarens fullmagt ingått och som skolat af befälhafvaren i denna hans egenskap fullgöras.

Befälhafvaren kan icke gå och inteckna fartyget, och sålunda är det påstående, som den föregående talaren framstälde, att bestämmelserna i § 14 skulle strida mot sjölagen, icke rigtigt. Ty det är fordringar, som komma fartyget till last på grund af befälhafvarens aftal i hans ställning som befälhafvare, som § 268 i sjölagen afser.

Här har fortfarande hållits på att man må lagstifta för att långifvarnes rätt må bevaras, och man har påpekat, att en police kan förfalla den 1 januari och konkurs inträda den 15 januari. Ja, jag skall kunna åtaga mig att konstruera upp hundratals fall, der inteckning i fartyg icke är värd någonting, men detta hör icke hit; man bör hålla sig till sakernas vanliga tillstånd, och att en långifvare är så enfaldig, att han vid uppgörandet af ett sådant aftal icke ser till att han, innan policen är förfallen, får en ny police, kan jag för min del knappast tro. Och finner han, att det är risk,

att låntagaren snart blir cessionsmessig, kan han naturligtvis sjelf betala in premierna på försäkringen. Han sitter väl icke och väntar, till dess redaren inställer sina betalningar, utan söker taga ut sin fordran genast. Detta maritima hypotek kan naturligtvis icke prestera säkerheter, jemförliga med säkerheter på land, men det är ett understöd för redarens personliga kredit, och ur den synpunkten är det, som jag varit med om detta lagförslag i dess helhet såväl som om dess detaljer, och jag kan icke anse det lämpligt att uppkonstruera orimliga förutsättningar, som i praktiken aldrig komma i fråga.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Herr talman, jag yrkar bifall till förevarande paragraf.

Herr Kinnman: Herr talman! Jag vill mot hvad herr Brodin anfört endast säga, att man icke alltid vet, när en person kommer i konkurstillstånd. En person kan vara stabil och säker i dag, men i morgon eller öfvermorgon cessionsmessig. Det är mången, som tager miste på den saken. Och hvad beträffar sjölagen, talar just 268 § om förmånsrätt och panträtt i fartyg och deras tillbehör.

Jag vidhåller det yrkande jag gjort, då 270 § sjölagen är vida lämpligare än § 14 i denna lag.

Herr Trapp: Herr talman! Jag ville endast yttra ett par ord beträffande herr Kinnmans farhågor för följderna af denna paragraf. Då det der bestämmes, att långifvare icke är berättigad till ersättning för skada å fartyget, som utbekommes på grund af tagen försäkring, så är detta icke annat, än hvad som gäller äfven i fråga om fastigheter. Lagen föreskrifver icke och anser sig icke kunna föreskrifva, att tredje man får ingripa i förhållandet mellan försäkringsgifvare och försäkringstagare och der komma med någon fordran, utan är det någon annan, som har någon fordran i ersättningssumman, så är det på grund af särskildt aftal eller på grund af särskilda bolagsstatuter eller någonting sådant. Så får äfven här långifvare genom fritt aftal med låntagare skaffa sig rätt att utbekomma det belopp, som skulle skydda hans inteckning. Nu är här särskildt nämndt, att långifvaren ej får hålla sig till ersättningssumman — jag vet icke, hvarför det behöfver nämnas, men kanske är det derför, att långifvarne ej må invaggas i den falska förutsättningen, att de genom sjelfva inteckningen skulle vara skyddade mot alla eventualiteter och hafva rätt till den försäkringssumma, som utfaller.

Det synes mig vara ganska välbetänkt, då jag hört många yttra betänkligheter med afseende på denna paragraf, att det här särskildt står, att det icke föreligger någon rätt för långifvarne att på grund af lagen utfå någon del af försäkringssumman.

Jag yrkar bifall till § 14, sådan den föreligger i utskottets förslag.

Vidare till anteckning förekom icke. Herr vice talmannen gaf enligt de under öfverläggningen framstälda yrkanden propositioner dels på godkännande af den utaf utskottet föreslagna lydelse till

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

paragrafen och dels på paragrafens återremitterande till utskottet; och fann herr vice talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som godkänner den af särskilda utskottet föreslagna lydelse af § 14 i förevarande förslag till lag om inteckning i fartyg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit att till utskottet återremittera nämnda paragraf.

Omröstningen utvisade 132 ja mot 53 nej; och hade alltså kammaren godkänt den föredragna paragrafen.

§§ 15—19.

Godkändes.

För *§ 20* hade föreslagits följande lydelse:

Varder intecknadt fartyg, som efter timad skada förklarats icke vara iståndsättligt, derefter försåldt, upphöre panträtten i fartyget; och må, på ansökan utaf ny egare af fartyget eller lott deri, inteckningen dödas, ändå att fordringshandlingen icke i hufvudskrift företes.

Har inteckning, på grund deraf att konkurs inträffat, blifvit genom laga kraft egande beslut förklarad vara utan verkan, då må ock, på ansökan af egare, inteckningen dödas utan hinder deraf, att fordringshandlingen icke i hufvudskrift företes.

Efter föredragning af paragrafen anförde:

Herr Kinnman: Jag ber att mot den nu föredragna paragrafen få göra ungefär samma anmärkning som förut mot den fjortonde paragrafen. Jag anser nemligen, att det är orätt, att, i den händelse ett fartyg försäljes, köpeskillingen skall tillfalla fartygsegaren och icke inteckningshafvaren. Med lösa panter i allmänhet brukar ju förhållandet vara det, att egaren får den genom deras realisering uppkomna köpeskillingen.

I denna paragraf är deremot stadgadt, att om ett fartyg förklaras vara icke iståndsättligt, upphör panträtten i fartyget och kan sålunda icke öfvergå på köpeskillingen. Deraf följer, att om en redare får ett fartyg kondemneradt, rensas registret genast från alla inteckningar,

och derest han säljer fartyget, får han sjelf behålla köpeskillingen, och om han icke säljer det, så behåller han fartyget, men all panträtt i detsamma är borta. Om redaren gör konkurs, få hans fordringsegare taga antingen fartyget eller den genom dess försäljning uppkomna köpeskillingen.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Vi hafva sett, hvilka missbruk uppkommit i följd af paragrafen om fartygs kondemnation. Det har dock aldrig varit lagens mening, att denna paragraf skulle tillämpas såsom nu sker, och det framgår också af högsta domstolens yttrande till denna tjugonde paragraf. Justitierådet Grefberg anför nemligen bland annat: »*Sedan fartyg sålunda förklarats icke vara iståndsättligt, lär det emellertid stundom visat sig, att skadan ej varit af större betydenhet, än att reparation, tvärt emot den i sjölagen gifna förutsättning, egt rum och fartyget åter användts till sjöfart.*» Han anser också derför, att ett lagstadgande af enahanda innehåll som § 271 sjölagen är erforderligt, så att en inteckningshafvare kan få förmånsrätt i köpeskillingen.

På grund häraf tillåter jag mig, herr talman, att yrka återremiss af paragraf 20 och att föreslå, att paragraferna 271 och 272 sjölagen, som afse fordringsegares förmånsrätt i den influtna köpeskillingen vid konkurstillfälle, måtte intagas i lagen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är ungefärligen alldeles densamma som den fråga, hvilken vi behandlade under paragraf 14, ty det är här fråga om huruvida ett belopp, som är jemförligt med det, paragraf 14 gäller, skall komma inteckningshafvaren till godo eller ej. Här kan man således anföra precis samma skäl för och emot som i fråga om nämnda paragraf, och jag skall derför icke ytterligare upptaga tiden med att upprepa dem, utan jag vill blott fästa uppmärksamheten på att de belopp, som det här kan blifva fråga om, enligt mitt förmenande äro betydligt mindre betydande än de, som paragraf 14 omhandlar.

Det är här icke fråga om annat än köpeskillingen för kondemnerade fartyg, som säljas å frivillig auktion; säljas fartygen åter på konkursauktion eller på exekutiv auktion, fördelas köpeskillingen enligt bestämmelserna i utsökningslagen och kommer äfven inteckningshafvarne i laga ordning till godo. Man kan dock lätt förstå, att köpeskillingen för kondemnerade fartyg i de flesta fall knappast lär räcka till att täcka de fordringar, som kunna finnas i fartyget med bättre rätt än inteckningarne. Det justitieråd, som den siste talaren åberopade, säger visserligen, att köpeskillingen i sådant fall kan *understundom* utgöra ett större belopp än fordringarne, men jag tror icke, att det derför är skäl att afvika från den princip, som är fastställd i paragraf 14; här gälla ju — jag upprepar det — precis samma skäl som i fråga om den paragrafen. När den nyss här var före, påpekade jag, att det af den siste talaren citerade justitierådet vid den paragrafen uppräknat en hel mängd paragrafer i sjölagen och utsökningslagen m. fl. lagar, som måste ändras, derest en sådan

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

föreskrift, som den herr Kinnman här föreslagit, skulle antagas, och jag framhöll då, att det var alldeles omöjligt att genom en återremiss komma till något tillfredsställande resultat i det afseendet. Detta gäller äfven här.

Jag ber derför att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Kinnman: Jag vill endast nämna det, att jag för min del icke kan förstå, att man måste göra lagändringar, derför att man flyttar öfver till en annan lag en paragraf i sjölagen, som i icke mindre än 10 år varit godkänd och gällande.

För öfrigt vill jag gent emot talet, att kondemnerade fartyg skulle vara värdelösa, omnämna, att köpeskillingen för sådana fartyg kan uppgå till 40 à 50 tusen kronor, och vi hafva exempel på att ensamt skrotvärdet af kondemnerade ångbåtar uppgått till detta belopp. Man kan väl då icke säga, att denna summa är en bagatell och att vi icke skola bry oss om att lagstifta för den sakens skull samt att långifvaren gerna kan vara af med de pengarna.

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Brodin: Med anledning af den föregående talarens yttrande om värdet af kondemnerade fartyg ber jag att få påpeka, att i den händelse ett fartyg kondemnerats, har det vanligen varit utsatt för en större olycka, varit på grund eller dylikt. I de allra flesta fall måste fartyget då hafva bergningshjelp, oftast af någon dykarbåt, och följden blir den, att när fartyget kommer in till hamnen, seqvestreras det i och för bergningskostnaderna. Dessa äro emellertid i allmänhet så stora, att rederiet anser det lämpligare att sälja fartyget på auktion än att utbetala den höga bergningslönen, och det händer då, att fartyget icke inbringar så mycket, som bergningsbolaget begärt. Så går det till i verkligheten, när fartyg kondemneras.

Den föregående talaren sade, att man här skulle komma i strid med föreskrifterna i § 271 sjölagen. Denna hans uppfattning är emellertid alldeles origtig, som jag skall be att få påpeka. § 271 i sjölagen handlar fortfarande om sjöfordringar och icke om inteckningar. Vår nu gällande sjölag vet icke alls om inteckning i fartyg annat än i fråga om nybyggnad; då kan den redare, som beställt fartyget, inteckna det under byggnad varande fartyget till säkerhet för sina förskott. Detta är det enda fall, då inteckning i fartyg nu kan förekomma. De paragrafer i sjölagen, som handla om förmånsrätt i fartyg, gälla, såsom jag förut påpekat, de s. k. sjöfordringarna och kunna derför icke jemföras med de paragrafer i denna lag, som handla om inteckning i fartyg. Jag har velat påpeka detta förhållande, så att icke den föregående talaren en gång till skall komma fram med sina vilseledande uppgifter.

För öfrigt står alldeles tydligt i utsökningslagen, huru skall förfaras vid liqvid, när fartyg säljes på auktion. Försäljningen af kon-

demnerade fartyg sker vanligen på auktion, ty der vid lag är det flera parter, som kunna vara intresserade. Om t. ex. fartyget innehar last, måste fartyget ovilkorligen säljas på offentlig auktion, så att man kan få det värde, efter hvilket man skall beräkna dispachen mellan lastegaren och assuradören.

Jag kan således icke se annat, än att den af den föregående talaren gjorda invändningen icke har den ringaste betydelse från rent praktisk synpunkt, och derför ber jag att få yrka bifall till den föreliggande paragrafen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr vice talmannen proposition på de derunder gjorda yrkandena; och godkände kammaren dervid paragrafens lydelse i enlighet med utskottets förslag.

§§ 21—26.

Godkändes.

§ 27 skulle enligt det föreliggande förslaget erhålla denna lydelse:

Är fartyg intecknadt för fordran, och öfvergår i annat fall än i förra stycket af 20 § sägs eganderätten till fartyget genom frivillig öfverlåtelse till utländsk man, eller öfverlåtes å utländsk man så stor lott i fartyget, att detta jemlikt 1 § sjölagen ej må såsom svenskt anses, vare, der ej inteckningshafvaren till öfverlåtelsen samtyckt, öfverlåtaren med allt sitt gods ansvarig för fordringen, ändå att sådan ansvarighet ej förut honom ålåg; och må, ehvad aftal om förfallotiden gjordt är, beloppet genast hos öfverlåtaren utsökas. Äro flere delegare i fartyget, vare de, som i öfverlåtelsen tagit del eller dertill samtyckt, en för alla och alla för en ansvarige för den intecknade fordringen, der de ej redan förut voro till sådan ansvarighet förbundne; och vare fordringen genast emot en hvar af dem förfallen till betalning.

I fråga om denna § anförde:

Herr Kinnman: Jag skall be att i fråga om denna tjugusjunde paragraf få göra den anmärkningen, att enligt densamma kan ett intecknadt fartyg försäljas till utländsk person genom frivillig af handling och utan inteckningshafvarens medgifvande. Denna tillåtelse kan missbrukas, och i de länder, der man haft en dylik lag, hafva också missbruk egt rum. När — för att nämna ett exempel — den franska inteckningslagen eller lagen om maritima hypotek antogs år 1874, fans i den icke något förbud mot försäljning till utländsk

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

person af intecknadt fartyg, men under de elfva år, till 1885, som denna lag var i kraft, förekommo många missbruk i det afseendet, så att när lagen år 1885 ändrades, infördes i densamma ett stadgande, att det skulle anses som förskingring och straffas som sådan, om en fartygsegare genom frivillig afhandling och utan inteckningshafvarens medgifvande sålde fartyget utomlands, det fall dock undantaget, att fartyget var kondemneradt.

Vi hafva således bakom oss en stor erfarenhet från ett land, som idkar en ej ringa sjöfart och hvilket säkerligen pröfvat frågan allsidigt. Det utskott, som afgaf utlåtande öfver det nya lagförslaget i Frankrike år 1885, säger, att resultaten af den gamla lagen varit nästan negativa, men sedan lagen då ändrades, så att försäljning af intecknadt fartyg till utländsk person utan inteckningshafvares medgifvande blef ansedd som förskingring, har lagen vunnit förtroende och framgång. I det nämnda utskottets motivering till den nya lagen frågas, om det icke med rätta kan anses som förskingring, när en person går och säljer till en annan det, som han har i sin vård.

På grund af dessa skäl ber jag att få yrka återremiss af den nu föreliggande paragrafen och föreslå, att stadgandet i 11 § 22 kap. strafflagen — om förskingring — måtte tillämpas i det fall, att en redare utan inteckningshafvares medgifvande afhänder sig fartyg till utrikes ort, undantagandes likväl om fartyget är kondemneradt.

Herr Trapp: Herr talman! Den uppfattning, som den föregående talaren häfdade i afseende å denna paragraf, måtte bero på en missuppfattning af sjelfva frågan. Han tycktes fortfarande vara fången i den tron, att vi här skola stifta ett pantinstitut efter franskt mönster. Det torde väl vara alldeles tydligt, att, om man har sig anförtrodd en pant och afyttrar densamma, detta måste anses vara orätt, men att man deremot har full rätt att sälja ett intecknadt fartyg, så vida icke försäljningen är förenad med skada för inteckningshafvaren. Det är så stor skilnad mellan franska lagen, som handlar om panter, och den svenska, som handlar om inteckning, att man icke kan jemföra dem båda med hvarandra.

Jag yrkar bifall till den nu föreliggande paragrafen.

Öfverläggningen var afslutad. Kammaren godkände efter af herr vice talmannen gifna propositioner paragrafens lydelse i enlighet med utskottets förslag.

För *§ 28* hade föreslagits följande lydelse:

Varder intecknadt fartyg af egaren vanvårdadt eller förderfvadt, så att inteckningshafvarens säkerhet märkligen minskas, eller har fartyget i den ordning sjölagen stadgar förklarats icke vara ståndsättligt, eller inträffar sådan förändring i afseende å de omständigheter, som i 1 § sjölagen omförmälas, att fartyget upphör att vara

svenskt, ege inteckningshafvaren att ur fartyget njuta betalning för sin fordran, ändå att den ej är förfallen.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Efter föredragning af paragrafen anförde:

Herr Kinnman: Jag ber att få påpeka, att denna tjuguåttonde paragraf icke innehåller det ringaste om behörighet för långifvaren att verkställa besigtning af fartyget, utan egaren kan, om han så vill, neka honom att gå om bord och undersöka fartyget. Ett sådant stadgande, som innehålles i denna §, blir derför nästan värdelöst, om icke en dylik tillåtelse meddelas långifvaren.

Jag har velat påpeka detta som en ofullständighet i paragrafen och ber derför att få yrka återremiss af densamma.

Herr Wallenberg: Den anmärkning, som af herr Kinnman nu blifvit gjord mot paragraf 28 i det föreliggande lagförslaget, synes mig icke hafva den bärvidd, som han angaf.

Bestämmelserna i denna paragraf äro i full öfverensstämmelse med motsvarande stadganden i inteckningslagen.

I allmänhet har man i sjölagen sökt om möjligt undvika dessa tidsödande och i regeln mycket kostbara besigtningar. Man har stadgat besigtning endast i ett enda undantagsfall. Enligt § 27 sjölagen förbehålles nemligen besättningen rätt att påyrka besigtning, derest den anser fartyget vara dåligt, men i allmänhet har man — som sagdt — icke funnit skäl att slå in på den bogen.

Hvad beträffar särskildt den nu föreliggande sidan af saken, så är det alldeles gifvet, att hvad som än må skrifvas i denna lag, kan man icke förhindra vare sig långifvaren eller assuradören att med det fria aftalets rätt för fartygets egare eller befälhafvare uppställa det vilkoret för lånets erhållande, att de sjelfva få komma om bord och besigtiga fartyget. Men en sådan bestämmelse behöfver man ju ej sätta in i lagen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen framstält propositioner å de derunder gjorda yrkanden, godkändes paragrafen med den af utskottet föreslagna lydelse.

§§ 29—36.

Godkändes.

Enligt Kongl. Maj:ts af utskottet biträdda förslag hade *§ 37* följande lydelse:

Varder inteckning i fartyg beviljad på grund af medgifvande af

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

annan än rätt egare, vare inteckningen ogill. Huru i visst fall rätte egaren ej må å inteckningen tala, derom är särskildt stadgadt.

I fråga om denna § anförde

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! I afseende å denna paragraf ber jag för min del att få göra ett yrkande om återremiss. Man har nemligen erinrat derom, att denna paragraf 37 skulle, såsom den nu är affattad, möjligen kunna föranleda någon otydlighet, om den ses i samband med paragraf 7 i det nu föreliggande lagförslaget. Det torde kanske icke vara alldeles utan skäl, som en sådan erinran blifvit framstäld, men felet skulle kunna afhjelpas genom ett litet tillägg till paragraf 37, så att denna paragrafs första punkt komme att lyda ungefär så: »Varder inteckning i fartyg beviljad på grund af medgifvande af annan än rätt egare *och är ej sådant fall för handen, som i första stycket af 7 paragrafen sägs,* vare inteckningen ogill.»

Då jag har mig bekant, att äfven i medkammaren kommer att framställas ett yrkande om återremiss af denna paragraf för att denna fråga må kunna ordnas, har jag funnit det vara lämpligt, att ett sådant yrkande framstäldes äfven i denna kammare, på det att paragrafen måtte få en sådan affattning, att ingen tvekan kan råda, huru den bör förstås i jemförelse med paragraf 7. Det är så mycket nödvändigare, att denna paragraf återremitteras, som, i den händelse ett sådant tillägg, som det jag nyss föreslog, skulle göras, ordalagen — men icke meningen — i andra punkten af 37 paragrafen äfven måste ändras.

Jag skall derför, herr talman, be att få yrka återremiss till utskottet af denna paragraf.

Häruti instämde herrar *Brodin*, *Trapp*, *Lundgren*, *Wallenberg* och *Lindvall*.

Vidare till anteckning förekom icke. Kammaren beslöt att till utskottet återremittera paragrafen.

§ 38.

Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulla *§ 39* erhålla denna lydelse:

Öfvergår utländskt fartyg i svensk ego, eller inträffar eljest i afseende å fartyget sådan förändring, att det jemlikt 1 § sjölagen skall såsom svenskt anses, och är fartyget för fordran intecknadt, ege inteckningshafvaren genast njuta betalning ur fartyget, der han

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

ej förbundit sig att låta med betalningen anstå, ändå att sådan förändring timar.

Har ej inteckningshafvaren inom sex månader från det fartyget blifvit i fartygsregistret här i riket infördt, genom stämning eller lagsökning kräft betalning, vare inteckningen derefter utan verkan.

Efter föredragning af paragrafen anförde:

Herr Kinnman: Emot paragraf 39 ber jag att få göra den anmärkningen, att densamma icke angifver, huru man skall förfara, om man köper fartyg från utlandet och fartyget der är intecknadt för fordran. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle inteckningen gälla ett år. Denna tid har visserligen utskottet minskat till sex månader, men äfven en så lång tid af osäkerhetstillstånd förefaller mig likväl vara högst olämplig. Jag skulle nu emellertid vilja be någon af utskottets ledamöter upplysa mig om huru man skall få gravationsbevis, i den händelse man vill inteckna ett från utlandet köpt fartyg. Det framgår icke af lagen, huru man då skall bära sig åt, men naturligtvis har utskottet tänkt sig ett sådant fall. Vi veta, att lagstiftningen i andra länder har särskilda föreskrifter, huru man skall gå till väga i sådana fall. I Frankrike skall inteckningen anmälas för konsulerna; detsamma föreskrifver också den engelska inteckningslagen; konsulerna skola å sin sida anteckna å certifikatet, eller interimscertifikatet, att fartyget häftar för så och så stor inteckning. Men här är icke föreskrifven någon anmälningsskyldighet i fråga om i fartyg qvarstående utländska inteckningar. Jag vill derför — som sagdt — veta, huru man skall kunna få ett gravationsbevis, och om jag icke får den frågan nöjaktigt besvarad, skall jag be att få yrka återremiss af paragrafen, så att full tydlighet må vinnas äfven i denna del.

Herr Wallenberg: I afseende å den anmärkning, som herr Kinnman nu framstält, vill jag meddela, att den frågan var föremål för utförlig behandling inom utskottet. Det upplystes dervid, att den tid, under hvilken inteckningar i dylika fall gälla, i somliga länder är 3 månader, medan den i andra åter är mycket längre. Utskottet har ansett, att det varit lämpligast att sätta tiden till 6 månader. Från rent praktisk synpunkt kan detta icke innebära någon olägenhet, utan det är tvärtom fördelaktigt i det hänseendet, att köparen af ett utländskt fartyg derigenom kan föranledas att betinga sig längre anstånd, innan han skall liqvidera köpeskillingen. Från näringens synpunkt hafva vi funnit det böra vara en fördel, att den bestämmelse, som utskottet här föreslagit, blir gällande.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen i fråga om förevarande paragraf gifna propositioner godkändes utskottets förslag till lydelse af paragrafen.

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

Öfvergångsstadgande, ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets i denna punkt gjorda hemställan förklarades besvarad genom här ofvan under punkten fattade beslut.

Punkten 2.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 3,* deri utskottet hemstält:

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen icke kan oförändradt bifallas, måtte för sin del antaga ett inom utskottet delvis omarbetadt förslag till lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen.

§§ 3, 4, 13, 28, 66, 67, 85, 89, 90, 92—96 och 118.

Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulle *§ 119* erhålla följande lydelse:

Då fartyg, hvarom i 92 § sägs, blifvit utmätningsvis såldt, ege de, hvilka anse sig hafva rätt till betalning ur köpeskillingen, så ock gäldenären att å fjortonde dagen efter auktionen å utsatt ort och timme inför auktionsförrättaren sammanträda för att höras angående köpeskillingens fördelning.

Har, på klagan öfver utmätningen eller auktionen, högre myndighet förordnat om inställande af vidare åtgärd i målet, och kan förty sammanträde ej hållas å den derför bestämda tid, varde det, så vidt ske kan, kungjordt i tidning inom orten; upphör hindret, utsätte auktionsförrättaren ofördröjligen ny tid för sammanträdet och låte kungörelse derom införas tre gånger i allmänna tidningarna och, der så ske kan, i tidning inom orten, första gången minst tio dagar före sammanträdet, der ej alla rättegande annorledes så tidigt underrättas om sammanträdet, att de sjelfva eller genom ombud kunna sig der infinna.

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr Sandén: Då i förevarande § utskottet föreslagit den förändringen i Kongl. Maj:ts förslag, att vid exekutiv försäljning af fartyg särskildt sammanträde för köpeskillingens fördelning skall i hvarje fall ega rum, tror jag, att en förbättring blifvit vidtagen, och jag har ej heller något att anmärka i berörda hänseende.

Deremot anser jag, att dagen för köpeskillingsliqviden icke bort utsättas till tid så närliggande auktionsdagen som skett. Och jag

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

håller vidare före, att man i sammanhang med antagandet af särskildt sammanträde för köpeskillingens fördelning gjort klokt, om man i utsökningslagen infört stadgande om tid, inom hvilken klagan skall föras öfver auktion å utmätt fartyg och öfver köpeskillingens fördelning, och hvarom bestämmelser för närvarande saknas.

Med den affattning, som utskottet gifvit denna §, har förfarandet vid exekutiv försäljning af fartyg och vid dithörande köpeskillingsliqvid blifvit väsentligen likställdt med hvad i samma hänseende finnes stadgadt angående utmätt fast egendom; bestämmelserna angående besvärstiden borde derför enligt mitt förmenande också bringas till likhet.

Men om så skedde, skulle det egendomliga inträffa, att man finge fördelningen af köpeskillingen utsatt till den fjortonde dagen efter försäljningen, under det att besvärstiden tilländalöpte först å femtonde dagen d. v. s. sålunda, att sammanträdet för fördelningen skulle hållas dagen innan besvärstiden ginge ut, hvilket dock måste anses vara synnerligen olämpligt.

Då jag sålunda anser, att sammanträde för köpeskillingsliqviden icke lämpligen bör hållas så tidigt som å 14:de dagen efter försäljningen och det vidare synes mig nödvändigt, att, i sammanhang med införandet af rättigheten till inteckning i fartyg, i utsökningslagen jemväl måtte insättas bestämda föreskrifter angående tiden, inom hvilken klagan må föras öfver utmätningsmans förfarande vid auktion å utmätt fartyg och vid fördelning af den dervid erhållna köpeskillingen, så tillåter jag mig, särskildt då förut här i dag vissa delar af detta betänkande blifvit återremitterade, att påyrka, att denna paragraf återremitteras till utskottet för ändring i angifvet syfte.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Den siste talaren berörde frågan om tiden för det sammanträde, som skall hållas i och för fördelningen af köpeskillingen, när ett fartyg försålts på utmätningsauktion. Det är här föreslaget, att detta sammanträde skall ega rum på fjortonde dagen efter auktionen; det är alltså samma tid som i fråga om försäljning af lös egendom i regel eger rum. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på — det är för resten redan förut i dag påpekadt — att fartyg i sjelfva verket äro lösegendom. Jag vill ock erinra derom, att fartyg äro af den beskaffenhet, att alla fordringar och rättsanspråk i fråga om dem nödvändigtvis böra blifva uppgjorda så fort som möjligt. Med hänsyn dertill tror jag icke, att det är skäl att förlägga detta sammanträde längre fram i tiden.

Den siste talaren sade ock, att det skulle kunna hända, att besvärstiden icke är utgången, när detta sammanträde hålles. Ja, det kan ju visserligen inträffa, att så blir förhållandet, men efter all sannolikhet torde högst sällan några besvär här vid lag komma i fråga. Hvar och en som något handskats med auktioner och liqvider rörande utmätt fastighet, har nog fått erfara, att det händt, att köpeskillingsliqviden hållits, innan auktionen vunnit laga kraft. Det händer ganska

Angående inteckning i fartyg. (Forts.)

ofta, att så är förhållandet, utan att derför några olägenheter deraf försports. För min del tror jag således icke, att det föreligger några skäl för utsträckande af tiden för köpeskillingsliqviden.

Hvad sedermera beträffar frågan om stadgande af bestämd tid, inom hvilken besvär öfver auktion å utmätt fartyg böra anföras, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att auktioner å utmätta fartyg ingalunda införts genom nu förevarande lag, utan sådana hafva hållits förut, och de torde förekomma precis lika mycket, eller snarare lika litet, efter lagens antagande som förut. Enligt mitt förmenande föreligger det alltså icke på grund af denna lagens antagande något större behof af ett stadgande om sådan besvärstid, än hvad det varit förut.

Dessutom vore det verkligen litet egendomligt, om man stadgade en särskild besvärstid för utmätningsauktioner å fartyg. Fartyg anses i alla afseenden som lösegendom; och det är för resten långt ifrån alla fartyg, som äro intecknade. Det ifrågakommer, och kanske det är det i vårt land oftast förekommande, utmätningsauktioner å fartyg, som icke äro intecknade, och det synes mig då icke vara skäl att bestämma besvärstid särskildt med hänsyn till införande af en lag om inteckning i fartyg. Skulle man här vid lag bestämma någon besvärstid, borde denna omfatta auktioner å lösegendom i allmänhet, men i det hänseendet föreligger hvarken någon kongl. proposition eller någon motion, så att efter mitt förmenande kan icke Riksdagen nu besluta något sådant.

Jag ber att få yrka bifall till paragrafen sådan som den föreligger i utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen å de derunder gjorda yrkanden gifna propositioner godkände kammaren ifrågavarande paragraf.

§§ 120, 122, 123, 130, 133, 137 och 141.

Godkändes.

Öfvergångsstadgande, ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan förklarades besvarad genom kammarens här ofvan under punkten antecknade beslut.

Punkten 4.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkterna 6—8.

Godkändes.

§ 8.

Härefter föredrogs och godkändes Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för främjande af den byggnadskonst, som berör landtmannahem och arbetarebostäder.

§ 9.

Angående upphäfvande af dödsstraffet.

Å föredragningslistan fans vidare upptaget lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphäfvande af dödsstraffet.

I en inom denna kammare afgifven motion, n:o 110, hade herr *M. F. Nyström* hemstält, att Riksdagen under uttalande, att den anser dödsstraffet böra ur allmänna strafflagen borttagas, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för en kommande Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i nu gällande strafflag, som i följd af dödsstraffets upphäfvande kunna vara erforderliga.

Utskottet hemstälde, att herr Nyströms föreliggande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer
af herr *Zetterstrand* mot vissa delar af motiveringen; samt
af herr *Lindhagen,* som på anförda grunder ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Lindhagen: Då jag är den ende reservanten emot det föreliggande utskottsbetänkandet, skall jag be att få yttra några ord i den fråga, som varit föremål för utskottets behandling. Jag vill dervid alldeles lemna åsido de principskäl, som tala för och som anförts för dödsstraffets afskaffande. Det har varit en hundraårig strid öfver hela verlden om den saken, och det förefaller mig lönlöst att gent emot utskottet polemisera härom, då denna strid icke lemnat något spår efter sig i utskottets betänkande. Emellertid vill jag icke underlåta att med några ord beröra hvad utskottet yttrar i sjelfva ingressen. Utskottet säger: »För denna frågas besvarande är det ingalunda nog att lita sig till yttringar af en mera eller mindre ensidig känslorigtning; här, om någonsin på lagstiftningens område,

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

kräfves förståndets lugna och besinningsfulla skärskådande af alla de omständigheter, som med frågans lösning ega sammanhang.» Detta är en ytterst nedslående kritik af reservantens ståndpunkt. I fall det emellertid är meningen, att dessa ord skola återgifva ärendets behandling inom utskottet, då skall jag be att för min del få uttryckligen reservera mig emot betänkandet i detta afseende. Ty jag vet ju mycket väl, att just inom utskottet de, som yttrade sig i frågan, handlade under en känslostämning, en slags afrättningsstämning; och ärendet i sig sjelft ansågs så enkelt, att det upptogs på dagordningen bland de frågor, hvilka icke borde vålla särskildt besvär. Jag kan således å min sida icke vara med om att det, som här står i betänkandet, rigtigt återgifver förhandlingarnes innebörd.

Men om man nu måste säga, att denna 100-åriga strid om dödsstraffets afskaffande icke lemnat något spår efter sig uti utskottets betänkande, så har den deremot satt ganska djupa märken i vår lagstiftning och vår rättskipning, och det är den sidan af saken, som jag skall be att något litet få beröra.

År 1779 utgafs en författning rörande dödsstraffets afskaffande i vissa fall, och man fortgick sedan på den vägen genom flere författningar under 1830-, 1840- och 1850-talen. Verkan häraf är ganska påfallande. På 1750-talet afrättades nemligen årligen i medeltal 47 personer; på 1830-talet i medeltal 17 och under 1840- och 50-talen i medeltal 7 personer årligen.

De sistnämda författningarne tillkommo under förarbetena till 1864 års strafflag, och de personer, som sysselsatte sig med dessa förarbeten, voro i allmänhet mycket tveksamma om dödsstraffets nödvändighet, och de voro temligen på det klara med att det i hvarje fall icke kunde — såsom lagkomitén sade — inför förnuftets och rättvisans domstol försvaras. Jag kan icke underlåta att läsa upp ett profstycke på huru jurister på den tiden bedömde denna sak, och jag vill då föredraga, huru Johan Gabriel Richert fixerade sin ställning i denna punkt. De ordalag, han använder, äro karakteristiska och kännetecknande för den stämning, som då för tiden rådde i detta afseende. Han säger: »Ju mera man i verldshistorien betraktar fortgången af menniskoslägtets utveckling, och ju mera man deri skönjer en högre ledning, från mörker till ljus, från våld till rätt, från blodshämd till förbättringsstraff, ju mer klarna de moln, som skymma framtiden, och ju mer bortfaller all misströstan derom, att äfven dödsstraffen en dag — och denna icke allt för långt aflägsen — skola ur lagarne utplånas. Jag bekänner, att jag ifrån den första stund jag börjat tänka något i denna sak» — jag ber att få fästa uppmärksamheten på att det var först då han började *tänka* i saken, som han kom till denna uppfattning — »aldrig kunnat förmå mig att tro på dödsstraffens nödvändighet. Jag tror på statens pligt att hylla, icke den försoningslära, som ropar efter lif för lif, men den, som vill ingen syndares död, utan att hvar och en omvänder sig och lefver. Jag tror på statens pligt att verka för sin höga bestämmelse till

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

slägtets förädling, icke med uppfostran för några få, som gifva sig namn af bildade, och med bilor för de andra, som kallas den råa massan, utan med en lefvande, oskrymtad och från mannamån frigjord menniskokärlek för alla. Jag tror på en i det tysta oafbrutet framskridande seger, icke af det onda, utan af det goda, i trots af alla reaktionära krafters motstånd. Jag tror deremot icke på skriket om vådorna af den närvarande tidens så kallade filantropiska syftning, emedan jag märker i denna syftning en flägt af den anda, som arbetar på menskliheten förlossning ur egoismens bojor; och jag tror föga på hufvud eller hjerta hos den, som kan håna eller hata detta tidens tecken, hvartill hörer, bland många flera mer och mer uttalade tvifvelsmål om den ofelbara förträffligheten i hvarje qvarlefva från en förgången tid, också det om dödsstraffens ovilkorliga nödvändighet. Min innerliga öfvertygelse är, att i samma mån som staterna, under medvetande af sitt rätta mål, fortgå på den rätta humanitetens bana, d. v. s. i samma mån som de kristnas i detta ords stora och sanna betydelse, i samma mån skola alla straff, som kräfva, icke menniskors förbättring, utan menniskors blod, blifva en styggelse äfven på jorden. Med denna öfvertygelse går jag i grafven.»

Nu förhöll det sig emellertid så, att äfven Richert icke vågade då förorda ett fullständigt afskaffande af dödsstraffet, utan framkastade den tanke, som sedan kom in i vår strafflag, att, då bestämmelse om dödsstraff för visst brott skulle qvarstå, äfven såsom alternativt straff skulle utsättas lifstids straffarbete. Och ehuru, då 1864 års strafflag antogs, de mest lifliga sympatier för dödsstraffets afskaffande förefunnos, beslöt man sig dock slutligen stanna vid att dels ytterligare begränsa antalet brott, för hvilka dödsstraff skulle kunna förekomma, och dels derjemte upptaga tanken om lifstids straffarbete såsom alternativt straff för de fall, då dödsstraff kunde ådömas. Såsom justitieministern yttrade vid öfverläggningen i ridderskapet och adeln, ansåg man sig dermed hafva tagit ett ett stort steg mot målet: dödsstraffets afskaffande.

Det visade sig ock snart, att så verkligen skett. I väsentlig grad berodde detta på benådningsrättens utöfning, i syfte att förbereda den allmänna opinionen på att taga steget fullt ut. Under åren 1865—1899 afrättades nemligen af 109 dödsdömda endast 11.

Nu säger utskottet, att erfarenheten i vårt land under senaste tiden, d. v. s. från år 1900, ingalunda gått i rigtning att ådagalägga dödsstraffets obehöflighet, utan att tvärtom derigenom gifvits ett mycket kraftigt stöd åt den motsatta meningen. Om den saken kan man emellertid hafva delade åsigter. Jag anser snarare, att man af erfarenheten från år 1900 föranledes att taga saken i förnyadt öfvervägande, och det är särskildt på den grund, jag för min del yrkat bifall till motionen såsom en opinionsyttring. För att motivera denna min mening, skall jag uppräkna de fall, då afrättningar egt rum under den föregående tiden 1865—1899, med angifvande af högsta domstolens uppfattning af benådningsfrågan i de särskilda fallen.

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

År 1866 afrättades Johan Magnus Johansson Borg och Petter Hedin. Högsta domstolen afstyrkte benådning med undantag af 3 ledamöter, som tillstyrkte nåd. Detta anmärkningsvärda förhållande, att Borg och Hedin afrättades, oaktadt tre ledamöter i domstolen tillstyrkt nåd, berodde möjligen derpå, att på den tiden de högre juristerna voro lifliga anhängare af dödsstraffets afskaffande och derför åtminstone åtskilliga af dem alltid princielt reserverade sig mot dess tillämpning. Sedan blir dock ställningen en annan. Nästa fall inträffade 1872. Då afrättades Carl Otto Andersson. Alla ledamöter af högsta domstolen afstyrkte nåd utom justitieråd Olivecrona. 1876 afrättades Gustaf Adolf Eriksson Hjert och Conrad Pettersson Tektor; endast justitieråd Olivecrona tillstyrkte nåd. Så var ock förhållandet 1879, då Anders Larsson afrättades. 1882 afrättades Carl Andersson Sköld och Johan Österman; alla ledamöter af högsta domstolen afstyrkte nåd utom justitieråden Carleson och Olivecrona. 1887 afrättades Nils Petter Pettersson Hagström; alla afstyrkte nåd utom justitieråd Olivecrona. 1890 afrättades Anna Månsdotter i Yngsjö; högsta domstolen afstyrkte enhälligt nåd. 1893 afrättades Per Johan Pettersson från Mossbo; alla afstyrkte nåd utom justitieråd Carlson.

Om man nu i fråga om afrättningarna från och med 1872 bland de justitieråd, som yttrat sig, eliminerar bort justitieråd Olivecrona, om hvilken man vet, att han af princip alltid reserverade sig mot dödsstraffets tillämpning, så finner man, att högsta domstolen i alla dessa fall enhälligt *afstyrkt nåd* med undantag af ett justitieråd år 1882 och ett år 1893.

År 1900 inträffade nu, att af de 4 personer, som det året af högsta domstolen dömdes till döden, ej mindre än 3 afrättades. Sallroth, en 20-årig yngling, och Lars Nilsson afrättades först. Hvad Sallroth beträffar, *tillstyrkte* högsta domstolen, »med hänsyn till hans ungdom» *enhälligt nåd* för honom. Nilssons nådeansökan *tillstyrktes* af *tre* ledamöter. I fråga om Nilsson är för öfrigt att märka, att de medicinska auktoriteterna voro eniga deri, att han led af nervsjukdom, antagligen epilepsi, som utöfvade menligt inflytande å hans sinnesbeskaffenhet, men de voro oeniga beträffande frågan, huruvida han i följd af nämnda sjukdom vid brottens föröfvande saknat förståndets fulla bruk och sålunda vore för sina handlingar tillräknelig. Dessa båda personer dömdes af högsta domstolen, Sallroth i februari och Nilsson i april 1900. Natten till den 17 maj inträffade de Nordlundska morden, och den 25 maj afslogos Sallroths och Nilssons nådansökningar, hvarefter båda under sommarens lopp afrättades; dock måste afrättningen af Nilsson upprepade gånger uppskjutas på grund af hans sinnesbeskaffenhet. Nordlund sökte icke nåd; han afrättades i december. Den fjerde personen, Sara Lund, hade ock begått grofva brott. Hon dömdes af högsta domstolen den 16 maj 1900 — dagen innan Nordlund begick sina dåd — till döden. Fem ledamöter ansågo emellertid »omständigheterna i målet icke vara af beskaffenhet

att oundgängligen påkalla tillämpning af dödsstraff» samt tillstyrkte derför nåd; två ledamöter deremot afstyrkte. På hösten fick hon också nåd.

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

Om jag nu i ljuset af dessa förhållanden granskar utskottets påstående om »erfarenheten i vårt land under den senaste tiden», d. v. s. år 1900, så finner man, att dödsdomarne ej varit särskildt påfallande många. Medeltalet dödsdomar under de föregående 35 åren var 3 årligen; år 1900 var det 4 — alltså ej någon uppseendeväckande ökning. Det uppseendeväckande var fastmer antalet afrättningar — ej mindre än 3 på ett år. — Hvad Nordlund beträffar, är det klart, att det stod i öfverensstämmelse med föregående praxis, att han afrättades. Men icke tycker jag, att äfven den allmänna opinionen behöfver tappa hufvudet, derför att ett svårt brott någon gång inträffar — att så kan ske, måste man alltid taga med i räkningen — och öfvergifva en grundsats, som tillämpats i 35 år, samt fordra en strängare tillämpning af dödsstraffet. Hvad Sallroth och Nilsson angår, vill jag ej yttra mig vidare om dessa fall. Men uppenbart är, att i fråga om dem en annan praxis gjort sig gällande än den hittills varande; det är ock, efter hvad jag tror mig hafva bekant, meningen inom högsta domstolen. Det är nog sannolikt, att man anser sig böra gå till väga på ett strängare sätt. Men om denna omkastning i grundsatser kan man hafva ytterst olika meningar. Min uppfattning är, att man bör fortgå på den väg, hvilken 1864 års lagstiftare inslagit. Hvad ändtligen Sara Lund angår, hade hon ock begått synnerligen grofva brott. Bland sakkunnige är ock den meningen allmän, att hon förtjenat afslag på sin nådeansökan lika väl som Sallroth och Nilsson.

Se vi oss omkring på förhållandena i våra grannländer, finna vi, att i Finland sedan 1825 af principiella skäl ingen afrättning egt rum. I Norge har ingen afrättats sedan 1875, och i det nu framlagda nya norska strafflagförslaget är dödsstraffet borttaget. I Danmark har sedan 1882 ingen afrättning egt rum utom af en straffånge, som begått upprepade våldsamheter mot fångbevakningen; — detta allt, trots att i dessa länder begåtts mycket grofva och svåra brott. Jag vill nu icke begära, då den allmänna opinionen är så omstämd, att vi skola följa dessa länders exempel. Men uppenbart är väl, att vi ej böra gå tillbaka, utan i stället fortgå på den af 1864 års lagstiftare inslagna vägen och upprätthålla våra traditioner i detta afseende.

Man säger nu, att herr Nyströms motion är så särdeles inopportun. Jag har för min del en annan uppfattning. Då det, såsom här, synes vara fara för handen, att frågan skall rulla tillbaka ned i medeltiden, så att man skall få ett nytt 100-års sisyfusarbete för att få den upp igen, då tror jag, att ett modigt ord såsom motionärens kan vara ett helsosamt gif akt i rätt tid.

Emellertid vill jag hoppas, att åtminstone ett dussin ledamöter af kammaren äro af samma mening som jag, att vi böra stå vakt

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

om den rättsordning, vi tillkämpat oss. Jag skall derför, herr talman, yrka bifall till motionen såsom en opinionsyttring.

Med herr Lindhagen förenade sig herrar *Wallis*, *Wavrinsky*, *Eklund* i Stockholm, *Ericsson* i Jönköping, *Spånberg*, *Sjövall*, *Thylander*, *Berg* i Göteborg, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Broomé* i Bårslöf, *Broström*, *Hultkrantz*, *Johanson* i Mossebo, *Norman*, *Olsson* i Mårdäng, *Jansson* i Edsbäcken, *Eriksson* i Elgered, *Bromée* i Billsta, *Olofsson* i Digernäs, *Nordin* i Hammerdal, *Norberg*, *Öhngren*, *Nydal*, *Styrlander* och *Kvarnzelius*.

Vidare anförde:

Herr Zetterstrand: Jag kan icke underlåta att till en början afgifva en protest mot en föregående talares uppgift angående stämningen i utskottet vid denna frågas behandling; den uppgiften var för visso icke rigtig. Utskottet tog nog denna sak under omprövning med ganska välvilliga känslor gent emot motionen.

Hvad sjelfva saken angår, vill jag icke bestrida, att utskottet på ett ganska klart och redigt sätt gifvit skäl för sitt afstyrkande utlåtande. Då jag emellertid icke biträdt utskottets motivering, har det skett af principiella skäl. Jag har nemligen samma uppfattning som den af den föregående talaren citerade rättslärde, att man kan hoppas, att en dag dödsstraffet skall ur lagarne försvinna. Förr eller senare skall nog den dag randas, då denna straffart ej längre finnes i vår svenska lagstiftning. Man kunde ju då tycka, att jag bort biträda motionärens förslag. Att jag icke gjort det, har berott på att jag har den uppfattningen — jag har redan vid ett föregående tillfälle uttalat den — att man icke bör stifta lagar eller komma fram med reformyrkanden, som strida mot den allmänna rättsåskådningen. Jag tror, att kammaren skall gifva mig rätt, då jag säger, att rättsuppfattningen i landet knappast vid något tillfälle under de senaste tiotal af år varit starkare för dödsstraffets bibehållande än just nu. Jag kan derför icke finna annat, än att den tidpunkt motionären valt för förslagets framläggande är ogynsam; och jag tror, att det för saken varit mera gagneligt, om förslaget icke nu framkommit. Men då det framkommit, ber jag få säga, att jag å ena sidan icke kan frångå den princip, jag anser vara rigtig, eller att dödsstraffet bör försvinna, men å andra sidan vill jag icke medverka till att stifta en lag, som strider mot den för tillfället allmänt gängse rättsåskådningen.

Under sådana förhållanden kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan med ogillande af motiveringen.

Herr Nyström: Herr talman! Jag skall, i olikhet med den förste talaren, tillåta mig att något beröra sjelfva principfrågan, och jag har dertill en osökt anledning i den siste talarens yttrande, att man icke bör framkomma med ett reformkraf, sådant som det före-

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

liggande, då det saknar stöd i den allmänna rättsåskådningen i landet. Är det så, att dödsstraffets afskaffande icke är en tillfällighetsfråga, utan en fråga, som berör det djupaste i menskligheten lif, att det är en grundsats, som man måste upprätthålla, på samma sätt som man måste upprätthålla allt, som får betraktas såsom en samvetspligt, då är det också rätt och lämpligt, äfven om det strider mot en allmän opinion, att väcka förslag om tillämpandet af en sådan grundsats. För mig ställer sig frågan såsom en i botten kristlig fråga: huru man i alla lifvets förhållande skall öfva barmhertighet och kristlig kärlek mot alla menniskor, de må stå huru lågt på samhällets skala som helst. Detta är en grundsats, som man under inga omständigheter får släppa, och det finnes väl ingen af denna kammares ledamöter, som för sin enskilda del ett ögonblick skulle tveka att svara ja på den frågan: bör man handla i öfverensstämmelse med sitt samvete oberoende af de opinionsvindar, som för tillfället kunna gå fram i landet? Om nu den enskilde individen i alla hänseenden har rätt till och är pligtig att tillämpa sina grundsatser, ja, då har också staten både rätt och pligt att tillämpa sina grundsatser. Då nu staten antagit den kristna läran och dermed äfven såsom ett rättesnöre för sina handlingar erkänt menniskokärlekens och barmhertighetens grundsats, må det väl i all rimlighets namn vara befogadt att yrka på, att denna grundsats tillämpas äfven gent emot grofva brottslingar. Jag har i min motion antydt, att ett mord är ett mord, oberoende af om det utföres af en individ eller en korporation. Om nu denna korporation är staten, kan jag icke finna, att det orätta upphäfves derigenom, att staten öfverlemnar åt bödeln att utföra mordgerningen i stället för att göra det med egna händer. Vid 1867 års riksdag, då i denna kammare en liknande motion som den nu föreliggande väcktes och äfven af kammaren bifölls, utvecklade en talare denna synpunkt mycket skarpt. Gycklande framhöll han, att det är staten, som betalar bödeln, och att bödeln i sin ordning klappar staten på axeln och säger: betala mig, jag har fullgjort mitt arbete. Det är således en helig grundsats, som jag här uppträder för, och det är sorgligt, att utskottet, som dock nedlagt rätt stor möda på affattandet af sitt betänkande, helt och hållet förbisett denna stora synpunkt och endast berört den på en rad med de betydelselösa orden: »att det för ens känsla ligger något synnerligen tilltalande i motionärens framställning.» Jag har mycket funderat på, hvad det kan vara för en känsla, som besjälat utskottet: om det varit en sentimental känsla eller en etisk och religiös sådan. Jag vill gerna antaga, att det senare varit händelsen. Om mitt antagande är rigtigt, skulle det således vara någonting i utskottsledamöternas inre, som opponerar sig mot denna orättvisa straffart, ehuru de på den sålunda erkända grundsatsen lägga nyttighetens måttstock för att undersöka, om det är lämpligt och nyttigt att frångå det orättas väg.

Jag skall emellertid icke längre sysselsätta mig med denna sak, utan öfvergå till en granskning af det hufvudskäl, som ut-

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

skottet anfört till förmån för dödsstraffets bibehållande, nemligen dess nödvändighet. Utskottet säger, att dödsstraffet är nödvändigt derför, att det verkar afskräckande på andra brottslingar. Jag ber att häremot få erinra, att lagstiftarne redan år 1779 uttalade, att de ansågo det vara rätt att frångå afskräckningsprincipen för en hel del brott. 1867 års lagutskott, som behandlade samma fråga, förklarade också oförbehållsamt, att det vore absolut omöjligt att längre upprätthålla afskräckningsprincipen. Oaktadt sålunda afskräckningsprincipen för öfver hundra år sedan förklarats vara af noll och intet värde, har 1901 års lagutskott upptagit den såsom ett hufvudskäl för afslag å motionen. Jag hade icke trott, att jag skulle behöfva vederlägga en sak, som förut blifvit så väl vederlagd, men då lagutskottet framkommit med ett sådant påstående, anser jag det vara min skyldighet att i allra största korthet visa, till hvilket resultat vetenskapen kommit i denna fråga. Men innan jag detta gör, vill jag erinra om ett yttrande, som, då frågan om dödsstraffets afskaffande var före vid 1868 års riksdag, fäldes af justitiestatsministern De Geer. Han var nemligen då motståndare mot dödsstraffets fullständiga afskaffande på den grund, att strafflagen var så ny, att man icke hunnit se, huru den komme att verka. De Geer yttrade emellertid i hufvudsak, att han motsåge, att man förr eller senare skulle komma till den punkt, då, såsom expeditionssekreteraren Richert säger, dödsstraffet komme att »gå ur bruk» Till stöd för sin mening, att dödsstraffet ej då borde ur strafflagen helt och hållet borttagas, anförde han emellertid en del uttalanden från främmande länder, der dödsstraffet vore afskaffadt, eller fråga vore om att afskaffa detsamma; och flere af dessa uttalanden gå i rigtning af att bevisa afskräckningsprincipens fortfarande giltighet. Dessa uttalanden gjordes för mer än trettio år sedan, och under tiden har ytterligare erfarenhet insamlats, af hvilken jag skall be att få meddela något åt kammaren. Jag skall börja med Italien. Redan i motionen har jag omnämnt, att i Toscana dödsstraffet ömsom varit afskaffadt och ömsom återtaget, men att under dessa tider, såväl då det varit afskaffadt som då det varit återtaget, freqvensen af de gröfre brotten icke visat någon tendens till stegring. När Toscana ingick i det förenade Italien på 1860-talet, förelades de italienska kamrarne ett nytt strafflagsförslag, der dödsstraffet var afskaffadt. Deputeradekammaren antog för sin del detta förslag, under det att senaten vägrade att göra det. Det uppkom då en strid mellan senaten och deputeradekammaren, som räckte i många år, och först sedan senaten beqvämat sig att gå in på deputeradekammarens fordran, kunde denna nya strafflag börja att tillämpas. Hvad säger nu erfarenheten från Italien? Jo, den nuvarande ministerpresidenten Zanardelli, som genomförde den nya italienska strafflagen, yttrade år 1890: »16 år hafva nu förflutit, sedan dödsstraffet faktiskt afskaffades i Italien, och ett studium af de konseqvenser, detta upphäfvande medfört, gifver för landets öfriga provinser samma resultat, som sedan lång tid tillbaka observerats i de toscanska provinserna.»

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

Från Portugal har man en lång erfarenhet. Der har ingen afrättning egt rum sedan 1846, ehuru dödsstraffet först 1867 afskaffades. I en berättelse af år 1880 om rättskipningens tillstånd säges, att de samlade uppgifterna faktiskt utvisa en fortgående anmärkningsvärd minskning af de gröfre brott, hvilka före 1867 års lag voro belagda med dödsstraff.

Från Holland har man samma erfarenhet. Under åren 1859—1870 uppgingo de dödsdömdes antal till 92 stycken eller $7^1/_2$ om året. Efter dödsstraffets afskaffande dömdes för mord under åren 1871—1886 30 personer, d. v. s. 1,9 om året. Man finner således, att, sedan dödsstraffet afskaffats, de gröfre brotten minskats med nära en tredjedel.

Från Finland, hvilket land justitiestatsministern De Geer i förevarande afseende berörde i sitt nyss omnämnda anförande, föreligger en alldeles liknande erfarenhet. I de berättelser, prokuratorn har öfverlemnat till landtdagen, framhåller han uttryckligen, att dödsstraffets upphäfvande faktiskt minskat de grofva brottens antal.

Samma erfarenhet har man från Norge. Under de 25 åren 1843—1867 afrättades der 16 personer, under det att 114 benådades, d. v. s. 130 med dödsstraff belagda brott föröfvades. Under åren 1868—1889 afrättades endast 4, hvaremot 18 benådades, och föröfvades således under dessa år 22 med dödsstraff belagda brott mot 130 under föregående period. Förhållandet är detsamma i Sverige. Herr Lindhagen har redan angifvit siffrorna för de grofva brotten före och efter 1864. Under åren 1830—1839 var, såsom han sade, årliga medeltalet af dem, som dömts till dödsstraff, 41 och afrättningarnas antal 17 i medeltal per år. Under nästa 10-tal af år dömdes i medeltal 40 personer om året till döden och afrättades 6,9. Under åren 1850—1859 var årliga medeltalet mord och viljodråp 35,9 och antalet afrättningar i medeltal per år 7,2. Åren 1860—1864, då redan en mildare lagstiftning inträdt, nedgick antalet grofva brott till 10,8 per år och endast 3 afrättningar förekommo. Under åren 1865—1889, således efter nya strafflagens införande, var antalet mord per år 11,64 och afrättningarnas antal per år 0,36 och nu, under åren 1890—1899, har antalet af de till lifstids straffarbete dömda uppgått till 8,7 per år och antalet dödsdömde till 11, således 1,1 i medeltal om året, och afrättningarnas antal utgjorde i medeltal 0,2. Man kan således häraf tydligen se, att i samma mån som lagstiftningen blifvit mildare, hafva de grofva brottens antal minskats. Af allt detta torde framgå, att utskottets påstående, att afskräckningsprincipen verkar hämmande och att således dödsstraffet ännu bör bibehållas, saknar stöd af erfarenheten. De siffror, jag här framlagt, blifva ännu mer påfallande, när man tar i betraktande, att folkmängden för 30 år sedan var 3 millioner, under det att den 1899 uppgick till 5 millioner.

Utskottet anför äfven ett annat skäl för dödsstraffets nödvändighet, d. v. s. dess uppgift »att för framtiden undanrödja den fara,

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

som är förenad med tillvaron af en i så hög grad brottslig vilja som den, hvilken kan i dessa brott komma till uttryck». Nu säger utskottet längre fram, att staten visserligen *kan* förebygga den faran utan att taga brottslingens lif, men att härför erfordras så grymma åtgärder, att dessa blifva vida svårare än sjelfva dödsstraffet. Om man nu tager i betraktande, att antalet af dem, som under de sista 36 åren — året 1900 dock häri icke inberäknadt — underkastats dödsstraff, endast utgjort 11, kan jag icke finna annat än att denna anmärkning är, praktiskt sedt, betydelselös. Jag har från fångvårdshåll hört, att det skulle vara svårt att herbergera de grofva brottslingarna så, att de icke inverkade på de andra fångarna och ännu mera förstörde de dåliga element, som befolka våra fängelser. Men betänker man, att endast 11 personer under 36 år behöft undergå dödsstraff, måste anmärkningen förklaras vara utan all betydelse. Kunde man herbergera alla de öfriga tusentalen, nog kunde man då också skaffat rum åt och herbergerat dessa 11 utan att behöfva tillgripa den utväg, som dödsstraffets exeqverande innebär. Jag förstår mycket väl, inför hvilka svårigheter fångvården står, och man vet, att den gör allt hvad göras kan för att utföra sitt ingalunda lätta åliggande att arbeta på brottslingarnas förbättring. Jag förstår också, huru svårt det skall kännas för fångvårdsstyrelsen, då den ser, huru litet den i sjelfva verket kan uträtta, men jag hemställer, om det är skäl att kasta yxan i sjön, derför att ett socialt problem visat sig svårt att lösa. Är det skäl att afhugga knuten i stället för att söka lösa den? En lösning måste man ju kunna finna, om man tager till hjelp allt sitt förstånd och sin menniskokärlek. Jag vill särskildt i afseende å den frågan hänvisa till Hollands exempel. När Holland 1870 upphäfde dödsstraffet, uppsköts beslutets trädande i kraft, till dess fängelseväsendet blifvit så väl ordnadt, att man utan fara kunde mottaga brottslingar af hvilket slag som helst.

Samma var förhållandet i Finland, då 1867 den nya finska strafflagen kom till stånd och sanktionerades af kejsaren. Genom denna lag afskaffades faktiskt dödsstraffet med undantag för brott mot regentens person och landsförräderi. När denna strafflag antogs, förordnades, att fängelserna skulle omdanas, så att någon fara ej vare sig för landet eller bevakningen måtte uppstå från de gröfsta brottslingarnas sida. *Det* är för öfrigt ett förhållande, som man bör taga i betraktande, att det icke är mördarne, som äro de farligaste fångarne. Jag ber i det afseendet att få hänvisa till en för 7 eller 8 år sedan utgifven skrift »Lifvet i ett svenskt straffängelse» af H. F. A. Lönegren, f. d. fångpredikant vid Varbergs fästning. Han förklarar, att mördarne sällan iterera sitt brott, att dessa icke äro de farligaste brottslingarne, utan att dessa äro att söka bland rånare och yrkestjufvar, för hvilka ingenting är heligt, men hvilka efter utståndet straff åter släppas ut bland allmänheten. Jag vill äfven erinra om en passus i årets statsrevisorers berättelse. Der talas om en anteckning i journalen å straffängelset å Långholmen,

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

att fyra fångar, som just skulle lössläppas, vore en verklig fara för samhället. Det var här icke fråga om mördare eller sådana, som dömts till dödsstraff eller lifstids straffarbete, utan sådana, som dömts för mindre brott. När man sålunda finner, att den personal, som är instängd i våra fängelser, är af minst lika farlig beskaffenhet som mördarne, hemställer jag, om utskottets skäl skall kunna anses vara ett verkligt skäl i betraktande af de faktiska förhållandena.

Jag ber slutligen att få fästa uppmärksamheten på en punkt, som enligt min åsigt bör tagas i betraktande vid bedömandet af den föreliggande frågan, och det är de allra gröfsta brottslingarnas sinnestillstånd. Det finnes i Italien en skola, kallad den antropologiskt kriminalistiska skolan, som gjort till sin uppgift att undersöka brottslingars mentala eller sinnesbeskaffenhet. Genom dessa undersökningar, som bedrifvits icke blott i Italien utan öfver hela Europa, har man kommit till rätt märkliga resultat. Man har nemligen funnit, att brottslingarne i allmänhet icke äro fullt normala, och att de allra gröfsta i många fall äro behäftade med mer eller mindre uppenbar epilepsi. Sinnestillståndet hos sådana förbrytare kan svårligen bedömas af den vanliga fängelseläkaren. Denne afgifver emellertid i regeln friskbetyg, och medicinalstyrelsen skrifver under detta, och så går det till domstolarne, till de lägre såväl som till de högre, och domstolen dömer, utan att en verkligt grundlig undersökning egt rum. Jemför man nu den lättvindighet, med hvilken således en dödsdom kan komma att underskrifvas, med den ytterliga omsorg, med hvilken en läkare eller en kemist gör en undersökning på döda föremål, får man verkligen en underlig uppfattning af, huru litet ett menniskolif ur vetenskaplig synpunk är värdt.

En annan källa till osäkerhet ligger deruti, att, om underdomstolen råkat förbise en eller annan förmildrande omständighet vid ett begånget mord, detta förbiseende kan vid den fortsatta behandlingen i öfverrätterna medföra en vida hårdare dom än hvad eljest skulle blifvit händelsen. Äfven tillåter jag mig anmärka, att den behandling ett sådant mål får i högsta domstolen kan vara beroende på tillfälliga omständigheter; ena gången dömer en afdelning, en annan gång en annan, och en brottsling, som af den ena afdelningen dömts till döden, skulle kanske af den andra dömts till lifstids straffarbete. Ja, äfven i regeringen kunna i fråga om nådeansökningar tillfälligheter spela in, som förvandla denna högsta och mest oåterkalleliga rättskipning till ett lotteri.

Jag inser allt för väl, att dylika misstag ligga i sakens natur och att de aldrig kunna helt och hållet förebyggas, men just häruti synes mig ligga ett af de kraftigaste skälen mot bibehållande af en straffart, som afskär all möjlighet att godtgöra en orättvisa, om man efteråt finner att en sådan blifvit begången. Det synes mig, som om man just här borde tillämpa domarereglernas bud att hellre fria än fälla. Att fälla innebär i detta fall ett ofantligt ansvar, och detta ansvar är så mycket större, som man aldrig är säker på att döma

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

rättvist. De många justitiemord, som blifvit begångna i andra länder och äfven hos oss, tala för att man bör iakttaga försigtighet i frågor, som gälla ett menniskolif, hvilket man väl kan taga, men icke återgifva, om man gjort orätt.

Jag vill icke, herr talman, uppehålla kammaren längre, utan skall inskränka mig till att yrka bifall till min motion.

Häruti instämde herr *Österberg*.

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! I en fråga, som är af så djupt allvar som den nu föreliggande och hvilken kan sägas vara en mensklighetens fråga, en fråga, i hvilken man har rätt att förfäkta mensklighet och menskliga rättigheter, skall jag i egenskap af menniska tillåta mig förklara, att jag icke gillar den rättsåskådning, som lagutskottet förklarat vara den allmänt gängse. Jag fasthåller strängt dervid, att den, som har att döma öfver hela menskligheten, har uttalat det budet: »du skall icke dräpa», och deraf följer med nödvändighet, att jag icke kan komma till det resultat i föreliggande fråga, hvartill utskottet har kommit, men lika litet som jag det gör, kan jag gilla utskottets motivering. Utskottet börjar med att gifva motionären en admonition — visserligen i välvilliga och höfliga ord — att icke allt för mycket taga känslan i anspråk vid lösningen af en sådan fråga som den föreliggande. Utskottet medgifver visserligen, att det för »känslan ligger något synnerligen tilltalande i motionärens framställning liksom i hvarje förslag, som syftar till genomförande af mildare grundsatser i strafflagstiftningen», men afråder att se denna fråga från känslosynpunkt. Jag tror, att denna varning har varit temligen öfverflödig, ty, så vidt jag kunnat läsa den ifrågavarande motionen rätt, utgår den icke från några känslosynpunkter, utan stöder sig på klara och rediga bevis. Det är väl för öfrigt så, att en varm känsla ingalunda utesluter och grumlar tankarnes klarhet, och en lefvande, varm känsla för hvad som är sant, stort och skönt bör väl icke föranleda förnuftet att abdikera. Med denna förutsättning ber jag nu att få ingå på en liten granskning och kritik af utskottets motivering. Först kommer utskottet med en liten erinran från statsrättsläran, i det utskottet anför, att det finnes ett nära och nödvändigt sammanhang mellan statens rätt och statens pligt. Ja, nog är det så, men att dessa begrepp icke sammanfalla, är väl en fullständigt obestridlig sanning. Det, hvartill hvarje menniska liksom också staten är pligtig, det är hvar menniska och således äfven staten berättigad att göra, men det går icke an att, i likhet med utskottet, vända om denna sats och säga, att till allt, hvartill man är berättigad, dertill är man också förpligtad. Detta skulle utesluta all nåd och taga bort allt evangelium ur verlden. Nog är det vidare sant, att det är en bland statens högsta och oeftergifligaste pligter att skydda samhället mot såväl inre som yttre faror, men deraf drager utskottet en mycket märkvärdig slutsats och

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

gör ett verkligt logiskt salto mortale, då utskottet säger, »att det då är uppenbart, att staten måste ega rätt att tillämpa äfven dödsstraffet gent emot dem, hvilkas brottsliga vilja ej annorledes kan stäfjas eller undanrödjas». Huru kan väl utskottet komma till en slik slutsats? Det är resultatet af en för mig åtminstone alldeles obegriplig tankegång. Det var ju just detta, som utskottet skulle bevisa, och icke antaga såsom ett axiom eller ett postulat! Hvem har sagt, att staten icke skulle hafva andra och ofantligt stora resurser att skydda sina medborgares lif och rättigheter än att använda dödsstraffet, d. v. s. beröfva vissa af sina medborgare hvarje möjlighet att vara menniskor, åtminstone sedt från jordelifvets synpunkt.

Vidare säger utskottet: »Är dödsstraffet nödvändigt för rättsordningens uppehållande, är alltså dermed, så vidt utskottet kan finna, dess berättigande ådagalagdt.» Men det var ju just detta utskottet skulle bevisa och icke antaga såsom ett axiom eller ett postulat. Det, som är nödvändigt, mina herrar, behöfver man icke visa vara berättigadt. Utskottet tyckes också känna med sig, att det sårat sitt logiska samvete, om man nu kan tala om ett sådant, ty utskottet fortsätter vidare: »Öfvergår man då till undersökning om dödsstraffets nödvändighet, måste dervid i främsta rummet utredas, hvilket ändamål dödsstraffets upptagande i straffskalan för vissa brott har att fylla.» Men är dödsstraffet nödvändigt, så är det också ändamål i och för sig. Derom blir man underrättad, om man går till första bästa lärobok i filosofisk propedevtik, som sättes i händerna på skolgossar.

Dödsstraffets särskilda ändamål skulle emellertid, enligt utskottets mening, vara följande båda, nemligen dels att afskräcka från svårare brotts begående och dels att undanröjda den fara, som är förenad med tillvaron af en i så hög grad brottslig vilja som den, hvilken i ett brott af ifrågavarande slag kommit till uttryck. Förut har emellertid sagts, att straffets ändamål såsom sådant skall vara att bryta den brottsliga viljan; här åter ifrågasättes, att ändamålet skulle vara att undanrödja den fara, som är förenad med tillvaron af en sådan brottslig vilja. Men huru kan man veta, huru pass brottslig denna vilja var, då man beröfvar dess egare lifvet?

Vidare fortsätter utskottet: »Kunna nu dessa båda syften vinnas med andra och lindrigare medel än dödsstraffet, bör naturligtvis förändring i sådan rigtning ega rum. Detta är dock, efter utskottets åsigt, ej förhållandet.» Sedan framhåller utskottet, att motionären icke på något sätt gittat visa, att dödsstraffets tillämpning icke egentligen skulle hafva något afskräckande med sig i fråga om begåendet af gröfre brott, utan anser utskottet mera sannolikt, att i en mängd fall menniskor blifvit afhållna från brott genom det skräckinjagande, som ligger i dödsstraffets bibehållande. Detta är ett fullkomligt misstag af utskottet. Historien, som är allas vår »magistra vitæ», lär oss, att just hårda straff, i stället för att afskräcka från brott, alltid

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

uppväckt menniskornas brottsliga passioner. Drakon, som lefde 624 år före Kristus, stiftade i Athén så stränga lagar, att nästan alla brott voro belagda med dödsstraff, men deraf blef följden, att brotten tilltogo i så fasaväckande grad, att hela Athéns stad uppmanade Solon att göra sig färdig att uppträda som lagstiftare för Athéns folk, och då han införde mildare lagar, förändrades genast sederna i en mildare rigtning. Skräckväldet i Frankrike visar oss allt för tydligt, att den omständigheten, att svåra straff tillämpas och att dödsstraff oupphörligt kommer till användning, i stället för att afskräcka menniskor från brott, förslöar sinnena och skapar allt flera förbrytare. Martyrernas historia är ett ytterligare bevis för rigtigheten deraf, att hvarje tillämpning af dödsstraffet åstadkommer icke blott en försoffning med afseende å känslan för lifvets bevarande, utan rent af fanatism att dö, och att denna uppeggas vid hvarje tillämpning af dödsstraffet, och att hvarje groft lagbrott således har den verkan, att det ökar lidelserna i stället för att dämpa och qväfva dem. I detta fall gifver jag således motionären i allo rätt gent emot utskottet. Utskottets uppfattning i denna fråga torde vara påverkad i väsentlig mån af utskottets uppfattning af lifvets betydelse. Jag är nu icke fullt viss på, hvilken uppfattning utskottet har om lifvets betydelse, men det förefaller mig, som om det skulle anse, att lifvet och dess bevarande skulle vara för hvarje menniska det dyrbaraste hon hade. Ja, mina herrar, i vår katekes finnes vid förklaringen af femte budet infördt ett bibelställe, der det heter: »allt hvad en man hafver, gifver han för sitt lif.» Detta skulle bestyrka uppfattningen af lifvets stora betydelse, men dessa ord äro icke Guds ord, utan de yttrades af Satan, och det har allt sedan jag fick se denna lärobok förefallit mig egendomligt, att man vill sätta denna bok i händerna på vår ungdom och inbilla dem att det skulle vara Guds ord. Den personlighet, som sade dessa ord, han använde dem, då han ville förorsaka Job obehag. Han anförde detta inför Herren Jehova: »Allt hvad en man hafver, gifver han för sitt lif.» Men det har vår Herre aldrig sagt, utan det är en förfalskning, så vidt jag kan förstå, af ganska allvarlig art. En åsigt sådan som denna, hvilken utskottet synes hylla, att lifvet är det allra dyrbaraste för en menniska, den är icke kristlig, och i och med det att man söker bibringa oss denna uppfattning, för man oss på andra sidan Golgata.

Det var en helig man, han var en kristen, som yttrade: »är lifvet förloradt, är något förloradt, är äran förlorad, är mycket förloradt, men är Gud förlorad, då är allt förloradt.» Alla, som se saken och betrakta lifvet »sub specie æternitatis», d. v. s. ifrån evighetens synpunkt, och det böra vi göra såsom kristna, anse icke lifvet vara så förskräckligt dyrbart, som utskottet synes göra.

Men hvad är då döden, efter som den skulle vara så afskräckande. Epikurus säger: »der jag är, är icke döden, och der döden är, är icke jag.» Kanske lagutskottets herrar ledamöter hylla 'Epikurus' uppfattning. Vare dermed huru som helst, säkert är, att lagutskottet i

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

sitt försvar för dödsstraffet råkat in i ett dilemma. Är döden så förskräckligt afskräckande, som utskottet anser, hvarför vill då utskottet använda den som straff, då utskottet sjelf säger, att det är oförenligt med en högre samhällskultur att så hårdt straffa en menniska. Är döden deremot icke något så förskräckligt, hvarför skall man då, under förutsättning att med döden afklippes möjligheten för en mensklig viljas förädling och förbättring, använda den som straff? I hvilket fall som helst kan jag icke finna, att dödsstraffet ifrån någon som helst rent mensklig synpunkt kan försvaras. Det skulle då möjligen vara ifrån statens eller den allmänna rättsuppfattningens synpunkt. Men, mina herrar, det är ganska svårt att veta, hvilken den allmänna rättsuppfattningen hos menskligheten är, jag anser till och med, att det ligger något öfvermod deri att vilja göra sig till tolk derför. Hvilken den allmänna rättsuppfattningen hos vårt folk är i förevarande afseende, det är icke heller så godt att veta. Jag tror mig veta, att de allra flesta rysa tillbaka vid tanken på att staten reflekteradt och kallt tar en menniskas lif, de tycka, att detta är så mycket mer förskräckligt, som i brottets natur och beskaffenhet att vara ett urbota brott ligger just att det skall vara reflekteradt. Det finnes åtminstone enligt min uppfattning alltid en möjlighet att uppsöka förmildrande omständigheter vid hvarje groft brott: här spela lidelserna in och der finnas ärftliga predispositioner. Mina herrar, om och i hvad mån en menniska är tillräknelig och dermed ansvarig för ett brott, derom har vetenskapen ännu icke sagt sitt sista ord. Under sådana förhållanden är det högst märkvärdigt, att man vill från synpunkten af statens ändamål vindicera dödsstraffets bibehållande i vår lag, då man i alla fall måste erkänna, att det är ett af de förfärligaste brott. Staten kan såsom en lefvande organism icke rättfärdiga brottets begående dermed, att den begår brottet såsom stat, ty alla äro dervid solidariska. Den atheniensiska högsta domstolen, som kallades areopagen, afkunnade alltid sina domar om nätterna för att icke komma i frestelse att se de åtalades lidanden och miner, kanhända ock för att slippa se hvarandras miner. Det synes, som om utskottet vid affattningen af sitt betänkande upptagit detta höga föredöme och i skumrasket fått i hop detta märkvärdiga utlåtande. Denna areopag dömde en gång en gosse till döden derför att han stuckit ut ögonen på några vaktlar — hvilket ju var ett styggt och svårt tilltag — och motiverade domen uteslutande dermed, att han skulle blifvit, om han fått växa upp, till skada för staten. Ja, detta var i Athen, och det var således hedningar, som fälde denna dom, men vi äro kristna, och att religionens inflytande gjort sig gällande hos utskottet, ser man på sidan 10. Der har framhållits, huruledes personer till följd af psykisk abnormitet vore för samhället fullt lika vådliga som någonsin de gröfsta brottslingar, men så vidt utskottet kunde se, förelåge emellan dessa fall ej någon verklig analogi. Naturligtvis föreligger det en alldeles afgjord likhet, och detta så mycket mer, som utskottet förut sagt, att de båda ändamålen med dödsstraffets

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

tillämpning och bibehållande i lagen äro att afskräcka från brott och att undanrödja den fara, som är förenad med tillvaron af en i så hög grad brottslig vilja. Om nu en psykiskt sjuk menniska begår det gröfsta brott, är han då mindre farlig än en annan brottsling, derför att han är psykiskt sjuk eller psykiskt abnorm. Är icke det straff, som denne får lida för sitt brott, lika väl egnadt att afskräcka andra från att begå brott, som det straff, som ådömes en person, som icke är psykiskt sjuk. Beträffande straffrihet i detta fall för psykiskt abnorma individer åberopar utskottet humanitetshänsyn utan att tänka på hvad utskottet förut sagt, att ändamålet med dödsstraffet endast skulle vara att afskräcka och undanrödja den brottsliga viljan.

Om nu yttersta ändamålet med alla straff är att förbättra och böja den onda viljan, icke kan man väl då påstå, att man vinner ett sådant mål genom att taga en menniskas lif och derigenom afklippa möjligheten för henne att förbättras — det är, synes det mig, alldeles omöjligt.

Utskottet framhåller slutligen, »hurusom erfarenheten i vårt land under senaste tiden ingalunda gått i rigtning att ådagalägga dödsstraffets obehöflighet.» Men detta är ju blott ett uttalande utan något som helst bevis för att så skulle vara förhållandet. Jag tror i likhet med reservanten, att allmänna rättsmedvetandet går i en alldeles motsatt rigtning, nemligen i rigtning af att utdöma dödsstraffets bibehållande i lagen.

Det är med anledning häraf och med anledning deraf, att mitt rättsmedvetande är bestämdt af den bjudande lagen: »du skall icke dräpa», som jag nu, herr talman, ber att få yrka afslag å utskottets föreliggande betänkande och bifall till motionen och den vid betänkandet fogade reservationen. Slutligen vill jag ytterligare framhålla såsom grundskäl, hvarför jag framstält detta yrkande, att hvarje brott stegras i allra högsta grad derigenom, att det sker reflekteradt. När nu staten kan, efter att under månader hafva underkastat den brottslige undersökning, lugnt och kallt döma honom att mista lifvet, då legaliserar staten just genom lagen, hvarmed den skulle skydda menniskorna och befordra deras verkliga lycka, mordet och dråpet, och detta kan icke vara en kristen stat värdigt.

Herr Jansson i Djursätra: Herr talman, mina herrar! Det faller sig nog svårt för mig att kunna bemöta de föregående talare, som här uppträdt. De hafva hvar och en från sin synpunkt sökt visa, att utskottets motivering ej är sådan, som den borde vara. I synnerhet har min granne till höger, herr Holmgren, egnat utskottets motivering en lång och ingående undersökning, och han har ju efter sin mening kommit till ett för lagutskottet alldeles förkrossande resultat, så det var nära på att jag afstått från ordet, när jag hörde, huru illa han gick åt oss. Men då jag i alla fall är ledamot i lagutskottet och icke reserverat mig, utan således måste dela utskottets ansvar för det betänkande, som föreligger, skall jag i alla fall be att få yttra några ord.

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

Lagutskottet har icke betraktat frågan allenast från samma synpunkter som motionären och reservanten, för hvilka den humanitära och vetenskapliga synpunkten varit den bestämmande, utan utskottet har derjemte ansett, att det finnes praktiska synpunkter, som jemväl böra tagas i betraktande vid bedömandet af detta allvarliga spörsmål.

Vore det nu i vår lag ovilkorligt stadgadt, att hvarje dödsdömd förbrytares hufvud måste falla, ja, då hade nog utskottet för sin del utan tvekan tillstyrkt dödsstraffets afskaffande, men så är ju ej förhållandet.

Vid bedömandet af denna fråga böra vi väl ej heller förglömma, att vi i vårt land ega en god och betryggande rättegångsordning, och att rättskipningen utföres med oveld och försigtighet. Vi kunna derför godt påstå, att det icke är kändt, att någon menniska i vårt land blifvit dömd till döden och afrättad oskyldig — något sådant fall känner jag åtminstone icke till. Dertill kommer, att, sedan en person för groft brott blifvit dömd till döden af första instansen, skola i alla fall öfverdomstolarne, i synnerhet den högsta, noga pröfva de omständigheter, som kunna inverka på målets utgång. Blir sedan fråga om benådning, då skall högsta domstolen pröfva nådeansökan och noga väga alla skäl och omständigheter, som kunna spela in. När sedan frågan skall dragas inför Kongl. Maj:t, pröfvas nådeansökan förut noggrannt inför statsrådet, hvadan man sålunda måste antaga, att hvarje omständighet i ett dylikt mål pröfvas med allra största allvar och opartiskhet. Vi kunna alltså berömma oss af i vårt land, att afgörandet af en sådan hög och allvarlig sak beror icke på lotten, eller på en misslyckad jurydom, utan på en noggrann och grundlig pröfning.

Denna omständighet har utskottet tagit i öfvervägande, och då det funnit, att ur praktisk synpunkt icke förelegat någon anledning till det antagandet, att dödsstraffet blifvit tillämpadt på orättmätigt och godtyckligt sätt, utan först efter den sorgfälligaste pröfning, och endast när omständigheter förelegat, som högt talat för dess tillämpning, vid sådant förhållande, hafva vi för vår del inom utskottet icke ansett, att dödsstraffet såsom straffart för närvarande bör ur strafflagen borttagas. Vi ha sålunda icke kunnat låta känslostämningar diktera vårt beslut, oaktadt vi mycket väl kunnat vara med om att önska, att den dag måtte komma, då samhället blifvit så pass humaniseradt, civiliseradt och kristet, att mildare lagar kunna stiftas och tillämpas. Men detta är en sak, som man kan önska, en annan sak är, att man måste räkna med samhället sådant det för närvarande är.

Jag borde kanhända inlåta mig något på att granska de skäl, min ärade vän till höger sökte framdraga, men då jag antar, att kammaren för sin del noga uppfattade hvad som af samme talare yttrades, kan det vara onödigt att dermed uppehålla tiden.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Sjöberg* instämde häruti.

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

Herr Pettersson i Södertelje: Herr talman! Frågan om dödsstraffets borttagande har, såsom bekant, under 100 år såväl i den filosofiska och juridiska litteraturen som i Europas och Amerikas lagstiftande församlingar, och icke minst i svenska Riksdagen, blifvit grundligt debatterad. Och diskussionen här i dag har icke lemnat föregående debatter efter i fråga om grundlighet. Att jag i alla fall nu vågar taga till ordet, beror derpå, att min syn på denna sak något afviker från de åsigter, som förut här i dag ha uttalats.

Af det rikhaltiga bevismaterial, som hopats till stöd för yrkandet om dödsstraffets afskaffande, har motionären gifvit en bearbetning i sin motion, liksom lagutskottets mening väl varit, att dess utlåtande skulle innehålla en sammanfattning af skälen för detta straffs bibehållande. Ställd i valet mellan dessa begge utlåtanden, sådana de föreligga, får jag bekänna, att jag för min ringa del icke kan helt ansluta mig vare sig till det ena eller det andra. Å ena sidan förefaller det, som om motionären af humanitetsintresse gått något för långt i ömhet om mördares lif. Å andra sidan vill det synas, som om utskottet i sin motivering gjort sig skyldigt till felet att bevisa för mycket. Sålunda säger utskottet: »Nu lära väl meningarna ej vara delade derom, att bland statens högsta och oeftergifligaste pligter ingår dess skyldighet att värna och skydda samhället mot inre såväl som yttre faror, och det är då uppenbart, att staten måste ega rätt att tillämpa äfven dödsstraffet gent emot dem, hvilkas brottsliga vilja ej annorledes kan stäfjas eller undanrödjas.»

Om jag förstår dessa ord rätt, kunna de lika väl användas till försvar för dödsstraffets tillämpande gent emot hvilka oförbätterliga förbrytare som helst, således äfven mot oförbätterliga tjufvar, förfalskare o. s. v. Och det är väl ändå att gå något för långt.

Kommer jag sedan till den omtvistade frågan om dödsstraffets förmåga att afskräcka från brott, så säger utskottet derom: »att, om öfver hufvud taget någon straffart besitter förmåga att afhålla från brott, denna just skall vara dödsstraffet, hvars tillämpning innebär förlust af något för hvarje menniska så dyrbart som hennes eget lif. Redan detta förhållande gör det, efter utskottets åsigt, betänkligt att borttaga dödsstraffet ur lagstiftningen.»

I denna punkt synes det mig, som om motionären redan tillfyllestgörande vederlagt utskottet. Den af honom åberopade erfarenheten från andra stater synes jäfva utskottets här uttalade åsigt. Jag vill till hvad han yttrat endast lägga, att man ofta funnit, att åtskilliga mördare, efter hvad de sjelfva berättat, en eller annan gång, innan de begingo sina brott, varit åsyna vittnen till afrättningar. Vidare är det konstateradt, att mord blifvit föröfvade omedelbart efter afrättningar, då den afskräckande verkan af dessa borde vara kraftigast. Sålunda är det ådagalagdt, att under de fem dagar, som följde närmast efter mångmördaren Troppmanns afrättning i Paris, ej mindre än tre mord begingos derstädes. Justitierådet Olivecrona berättar i sin bok om dödsstraffet, att för några tiotal år sedan inträffat, att en

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

person, som på morgonen vid Skanstull i Stockholm varit vittne till en afrättning, samma dag på aftonen sjelf begått mord. Under diskussionen om dödsstraffet i bondeståndet vid 1862—63 års riksdag berättade en af ståndets ledamöter, att det för någon tid sedan händt, att en sjöman kort efter en afrättning sjelf stuckit ned en kamrat. Jag tror, att man i detta afseende, i fråga om dödsstraffets förmåga att verka afskräckande, måste gifva Olivecrona rätt, då han säger: »Dödsstraffet är utan tvifvel ett starkt skräckmedel för den, hvilken, fången i bojor, står färdig att påföljande dag lägga sitt hufvud under bilan, men förhållandet är icke så med den, hvilken ännu är på fri fot i den stund han begår mordet, då han blott öfverväger medlen att kunna dölja gerningen, och då dödsstraffet, om han skulle reflektera deröfver, föresväfvar honom allena såsom en aflägsen möjlighet.»

Synnerligen aflägsen måste väl denna möjlighet föresväfva tilltänkta mördare i vårt land, om de, såsom troligt är, lätt kunna få kännedom om det förhållande, som redan här omnämnts, nemligen att dödsstraffet så ytterst sällan kommer till användning. Om man särskildt tänker på, att under de sista åren här inträffat, att notoriska yrkesmördare, som haft flera offer på sitt samvete, dock af nåd fått slippa döden och i stället försona sitt brott med lifstids straffarbete, då borde man icke tala om att dödsstraffet hos oss kan ega någon afskräckande verkan.

Antag, att en person står i begrepp att begå mord och att han före gerningen tänker på möjligheten att komma fast och blifva dömd till döden, då är det bra rimligt, om han säger till sig sjelf: »När 'Knifven', som delvis för betalning med kallt mod mördade tre personer, likväl blef benådad, då måtte väl jag få nåd, om jag råkar bli fast och dömes till döden. Ty det brott, jag nu tänker begå, är bra mycket mindre och ringare än hans var.»

Utskottet tyckes för öfrigt hysa en väl hög tanke om det rättsliga värdet af benådningsrätten. I hvilken mån denna höga tanke motsvaras af verkliga förhållandet, framgår med önskvärd tydlighet af de fakta, som åberopas i herr Lindhagens reservation. Här är ju icke tillfälle att ingå på en utredning af denna ömtåliga fråga. Jag skall derför endast tillåta mig att i förbigående erinra om, att det under 18:de århundradet bland Englands domare var praxis, att, om i ett grefskap under tiden närmast före en tingsperiod brottens antal ökats, man då passade på att hänga så många som möjligt utan att se till, att det blef de värsta brottslingarna, som sålunda föllo offer för afskräckningsprincipen. »Man ansåg», säger en engelsk domare, »att i sådana fall måste man hänga litet mer än vanligt; och alldeles säkert är», tillägger han, »att många fingo sluta sitt lif i galgen, hvilka skulle undgått detta öde, om de blifvit lagförda under föregående session.» Jag vill i detta sammanhang blott framhålla, att, om man fäster alltför stor vigt vid dödsstraffets betydelse såsom medel att afskräcka andra från att begå brott, och om benådningsrätten i strid mot den högsta rättskipningsmyndighetens utlåtande skall användas för att blifva ett

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

uttryck för den allmänna folkmeningen, uppskrämd till följd af en särskild händelse, då är det fara värdt, att vi kunna komma in på en praxis, snarlik de engelska domarnes på 1700-talet. Och då äro vi inne på en farlig väg.

Om jag således i dessa stycken icke kan instämma med lagutskottet, så vill jag deremot uttala min anslutning till den del af lagutskottets motivering, som framhåller nödvändigheten i vissa fall att taga brottslingars lif, när det särskildt gäller svåra och oförbätterliga förbrytare.

Som bekant — motionären har redan i sitt anförande vidrört detta förhållande — har särskildt under de begge sista årtiondena inom straffrätts-vetenskapen uppstått en ny skola, den s. k. antropologiska kriminalist-skolan. Och jag tror, att det icke är för mycket sagdt, att den skolan har framtiden för sig. Denna skola anser nu, att man, då det gäller att bestämma straffet, skall taga hänsyn icke endast till sjelfva brottets, utan också i hufvudsaklig mån till brottslingens beskaffenhet. Man har derför uppstält en skilnad mellan å ena sidan tillfälliga förbrytare samt å den andra brottslingfödda och vaneförbrytare. När man har att göra med den första kategorien, skall straffet gå ut på att rätta och förbättra den vilseledda viljan. Har man åter att göra med den andra kategorien, och finner på grund af omständigheterna, att någon förbättring af brottslingen ej är att vänta, skall statens reaktion mot brottet gå ut på ett oskadliggörande af brottslingen. Nu är det klart, att i de flesta fall kan detta oskadliggörande realiseras genom brottslingens inspärrande. Men det kan också inträffa fall, då detta icke är nog, exempelvis i fråga om mördare med vilddjursnatur; då är det icke nog dermed, utan man måste använda äfven bojor eller dermed likartade säkerhetsmedel. Och då frågar jag: hvilket är barmhertigare, att hålla en sådan brottsling för hela lifstiden fängslad till händer och fötter, eller att på ett så smärtfritt sätt som möjligt beröfva honom lifvet?

Jag vill gent emot motionären i detta fall framhålla, att man kan gå för långt i aktning för menniskolif. Om en brottslings lif kan sägas innebära en ständig fara för hans medmenniskor och utgöra en verklig plåga för honom sjelf, då förefaller det mig vara en ren barmhertighet att på ett så humant och smärtfritt sätt som möjligt afrätta honom. Grymheten i det nuvarande dödsstraffet hos oss består, enligt mitt förmenande, dels i den s. k. beredelsetiden, som för brottslingen torde utgöra en ohygglig tortyr, och dels i det barbariskt klumpiga sätt, på hvilket dödsstraffet verkställes, ett sätt, som, enligt hvad brottslingen mycket väl vet, kan leda derhän, att det behöfves åtskilliga hugg för att skilja hufvudet från kroppen.

Herr talman! Fastän jag således icke i allo kan godkänna utskottets motivering, anser jag dock, att man i rättssäkerhetens, ja, äfven i humanitetens intresse måste behålla dödsstraffet i vår lagstiftning. Och jag ber derför att få i likhet med herr Zetterstrand yrka bifall till lagutskottets kläm utan godkännande af dess motivering.

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

Herr Eriksson i Elgered: Jag skall blott bedja att få säga ett par ord. Om jag förstod kyrkoherden Holmgren rätt, så ville han göra gällande, att martyrerna voro besjälade af fanatism. För min del får jag säga, att jag visserligen vet, att sådana dödsfall på det religiösa området skett, der man verkligen kunnat se, att det varit fanatism, men då kyrkoherden Holmgren anförde detta utan reservation eller undantag, kan jag icke annat än på det bestämdaste protestera deremot. Ty, enligt hvad kyrkohistorien nämner, martyrer voro blott sådana, hvilka förblefvo trogna sin öfvertygelse och till följd deraf drabbades af de straff, som en barbarisk stat ådömde dem.

Jag vill draga ut konseqvensen i ett fall. Under Martin Luthers tid, då han uppträdde, och då den katolska läran var den allenaherskande i Europa, belade utan gensägelse denna kyrka med dödsstraff den, som var för mycket kättersk och upprorisk. Martin Luther trotsade detta. Han höll ut i sin öfvertygelse, och det var blott genom furstarnes ingripande och Guds synnerliga skickelse och ledning, som Luther kunde undgå att blifva dödad och sålunda lida martyrdöden. Kyrkoherde Holmgren skulle således hafva stämplat äfven honom såsom en fanatiker, om döden härvidlag inträffat, och det hade ju lätt kunnat ske. Jag har blott velat konstatera detta. Det behöfs, att man talar med urskilning och vördnad om heliga och andliga ting.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag skall icke alls blifva lång, utan vill endast anhålla att få säga några få ord, och jag hade icke begärt att få yttra dem, om icke en talare för någon stund sedan velat förmena, att motionen i ämnet varit klar och tydlig med afseende på bevisningen. Jag kan icke dela denna uppfattning, ty när jag första gången läste densamma — och jag har sedan läst den om igen — föreföll det mig, som om motionären skulle brista mycket i sin bevisföring.

Efter det motionären framhållit, att han i alla fall väl kände till, att den allmänna opinionen för närvarande icke är böjd för dödsstraffets afskaffande, förklarar motionären godtroget, att detta beror på ingenting annat än att den stora allmänheten icke känner till, att skälen för dödsstraffets bibehållande blifvit för länge sedan vederlagda, och derefter framhåller motionären sina skäl, vid hvilka jag dock icke skall tillåta mig att vid denna sena plenitimma dröja länge. Jag skall blott upptaga ett par eller högst tre af dem.

Motionären frågar särskildt, huru det ansvar kommer att drabba ett samhälle, som i sin lagstiftning låtit dödsstraffet qvarstå, och han säger då, att, i hvilken form en sådan lagstiftning kommer att drabba ett samhälle, är icke så godt att säga, men att det i allmänhet kommer att fördröja kulturutvecklingen, derom synes han vara fullt säker.

Jag gjorde mig den frågan, när jag läste dessa ord: Huru

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

skulle det kunna vara möjligt, att det kunde fördröja kulturutvecklingen i ett land, att man gjorde sig befriad från t. ex. en massmördare, som, om man skulle söka behålla och bevara honom i fängelse, till äfventyrs utförde ännu ett eller annat mord der?

Motionären har vidare talat om den verkan, som förväntan på verkställandet af en dödsdom utöfvar, och det inflytande, som denna förväntan har på de allra råaste sinnen. Då har jag frågat mig, huru det skulle träffa de allra råaste sinnen och hvad inflytande det skulle hafva på dem, om dess bärare skulle finna, att man kunde begå hvilka missgerningar och illdåd som helst utan att behöfva befara att blifva straffad till lifvet?

Motionären har också sagt, att dödsstraffet icke verkar afskräckande, och i den delen af motionen har, för så vidt jag hört rätt, en talare från Södertelje instämt. Jag är för min del af en helt annan mening; jag tror i stället, att just deri, att dödsstraffet verkar afskräckande, ligger tyngdpunkten för dödsstraffets bibehållande i ett lands lagstiftning, och jag vill åberopa åtminstone ett bevis för att dödsstraffet verkar afskräckande. Det har utaf reservanten i lagutskottets betänkande, herr Lindhagen, framhållits bland andra afrättningar, som egt rum i vårt land, afrättningen af Hjert och Tektor. Innan de begingo sin hemska gerning, hade de en öfverläggning, och under densamma blefvo de öfverens om, att dödsstraffet icke vidare komme att tillämpas i vårt land och att derför det värsta, som kunde drabba dem, var 10 års fängelse. Derefter skulle de, enligt deras förmenande, blifva benådade. När ransakningen var slut och dom hade fallit samt deras nådeansökan ingifvits och de fått veta, att den blifvit afslagen, sade en af dem — eller det kanske var båda, hvilket jag dock icke törs med säkerhet säga —: »Om vi trott, att dödsstraffet vidare skulle tillämpas här i landet, hade vi aldrig begått vår hemska gerning.» Om något är bevis för att dödsstraffet verkar afskräckande, tycker jag, att ett bevis sådant som detta är det. Och som jag nu sättes i valet mellan att å ena sidan sätta tro till hvad motionären i detta fall sagt och att å andra sidan tro, hvad dessa, hvilkas hufvud det gälde, sagt, så får motionären ursäkta mig, att jag härmed förklarar, att jag icke tror på honom, utan på dem.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Herr vice talman, mina herrar! Det kan vara vanskligt att så sent på middagen taga till ordet i denna fråga, och jag har varit tveksam, om jag skulle göra det; men det har här fälts åtskilliga yttranden, som jag förgäfves väntat, att någon annan skulle bemöta, och derför har jag ansett mig böra upptaga dem till besvarande.

Man må ju hoppas och önska — och det tänker jag att alla önska — att den tid må komma, då dödsstraffet icke vidare skall komma i fråga i civiliserade länder. Huruvida man kan hafva någon

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

rigtig grund för den förhoppningen, att denna tid *snart* skall inträda, det vet jag icke. Jag fruktar tvärtom, att den ateistiska och materialistiska verldsåskådning, som tyckes alltmera genomtränga breda och djupa lager bland vårt folk, bringar det hoppet för en afsevärd framtid på skam. Emellertid har lagutskottet uttalat sin förhoppning och sin önskan derom. Det är sålunda icke något barbari, som drifvit utskottet att yrka på afslag å motionen, utan helt andra skäl.

Här har anförts af en talare — som det knappast kunde vara värdt att bemöta — att det står i bibeln: »Du skall icke dräpa»; men han torde nog veta, att den lag, i hvilken detta budord står, har en så oerhörd massa bestämmelser om dödsstraff för hvarjehanda gerningar, att hvarje menniska bör kunna se, att när budet lyder: »Du skall icke dräpa», så talas der icke alls om öfverhetens magt att upprätthålla rätt och rättfärdighet i landet.

Det är då ett mer talande skäl, hvad motionären anfört, nemligen att då vi antagit den kristna läran, så böra vi också handla och döma i öfverensstämmelse med densamma. Men så vidt den kristna läran skall bedömas efter denna läras urkund, eller nya testamentet, så står der: »Öfverheten bär icke svärdet förgäfves, utan hon är en Guds tjenare, en hämnare till straff för den, som illa gör». Jag vet mycket väl, att man velat fatta detta ord så, att svärdet der allenast står som symbol för straffmagt i allmänhet. Men detta är alls icke rigtigt, ty det står der tillika som symbol för den gräns, intill hvilken öfverhetens straffmagt kan sträcka sig. Den kristna läran, sedd från den heliga skrifts synpunkt, kan allstå ej heller anses lägga några direkta hinder i vägen för att tillämpa dödsstraff.

Den ärade motionären tror jag det var, som framhöll, att staten och den enskilde hafva samma förpligtelser, och att hvad som är orätt för den enskilde, är orätt för staten. Jag ber om ursäkt, i fall jag missuppfattade hans ord, men äfven i det fallet är det värdt att sägas, hvad jag säger, derför att jag vet, att samma invändning äfven annars ofta framhållits. — Staten och den enskilde måste emellertid i fråga om straff hafva olika regler att handla efter. Frälsaren sade till sina lärjungar, — och det är ett bud, som hvar och en måste foga sig i, som vill vara kristen i sann mening —: »Du skall icke stå emot den som är ond, utan om någon slår dig på det högra kindbenet, så vänd honom ock det andra till. »Men icke vill väl någon — med undantag af Leo Tolstoj — säga, att detta är en regel äfven för den borgerliga straffmagten och dess användning, så att den icke bör stå emot dem, som äro onda, utan låta dem utveckla sin ondska, till dess de inbördes göra ände på sig sjelfva. Det är väsentlig skilnad mellan sedeläran och den borgerliga straffrätten, det kan nu icke hjelpas.

Här har mycket talats om dödsstraffets afskräckande verkan. Jag tror emellertid, att man icke bör lägga för stor vigt derpå. Ty vore dödsstraffet i och för sig orätt, så kunde det icke försvaras dermed, att det vore afskräckande. Emellertid tror jag icke,

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

att det i och för sig är orätt, och jag tror tillika, att det liksom alla andra straff har en afskräckande verkan.

Herr Pehr Pehrson i Törneryd anförde nyss ett exempel, som jag tänkte anföra, när jag begärde ordet. Men jag skall nu be att få vända mig mot det, som den ärade talaren från Södertelje sade. Han uppläste några rader ur professor Olivecronas bok; men det är det märkvärdiga, att såvidt jag kan förstå, tala dessa ord just såsom bevis *för* dödsstraffets afskräckande verkan. Ty professor Olivecrona gick ju ut från det, att brottslingen såge, på grund af benådningsrättens utöfvande, dödsstraffet såsom en mycket aflägsen möjlighet. Den ärade talaren anförde också sjelf ett exempel: en person resonnerar som så: »den som begick ett så och så beskaffadt brott, fick nåd; det brott, som jag nu tänker begå, är vida mindre, derför skall väl också jag få nåd». Och så begår han brottet. Ja, hvad som i sådant fall betagit dödsstraffet dess afskräckande verkan för brottslingarne, är naturligtvis tanken på *att de skulle slippa* gå till döden; ty hade de icke tänkt sig dödsstraffet såsom en mycket aflägsen och ganska osannolik möjlighet, så skulle detsamma hafva inverkat afskräckande på dem — jag kan icke förstå annat.

Hvad den ärade talaren från Södertelje vidare anförde, delvis efter professor Olivecrona, är också alldeles rigtigt. Ty icke verkar dödsstraffet afskräckande på de personer, som *uti en ögonblicklig upphetsning,* som gör att de icke äro sig sjelfva mägtiga, slå i hjel sin nästa. För sådana fall har hvarken dödsstraffet eller något annat straff någon afskräckande betydelse. Men deremot tror jag bestämdt, att dödsstraffets bibehållande verkar väsentligt afskräckande för den mördare, som med fullt uppsåt planlägger ett mord. Han vet, att slutet kan blifva dödsstraff, och då besinnar han sig nog mycket mer, än om han har för sig, att dödsstraff aldrig kan träffa honom, eller att, om han blir dömd till döden, han alltid har säker utsigt att få nåd. Således kan jag icke finna något bevis mot dödsstraffet i det, som den ärade talaren från Södertelje anförde, ej heller i professor Olivecronas ord, som han citerade.

En talare här har framhållit, att drakoniska lagar skapa brott. Och det är alldeles rigtigt. Men detta är icke derför, att sjelfva straffexekutionen retar till brott, utan derför att de drakoniska lagarne *uppröra rättskänslan*, emedan de äro orättfärdigt hårda. Men det kan naturligtvis icke hafva någon tillämpning här. Om man deremot t. ex. började statuera dödsstraff för tjufnad och annat sådant der, då skulle man inom alla läger af befolkningen uppröra rättskänslan, så att det alls ej vore underligt, om i sådant fall brottens antal väsentligt ökades. Men detta är en helt annan sak.

Det sades också af en talare, att straffets enda mål vore att bryta den brottsliga viljan. Jag tror ej det, utan straffets egentliga och väsentliga mål är väl att göra det rätta gällande emot det orätta. Sedermera må detta inverka brytande på den brottsliga viljan eller icke.

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

För öfrigt skall jag be att få instämma uti den föregående talarens protest mot det i högsta grad opassande att i frågan om afrättningar af sådana notoriska brottslingar, som vi här nu tänka på, inblanda de kristna martyrernas exempel.

I detta anförande instämde herrar *Wahlgren* och *Wallmark*.

Herr Staaff: Herr talman! Jag försäkrar herrarne, att mitt helsotillstånd kommer att hindra mig att länge upptaga kammarens tid, och det är endast mitt lifliga intresse för frågan, som nu förmått mig att begära ordet.

Jag tror, att herr Waldenström i sitt anförande här i viss mån hade rätt i hvad han yttrade gent emot herr Pettersson från Södertelje och hvad han anförde ur professor Olivecronas bok. Det är, tror jag, ganska säkert rigtigt, hvad herr Waldenström sade, att detta icke egentligen utgör något direkt argument *mot* dödsstraffets afskräckande verkan, men utgör det icke ett argument mot dödsstraffets afskräckande verkan, sådant det nu tillämpas, kan man icke säga, att det utgör ett argument mot dem, som vilja att vi icke skola gå tillbaka mer till dödsstraffet, utan vilja stå qvar vid hvad vi nu hafva. Och således utgör det ett argument, som visar, så att säga, halfheten i deras ståndpunkt, i det att det ådagalägger, att straffet, såsom det för närvarande tillämpas, ej verkar afskräckande; och kan man icke i sjelfva verket säga, att det exempel, som herr Pehr Pehrson i Törneryd anförde — utan att jag nu vill uttala mig om dess värde i öfrigt — äfven i viss mån talar samma språk. Ty om det har något värde, hvad Hjert och Tektor yttrade vid det af honom omnämnda tillfället, skulle det i sjelfva verket vara det, att detta yttrande kunde anföras såsom ett skäl mot den hittills varande utöfningen af benådningsrätten och att man således borde återgå till ett framtida utöfvande af dödsstraffet.

Jag vill för min del säga, att af hvad jag på senare tider läst angående dödsstraffet finnes ingenting, som genom sin nykterhet och sundhet så mycket tilltalat mig som den rent af mästerliga utredning, hvilken är gifven i den norska strafflagskommissionens betänkande — ett betänkande, som är tillkommet, efter hvad jag tror mig veta, efter utkast af nordens främste nu lefvande jurist, riksadvokaten Getz i Kristiania. Han tager saken ur den synpunkten — hvad än man säger om de filosofiska och religiösa skälen, torde nog till sist *det* skälet blifva det afgörande — är dödsstraffets borttagande en fara för rättstillståndet och rättssäkerheten? Det är den fråga, han uppstält, och den frågan söker han besvara med en utredning, deri han genomgår samtliga de länder, i hvilka dödsstraffet blifvit afskaffadt, vare sig genom lag eller i tillämpning, och han kommer efter en, jag försäkrar herrarne — jag rekommenderar utredningen till genomläsning af herrarne — så lugn, saklig och opartisk undersökning, som det synes mig möjligt, till det resultat, att det är, säger han, icke

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

ett ensidigt påstående utaf dödsstraffets motståndare, utan det kan betraktas såsom ett bevisadt faktum, att rättstillståndet icke röner någon inverkan utaf dödsstraffets borttagande eller åtminstone icke rönt det uti de länder, der det varit afskaffadt.

Hvad nu angår den uppfattning, som af min ärade vän herr Pettersson från Södertelje häfdades, skulle jag emot den vilja erinra, att det kan verkligen icke anses utan vidare ådagalagdt, att staten ej skulle kunna värna samhället äfven mot de gröfsta brottslingar utan att använda sådana straff, som stå i uppenbar strid mot humaniteten. Naturligtvis — det förutsätter jag såsom gifvet — kunna icke sådana skäl användas, som många från den senaste sommarens händelser hos oss velat använda. Ty det är klart, att deraf att en myndighet öfverträdt och afvikit från gifna säkerhetsföreskrifter och såmedelst genom sin försummelse beredt en grof brottsling tillfälle att begå ett nytt brott i fängelset, kan man ej draga den slutsatsen, att brottslingen icke kunnat vårdas så, att han icke kommit i tillfälle att begå brottet. Jag tror icke, att det är omöjligt.

Om man skulle ställa sig på humanitetens ståndpunkt, såsom herr Pettersson gjorde, och säga: är det icke bättre att skilja dem från lifvet, som äro en fara för andra och skulle blifva en plåga för sig sjelfva, i fall de finge fortsätta att lefva, så inser jag icke, huru det är möjligt att icke tillämpa samma åskådning på menniskor, som äro beröfvade sitt förnuft, ty det är lika många af dem, som fullständigt lika mycket, dagligen och stundligen, äro en plåga för sig sjelfva och en stor fara för andra, som brottslingar. Och jag vill ytterligare tillägga, att det skulle blifva en ytterst egendomlig princip, om man skulle tillämpa denna statens nödvärnsrätt och derigenom säga, att staten och hela samhället är inkompetent att hitta på något, som kan skydda oss mot dessa grofva brottslingar, ty då skulle man principielt tillämpa, så att säga, en skala, deruti man skulle af den farlighet, som brottslingen möjligtvis kunde få, i fall han kunde bereda sig tillfälle att slippa lös, ordna hans bestraffning, något som ännu, så vidt jag vet, icke någonstädes blifvit ifrågasatt.

Jag ber att för min del få i herrarnes erinringar återföra de, efter mitt tycke, synnerligen rigtiga ordalag, i hvilka herr Lindhagen framhöll vår ståndpunkt, vi, som äro principiella motståndare till dödsstraffet, men som hafva, så att säga, resignerat uti det hoppfulla medvetandet att, allt efter som tiden går och kulturen går framåt, också denna fråga med tiden skall gå framåt genom ett allt sparsammare och sparsammare utöfvande af dödsstraffet. Vi hafva hoppats detta, och det är *derför* som det berört oss på ett så smärtsamt sätt att finna denna milda sed bruten, ty vi hafva icke kunnat finna det annat än smärtsamt, då mot hela högsta domstolens enhälliga uppfattning regeringen har vägrat att benåda en brottsling, som var så ung, att samhället ännu ej ansåg honom mogen att utföra borgerliga rättshandlingar; men regeringen ansåg honom till och med mogen för att betraktas som så förhärdad, att man ej kunde medgifva honom att

Angående upphäfvande af dödsstraffet. (Forts.)

söka förbättra sig. Det hade ju kunnat hända, att det gått på samma sätt med Sallroth, om han fått lefva, som det gick med en annan mördare för 20 à 30 år sedan, då en medlem af högsta domstolen med synnerlig skärpa uppträdde mot hvad han ansåg vara en oerhörd öfverträdelse af lagen, att en mördare undslapp dödsstraff utan att några förmildrande omständigheter förelågo. Han fick nåd i alla fall. Nåväl, efter 21 år anhöll han om nåd och förskoning för all vidare bestraffning. Och han erhöll äfven sådan förskoning och återskänktes åt samhället med tillstyrkan af samme domare, som för 21 år tillbaka hade upprörd förklarat, att det var oerhördt, att han ej då genast skildes från lifvet.

Jag anhåller för min del att med full anslutning till de motiv, som herr Lindhagen utvecklat i sin reservation och sitt anförande, såsom opinionsyttring få yrka bifall till motionen.

Med herr Staaff förenade sig herrar *Höjer, John Olsson* i Stockholm, *Hammarström, Persson* i Arboga, *Biesèrt* och *Åkerlind.*

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan; 2:o) på afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och 3:o) på bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af utskottets motivering. Herr vice talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu, sedan till kontraproposition antagits den under punkten 2:o omförmälda proposition, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemstält i förevarande utlåtande n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 120 ja mot 64 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 10.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion angående ändring i föreskrifterna om villkoren för lagfarts erhållande.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående sådan ändring i gällande grunder för valrätt till Andra Kammaren, att flyttning från en kommun till en annan ej må medföra förlust af valrätt till nämnda kammare;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

n:o 16, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 11 i fråga om upptagande af guldklorid m. fl. kemiskt-tekniska preparater under särskilda rubriker i tulltaxan samt om nedsättning af tullen för desamma;

n:o 17, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 14 om förändrad lydelse af § 4 bränvinsförsäljningsförordningen;

n:o 18, i anledning af väckt motion om tullfrihet för vissa slag af tall och granfrö; och

n:o 19, i anledning af väckt motion angående ändring af tullen å broderade arbeten; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning, huruvida och i hvad mån staten bör befordra inrättandet af offentliga arbetsförmedlingsanstalter m. m.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *T. Zetterstrand* och *C. H. Björck,* hvardera under 2 dagar från och med den 15 innevarande mars, samt herr *K. S. Husberg* under den 16 i denna månad.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,45 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Stockholm, Nya Tryckeri-Aktiebolaget, 1901.